

Diplomová práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin

Diplomová práce

Život Josefa P. Ondoka

Vedoucí práce: ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Veselá Ludmila
Studijní obor: Učitel náboženství a etiky
Ročník: 7. ročník

2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. března 2011

Děkuji vedoucímu diplomové práce ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji všem, kteří byli ochotni na základě svých vzpomínek poskytnout rozhovor o J. P. Ondokovi.

Obsah

ÚVOD	5
1. PUTOVÁNÍ MLÁDÍM	7
1.1 Dětství a škola	7
1.2 Studium v Českých Budějovicích	10
1.3 Noviciát	16
1.4 Studium filosofie a teologie	19
2. SVOBODA V NESVOBODĚ	27
2.1 Zatčení a odsouzení	27
2.2 Věznění	31
2.3 Propuštění – práce v JZD Mydlovary	46
3. CESTA ZA SVOBODOU	48
3.1 Vědecký ústav v Třeboni	48
3.2 Práce v podzemní církvi	53
3.3 Krátké působení se státním souhlasem (1969)	57
4. V DOBĚ SVOBODY	60
4.2 Jihočeská univerzita	60
4.3 Nemoc	62
5. OSOBNOST J. P. ONDOKA	65
6. BIBLIOGRAFIE JOSEFA PETRA ONDOKA	69
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	84
SEZNAM ZKRATEK	87
SEZNAM PŘÍLOH	88
ABSTRAKT	97
ABSTRACT	98

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala osobnost, která vynikala ve všech směrech lidství, Josefa Petra Ondoka. Ve své práci jsem se snažila shrnout a projít cestu jeho životem od útlého dětství až do smrti. Dobu, kdy se z chlapce stával muž, řeholní bratr, kněz, vědecký a pedagogický pracovník. Cílem práce bylo shromáždit a ucelit život tohoto velikána do jedné komplexní studie.

Asi polovina diplomové práce je psána za použití rozhovorů s lidmi, kteří J. P. Ondoka znali a se kterými se setkával během svého života. Tyto rozhovory jsou zaznamenány na nosiči, který je přílohou této práce. Dalším vydatným pramenem, který jsem použila a ze kterého jsem vycházela, byly sepsané a vydané vzpomínky samotného J. P. Ondoka. Pod názvem *Vzpomínky na studijní léta* v nich popisuje dobu svých studií od roku 1939 do roku 1951, který koresponduje s dobou jeho zatčení. Na tyto vydané paměti navazuje text *Muklovský Vatikán*, kde vzpomíná na dobu svého věznění. Jiným pramenem byly soukromé archivní dokumenty týkající se jeho soudního procesu a osobních spisů poskytnuté Petrem Chalupským a archivní dokumenty poskytnuty Janem Květem. Rámcové údaje o Ondokově kněžské službě se podařilo vyhledat v archivu Biskupství českobudějovického. Z technických důvodů jsem nemohla nahlédnout do archivu Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti v Českých Budějovicích a tím jsem pravděpodobně přišla o cenné informace dokreslující celý obraz života J. P. Ondoka. Dále se nepodařilo získat přístup do archivní dokumentace Obecné školy v Zahájí ve Státním oblastním archivu v Třeboni z důvodu dosavadního nezpracování fondu.

O životě J. P. Ondoka dosud nebyla napsána jediná souhrnná monografie, v několika časopisech vyšly pouze krátké studie přehledově se zabývající Ondokovou osobností i jeho dílem. Pro poznání doby byla použita kniha Václava Vaško *Dům na skále*, která pojednává o církvi v Československu v letech 1945-1960. Církev v době normalizace popisuje kniha Ondřeje Lišky *Církev v podzemí*. Důležité informace o politických procesech padesátých let jsem našla v knize Karla Kaplana a Pavla Palečka *Komunistický režim a politické procesy v Československu*.

Práce je uspořádána chronologicky. První kapitola se věnuje dětství, studiu a mládí J. P. Ondoka, pramennou základnou jsou zde zejména jeho sepsané paměti a vzpomínky jeho sestry Růženy Chalupské. Druhá kapitola zachycuje nejtěžší období

jeho života, zatčení, věznění a práci v mydlovarském JZD. Další dvě kapitoly poukazují na jeho práci na poli vědeckém, duchovním i pedagogickém za převážného použití vzpomínek jeho spolupracovníků a přátel. Osobnost J. P. Ondoka z lidského hlediska je vyzdvížena v páté kapitole. Závěrečný oddíl se pokouší zachytit bibliografii Ondokových textů.

Při zpracování diplomové práce byly použity metody přímé a komparativní.

1. Putování mládím

1.1 Dětství a škola

V malebném kraji na jihu Čech se nachází vesnice Mydlovary¹, ze které pochází rod Ondoků². Jeho historie zasahuje až do 17. století. Z tohoto rodu pochází kněz, řeholník, matematik, logik, přírodovědec, filosof, pedagog, básník, přítel, ale hlavně člověk s velkou pokorou a širokým srdcem pro všechny, Josef Petr Ondok. Muž nepříliš známý široké veřejnosti, ale díky své činnosti známý vědeckým kruhům v zahraničí i v Čechách.

Malý Josef se narodil na konci léta 2. září 1926 jako prvorozený syn manželům Josefovi a Marii Ondokovým v Mydlovarech v domku č. p. 26³. Tatínek Josef⁴ se narodil v roce 1898 a pracoval jako zedník a později jako malý zemědělec asi na 3ha půdy. Maminka Marie roz. Brožová se narodila v roce 1899 a byla v domácnosti. Později se manželům Ondokovým narodily dvě dcery, starší Marie⁵ v roce 1928 a mladší Růžena v roce 1930. Pokřtěn byl Josef hned 4. září 1926 farářem Václavem Pulcem.⁶

Rodina, ze které Josef pocházel, byla věřící. Všechny děti byly vychovávány ve víře. Večer se všichni společně modlili, v neděli chodili na mši svatou do Zahájí do kostela Zvěstování Páně. Mše svaté sloužil v Zahájí P. Václav Pulec⁷ a Josefa měl také

¹ Obec Mydlovary leží na 49. stupni severní šířky a na 14. stupni východní délky v Jihočeském kraji asi 20km severozápadně od Českých Budějovic. Do roku 1920 tvořila se Zahájím jednu místní i katastrální obec pod jménem Mydlovary. Pak se Zahájí osamostatnilo. Poprvé se název obce „Mydlowar“ vyskytl na listinné zprávě z roku 1368. Jméno vzniklo pravděpodobně proto, že se v osadě vařilo mýdlo. Obec je rozložena od západu k východu na mírné pahorkatině. Dříve se zde pěstoval hlavně len, později převážně obilí a různé píce. Ke své práci na polích chovali hospodáři především koně a voly. Do roku 1879 se na každé usedlosti chovaly také ovce. Ve 20. Století se u Mydlovary těžil lignit, který se spaloval v jihočeské tepelné elektrárně. Nejvíce známa byla chemická úprava uranových rud MAPE Mydlovary a její rozsáhlá odkaliště. V současnosti mají Mydlovary 303 obyvatel. V roce 2004 se Obecní knihovna Mydlovary stala jihočeskou knihovnou roku. V roce 2006 byly Mydlovary vyhlášeny vesnicí roku. Srov. SASSMANN, A. *Z historie Mydlovary a okolí*. s. 7.

² ONDOK – české příjmení pocházející z křestního jména Ondřej. Toto příjmení se vyskytovalo podle nejstaršího záznamu roku 1598 nejdříve ve Zlivu a v Mydlovarech se Ondokové vyskytují až od roku 1614. Srov. SASSMANN, A. *Z historie Mydlovary a okolí*. s. 139.

³ V roce 1819 postavil Matěj Ondok, hospodář na č. p. 9, tento domek se zahradou pro svého bratra Tomáše Ondoka. Od roku 1891 je majitelem domku Jakub Ondok, nar. 13. 7. 1857. Srov. tamtéž, s. 163.

⁴ Zemřel v roce 1977.

⁵ Zemřela na rakovinu v roce 1976.

⁶ MÚ Zliv, *Knihna narozených*, str. 45.

⁷ Václav Pulec se narodil 12. 8. 1876 v Chotýčanech v rodině schwarzenberského lesníka. Studoval na Jirsíkově gymnáziu v Českých Budějovicích. 18. 12. 1898 byl vysvěcen na kněze českobudějovickým biskupem Martinem Josefem Říhou. Po dlouhou dobu byl kaplanem v Hosíně a od roku 1926 působil

na náboženství. Rovněž chodívali na faru, kde ho pan farář zkoušel z latiny, podle vzpomínek Josefovy sestry vždycky všechno věděl.

V šesti letech začal Josef navštěvovat Obecnou školu v Zahájí, kam chodil s ostatními dětmi pěšky. Učení Josefovi nedělalo problémy, horší to bylo s udržením kázně. Josef byl velice živé dítě a chvilku neposeděl, jak tedy měl potom vydržet sedět v lavici a dávat pozor? Přesto vždycky, když byl vyvolán, dokázal bez zaváhání odpovědět.

Doma musel Josef samozřejmě pomáhat, protože byl nejstarší a měli doma malé hospodářství. Naučil se orat a síct, když bylo potřeba něco někam odvézt, tak to nebyl problém, Josef to dokázal zastat. Uměl zacházet s kosou i hráběmi a pracovat s náradím jako je pila či kladivo, byla pro něj úplná hračka. Nejvíce práce bylo samozřejmě během léta, převážně o prázdninách. Jednou, když se uklízela sena, tak Josef běžel domů napřed, aby si mohl číst než přivezou domů celou fůru sena. Běžel zkratkou, vyskočil do okénka, sedl si tam a četl. Stálo mu to za to, aby utíkal rychle domů a mohl si přečíst alespoň kousíček kapitoly. Josef četl pořád. U jednoho z obyvatelů vesnice, pana Janečka, který byl písmákem ještě v době Rakouska-Uherska, našel na půdě mnoho knih. Josef se na půdě vždycky prohrabal a přinesl si nějakou knihu na čtení. Jednou dal své sestře Růženě přečíst knihu, ve které byla věta: „Z největších rošťáků bývají nejlepší kněží.“ Snad už v té době věděl, jaká je jeho životní cesta. Po každé, když měl nějaké peníze, všechny utratil za knihy. Maminka mu říkala: „*Pepo, kdyby sis raději koupil boty místo těch knížek.*“⁸ Svoji maminku Jozífek velice miloval.

Josef také rád chodil do lesa, a když se vrátil, tak vždycky s nějakým houbovým úlovkem. Jednou, když se sekaly trávy, začalo pršet a děti se schovaly do panáků. Josef běžel do nedalekého lesa a přinesl opět houby. Bylo to tak, že vždycky v létě měli dostatek hub v jídelníčku a velkou zásluhu měl na tom právě Josef. Ač mu nebylo víc než 11 let, ovládal orbu, a tak nebyl problém, aby v tomto zastal tatínka, když bylo potřeba. Jednoho dne šel tedy Josef orat a jako pomocníci měl s sebou sestru Růženu. K orání používali pár volů. Při pauze se bavili tím, že chytali na poli myši a dávali je volům na hlavy. Myši běhaly volům po hlavách a děti z toho měly velikou legraci.

v Zahájí. Rád se zabýval zpracováváním archivního materiálu, který přepisoval na lístky osmerkového formátu. Zpracoval obšírné rodové katastry selských rodů na Hlubocku. Svou práci publikoval ve Farním věstníku vydávaném v Českých Budějovicích. Na své náklady vydal knihu o Doudlebech. Pan děkan Václav Pulec, arcikněz a konzistorní rada zemřel 23. 6. 1944. Srov. SASSMANN, A. *Z historie Mydlovár a okolí*. s. 139.

⁸ Cit. dle osobních vzpomínek sestry Růženy Chalupské, viz rozhovor ze dne 6. 1. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

Jednou ale Josefovi Růženka utekla. Protože tatínek byl docela přísný, tak při podobných průsvizích neprováděl žádná vyšetřování, odepl pásek a došlo na výprask.

V dobách Josefova dětství chodil také po vsi sv. Mikuláš obklopený několika čerty. Jednou se čerti na Josefa domluvili, že ho chytí a pořádně vytrestají. Jenže on někam zmizel. Nicméně netrvalo dlouho a čerti Josefa stejně chytli a cpali ho do pytle, byla u toho malá Růženka schovaná za stolem, plakala, křičela a volala: „*Nechte ho, on se mnou vybíral večír brambory.*“⁹

V září 1937 odešel Josef Ondok do měšťanky v Jírovcově ulice v Českých Budějovicích. Z rodné vesnice chodil tři kilometry pěšky do Zlivi a potom vlakem do Budějovic, dojíždění bylo dost obtížné. Po nějaké době se jel tatínek zeptat pana řídícího na Josefa. Dostala se mu téměř stejná odpověď jako kdysi na Obecní škole v Zahájí. Josef byl stále velice živé dítě a udržet jeho pozornost bylo takřka nemožné. Během výuky byl velice neposedný a téměř stále se nacházel mimo lavici nebo pod lavicí. Kdykoli se ho ale pan řídící na něco zeptal, vždycky věděl, co má odpovědět nebo přesně věděl, co se probírá. Ani další učitelé vyučující na škole na něj nešetřili chválou. A protože Josefovi učení opravdu šlo, nabídl P. Pulec tatínkovi, že by mohl Josefa dát do Českých Budějovic do internátu k Petrinům.

Později když už Josef jezdil domů jen o svátcích a o prázdninách, hrával všem doma na housle. O vánočních prázdninách to byly hlavně koledy, ale zahrál všechno. Sestry k tomu zpívaly, a když to bylo falešně, starší bratr do nich šťouchal smyčcem. Aby si trochu přivydělal, dával kondice. Všechny vydělané peníze dal opět za knihy. Doma se mu knížky hromadily, byly německé, latinské i jiné. Maminka mu říkala: „*Máš tu spoustu knih, ale žádný se nedají číst.*“¹⁰ Po večerech, když chodili všichni sourozenci spát, Josef svým sestřičkám vyprávěl strašidelné příběhy a děvčata se vždycky strašně bála.

Krásné a bezstarostné dětství, které vzájemně prožívali sourozenci Ondokovi, tu idylku, kdy se měli všichni rádi, kdy byli plni volnosti a prožívali všelijaké rošťárny, narušil nejprve příchod Hitlera a hned potom nástup komunistického režimu.

⁹Cit. dle osobních vzpomínek sestry Růženy Chalupské, viz rozhovor ze dne 6. 1. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

¹⁰ Tamtéž.

1.2 Studium v Českých Budějovicích

Do internátu v Českých Budějovicích nastoupil Josef jako třináctiletý v roce 1939. Internát se nacházel v klášteře bratří Nejsvětější svátosti, tedy Petrinů.¹¹ Měl tehdy šest gymnazijních tříd a fungoval jako soukromá škola. V době, kdy na této soukromé škole studoval Josef Ondok, absolvovali studenti čtyři třídy jako „privatisti“ a poslední dvě třídy – septimu a oktávu – absolvovali na Jirsíkově klasickém gymnáziu.¹²

Při Josefově nástupu měl internát okolo šedesáti studentů, kteří byli rozděleni do šesti tříd. V primě bylo asi dvanáct studentů a mezi ně patřil také Josef. Tehdy byl ředitelem internátního gymnázia P. Antonín Jaroslav Kadaník¹³, který se později stal generálním představeným kongregace. Ředitelem internátu, který zastával tuto funkci až do roku 1950, kdy byly kláštery zrušeny, se stal P. Albert Botur. Učitelé, kteří zde působili, byli jednak řádoví kněží, někdy i bohoslovci a také laičtí učitelé čili profesori. Vynikajícími pedagogy, na které Josef Ondok vzpomíná, byli pan profesor Husák, který byl již v penzi a českobudějovický děkan monsignor Řepa. Profesor Husák vyučoval mladého Josefa češtinu a němčinu. Byl náročný a tvrdý, a tak díky jeho skvělé vyučovací metodě mohl každý student na konci studia používat němčinu jako svůj druhý rodný jazyk. Tím, že byl profesor Husák opravdu velmi náročný, měl z něho Josef až posvátný strach. Josef vzpomíná na záhrobní bas pana profesora. Jednou, když se pan profesor musel s velkým lomozem rozčílit, klesal jeho hlas stále hlouběji a hlouběji, až to přišlo mladému Josefovi úsměvné a také se pousmál. V tom ho pan profesor zahlédl, zrudl, na čele mu naběhla žíla, praštil křídou a odešel z učebny. Odešel za panem ředitelem a prohlásil, že buď odejde ze školy on, nebo mladý pan Ondok. Pan

¹¹ Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti je jedna z mála řeholí, které vznikly v Čechách. V roce 1888 ji založil sušický farář Václav Klement Petr, proto se jim lidově říká Petrini. P. Petr působil krátce v duchovní správě a pak se stal vicerektorem kněžského semináře v Českých Budějovicích. Kongregace byla schválena českobudějovickým biskupem M. J. Říhou. Kromě Českých Budějovic působili Petrini také v Písku, Klatovech, v Brně a přechodně v Rakousku. V čele kongregace stojí generální představený spolu s generální radou. Petrini se řídí řeholí sv. Benedikta a stanovami vlastními. Kongregaci tvoří kněží i bratři. Veškerá pastore a výchova je zaměřena na eucharistii. Klášter mají v Českých Budějovicích, kam byl do části budovy umístěn noviciát a součástí kláštera je kostel Panny Marie Růžencové. V roce 1990 bylo otevřeno biskupské gymnázium s internátem v Brně. Někteří bratři s kongregace se dlouhodobě věnují pořádáním duchovních cvičení pro řádové sestry i pro mládež ve farnostech. Vydávají pro vlastní potřebu časopis „Petrinské ozvěny“. Srov. Řeholní život v českých zemích. s. 108 – 110.

¹² Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 139.

¹³ P. Kadaník (1895-1979) byl zatčen v lednu 1953 a Krajským soudem v Jihlavě odsouzen na deset let za nedovolený kontakt se spolubratry, varování věřících před státní Katolickou akcí, nabádání bohoslovců k bojkotování Litoměřického semináře a záměr emigrovat. Srov. VAŠKO V., *Dům na skále*. s. 116. Generálním představeným byl v letech 1942-1960, až do své smrti po návratu z vězení. Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 139.

ředitel ho musel dlouho přemlouvat, aby neodešel a Josef se musel hned druhý den omluvit. Jenže pan profesor ho ani nevyslechl, přesadil ho do poslední lavice a celý zbytek školního roku si Josefa nevšímal. Tehdy to mladý pán považoval za velikou nespravedlnost a zahořkl proti němu.¹⁴

Pan děkan Řepa byl zajímavou osobností, na kterou Josef vzpomínal s vděčností. Měl mnohostranné zájmy orientované na vědu, kde matematika byla na prvním místě. Po domluvě s vedením internátního gymnázia začal v sextě, kterou navštěvoval i Josef, vyučovat matematiku. Jeho výuka byla naprosto netradiční, když se věnoval především těm, kteří vzbuzovali zájem o tuto vědu nebo pro ni měli nadání. Pan děkan Řepa Josefa přímo nakazil nadšením pro tuto vědu. Už v té době mladý Ondok hltal poezii a literaturu a od setkání s panem děkanem ho uchvátila i matematika. Díky němu si tuto disciplínu zamiloval natolik, že se jí později bude i živit. Nakonec si pan děkan Josefa díky této vášni oblíbil a soukromě ho učil franštinu. Chodil k němu na děkanství jednou týdně, nejprve si uvařili kávu a potom se věnovali franštině, nebo k tomu také vůbec nedošlo, jelikož se pan děkan rozpovídal a rozvzpomínal.¹⁵

Výchova na internátě byla převzata od salesiánů¹⁶ a spočívala v tzv. „preventivním systému“. Tato metoda spočívala především v tom, že se vychovatelé zaměřili na to, aby studenti nebyli mravně ohrožováni některými situacemi. Proto bylo organizováno nejen studium, ale také volný čas a zábava.¹⁷

Pravidla pro studenty byla přísná. Prázdniny byly pouze o Vánocích, Velikonocích a o velkých prázdninách v létě. Studenti nemohli bez dovolení opustit internát a nesměli mít u sebe peníze. Na vycházky se chodilo jen pohromadě v tzv. štrúdlu. Josefa tyto hromadné vycházky popuzovaly, protože byl zvyklý z domova se volně a svobodně pohybovat, kde se mu zachtělo. Spolu se svým spolužákem Hochem tyto společné vycházky několikrát neabsolvovali. Schovávali se na půdě, která byla velmi rozsáhlá a do pokojů se vraceli velice pozdě, mnohdy až když už všichni spali. Samozřejmě, že trestu neunikli. Dozorce, kvartán Bartoš, na ně číhal a při jejich návratu jim uštědřil pár facek. I dalších nepovolených činností se mladý Josef dopouštěl. Jeho spolužák měl většinou u sebe peníze, a tak se tajně dostávali přes zeď, aby si v kiosku naproti kostelní

¹⁴ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 140-141.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 141-142.

¹⁶ Kongregace sv. Františka Saleského – salesiáni Dona Bosca. Společenství založil sv. Jan Bosco. Svoji činnost začal v Turíně tím, že učil číst a psát chudé a opuštěné chlapce a sháněl jim vhodnou práci. Později získal prostorný dům a poskytl jim domov. Postupem času vybudoval pro tyto chlapce učňovské a střední školy, vystavěl kostel, hřiště i divadlo. Protože chlapců bylo stále více, založil roku 1859 řeholní společnost a její stanovy byly schváleny roku 1874. Srov. Řeholní život v českých zemích. s. 87.

¹⁷ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 143.

chodbě mohli koupit nějaké ty bonbóny. Těchto přestupků se Josef nedopouštěl proto, že by chtěl zlobit a být trestán, ale jen proto, že to bylo obrovské dobrodružství a romantika.¹⁸

Každý rok se dostávaly odměny za prospěch a dobré chování. Ceny byly vystaveny v prosklené skříni a bylo jich tolik, kolik bylo studentů. Na konci primy to dopadlo tak, že první cenu, kterou byl fotoaparát, dostal budoucí P. Dominik Javůrek a poslední dvě ceny, dva miniaturní skleněné pŕllitříky s želatinovou náplní vypadající jako světlé a černé pivo, Josef a jeho přítel Hoch. Dále na internátu existovala jakási funkce důvěrníka, který měl pravomoc udělovat čárky za přestupky, za něž potom následoval trest. Ten byl převážně toho rázu, že provinilec dostal porci německých slovíček a musel se je naučit, než šel spát. I důvěrnickou funkci Josef zastával, snad kvůli prospěchu ale jen krátce v primě. Jeho studijní výsledky byly velmi dobré a probíranou látku v té době znal, a tak se brzy přišlo na to, že se při studijním volnu nudí. To přimělo tehdejšího ředitele internátu, kterým byl otec Antonín, přidat Josefovi dva povinné předměty – ruštinu a těsnopis. To samozřejmě mladý Josef pociťoval jako velké příkoří a k oběma předmětům pojal nechuť.¹⁹

Denní režim studentů byl asi následující: vstávalo se brzy, obvykle v šest hodin ráno, vychovatel vešel do ložnice, zatleskal a zavolal: „Laudetur Jesus!“²⁰, studenti odpovídali: „Et Maria immaculata!“²¹ a začali vstávat. Po ranní hygieně byla společná mše, na které byla nutná účast. Po mši byla společná snídane a v osm hodin začalo vyučování. Začátek vyučování se oznámil zazvoněním na masivní zvon, u kterého se všichni studenti shromáždili a zazpívali jednu z mariánských písní. Dopolední výuka trvala pět hodin a byla přerušena čtvrt hodinovou přestávkou, při níž studenti vyběhli ven. Po skončení dopoledního vyučování byl společný oběd ve studentské jídelně. Jídlo bylo prosté a chudé, ale bylo ho dost. Odpolední vyučování se nekonalo.²²

Po obědě bylo volno, které se trávilo na hřišti, hrála se „bosá liga“ a v zimě sloužilo jako kluziště. Hřiště končilo dřevěným plotem a za ním se nacházela Mlýnská stoka, kam se v parných dnech někdy chodili studenti koupat, nebo se na ní někdy plavili v neckách, když se jim podařilo nějaké to plavidlo sehnat. Někdy se volno trávilo

¹⁸ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 143-144.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 144.

²⁰ Český překlad: „Pochválen buď Ježíš Kristus“.

²¹ Český překlad: „A Matka neposkvrněná“

²² Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 146.

vycházkou k jezu na Malši a v sobotu na Vidov nebo za Dobrou Vodu k Lišovu, kde se hrála hra na loupežníky a policajty.²³

V neděli se kromě ranní mše v kapli chodilo i do kostela na mši v 11 hodin. V kostele se také ministrovalo. Ministroval i Josef a právě při jedné bohoslužbě, kdy německou mši svatou sloužil německý kněz P. Jungwirt, kterému nikdo nechtěl ministrovat, protože byl velice popudlivý, dal Josef špatný přízvuk na nějaké latinské slovo a byl hned na místě tvrdě inzultován. Tato příhoda ho ale od dalšího ministrování neodradila.²⁴

Po obědě většinou následovala dlouhá vycházka do přírody nebo nějaká sportovní akce na hřišti. Po volnu následovalo povinné studium ve studovně, při kterém bylo nakázáno mlčení. Večer byla společná pobožnost v kapli a po ní večere. Po večeři opět volno nebo nepovinné studium. V osm hodin byla večerní modlitba a po ní se šlo spát.²⁵

Zdrojem zábavy mohlo být také loutkové divadlo a kapela. Josef se do kolektivu loutkového divadla zapojil hned jako primán a byl na své členství velice pyšný. Jednou v neděli se na Josefa a jeho umění přijel podívat i tatínek. Josef většinou hrával starou čarodějnici a Škrholu. Kromě loutkového divadla se, i když velmi zřídka, hrálo také velké divadlo. Byly to dvě hry: Za zpovědní tajemství a O Donu Boskovi. V první hře si Josef zahrál vězně a poprvé si tak vyzkoušel vězeňský mundúr. Tehdy ještě netušil, že to za necelých dvanáct let bude po dlouhou dobu jeho jediné oblečení. Při sepisování svých vzpomínek na konci života velice toužil prožívat roli vězně jen z pozice diváka. Ve druhé hře si zahrál negativní postavu zanedbaného uličníka z periferie, kladné role mu totiž údajně příliš neseseděly. Na jevišti se také hrávaly hry, které pořádal Spolek panen blahoslavené Anežky. Jednou to byla hra „Nebeský ženich“, na kterou byla poslána část loutkářského personálu jako delegace a byly vybráni Josef, Honsa a Gottfried. Této trojici, i když šlo o tragédii, se začala hra jevit jako komedie. Nehrál zde totiž žádný muž a tak se mužské postavy vyskytovaly jen imaginárně a příslušné dialogy, týkající se těchto postav, se mluvily do kulis. Není úplně jasné, kdo z té trojice delegátů nezvládl sebekontrolu a vyprskl smíchy jako první a dokonce v té nejvážnější situaci, ale je jasné, že z toho byla velická ostuda nejen pro delegaci, ale také pro celý klášter. A samozřejmě následoval trest.²⁶

²³ Srov. tamtéž, s. 146-147.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 148.

²⁵ Srov. tamtéž, s. 147-148.

²⁶ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 149-151.

Na sobotní večery se pak P. Antonín snažil zajistit promítání krátkých filmů a klasických grotesek, později se mu podařilo sehnat i několik cizích katolických filmů. Na filmy do města se chodilo jen velmi zřídka, stejně jako na některé jiné zábavné atrakce.²⁷

Další důležitou zábavní činností byla hudba. Na internátě existovala již dobrá kapela, která měla přes dvacet členů. I do ní se nechal zlákat čerstvě nastupující student Josef a začal se pod vedením kapelníka učit na es-trubku. Kapela se ale brzy vlivem okupace rozpadla. Dále pak na internátě existovala výuka na housle, kterou vedl pan Tůma. Také této hře se Josef věnoval a jako jediný u této hry zůstal. Snad to bylo tím, že mu rodiče zakoupili housle, a tak nebylo možné s hrou na housle přestat. A ještě další uměleckou činnost je třeba připomenout – umění veršovat. Na internátě probíhala každým rokem mikulášská nadílka. Mikuláš spolu s andělem přivezli pomocí kobyly a osla do sálu nadílku a vždycky později a velice nečekaně se objevili čerti. Potom byli jednotliví studenti voláni před Mikuláše a ten jim předčítal veršovaný posudek, seznam prohřešků a malérů, podle kterého následoval výprask od čertů. Tuto čestnou a zároveň nevďěčnou funkci zastával student, který měl „básnické střevo“. A tak to po dvouletém studiu zdědil Josef. Nebylo to pro něj vůbec jednoduché, největší problém měl s tím, když měl napsat něco nepěkného na studenta, který byl vzorný a svědomitý.²⁸

V době okupace se život v internátě změnil, neboť neustále hrozilo nebezpečí, že internát bude zrušen. Nakonec bylo zrušeno studium privatistů na Jirsíkově gymnáziu a studenti nemohli v pololetí a na konci roku skládat zkoušky. Na internátě ustaly všechny aktivity, které by nějak upozorňovaly na život studentů. V této těžké a kruté době se stal Josef Ondok svědkem několika zvláštních, nepříjemných a neopodstatněných situací, nad kterými zůstával rozum stát. Nějaká Němka odkázala peníze klášteru a internátu a gestapo naléhalo na generálního představeného P. Krebse²⁹, aby se těchto peněz zřekl ve prospěch Říše. Po jeho odmítnutí ho dovedli do jídelny a on se zeptal studentů, zda se chtějí tohoto dědictví vzdát. Všichni odpověděli „ne“ a tím se nevědomky a nepřímo zasloužili o jeho zatčení. V kancionálech muselo být začerněno slovo vůdce ve všech pádech. V jedné hře, kterou Josef dokonce uměl nazpaměť, protože mu tak přirostla k srdci, museli změnit název ze „Zapálení Bělehradu“ na „Zapálení hradu“. Bylo to nesmyslné, protože šlo o obyčejně pohádkový

²⁷ Srov. tamtéž, s. 151.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 151-152.

²⁹ Generálním představeným byl v letech 1934-1942.

hrad, ve kterém bydlela princezna. Dále museli studenti umět recitovat životopis A. Hitlera. Šokující událost se stala také při jedné postní neděli, kdy Josef ministroval. Po skončení křížové cesty chodili věřící líbat pacifikál za zpěvu písně *Svatý kříži tebe ctíme*. Když začali chodit němečtí věřící, varhaník začal hrát německou hymnu a oni začali chodit k uctívání pacifikálu se zdviženou pravicí.³⁰

Protože v primě a sekundě byl Josef takové zdivočelé a dle svých slov snad i nezvladatelné dítě, je třeba ještě zmínit jednu příhodu. P. Klement, který studenty učil latinu, byl velmi bezelstný člověk a nikdo ze studentů by mu nechtěl ublížit. Na internátě měli studenti k dispozici vzduchovku, ze které stříleli ve svém volném čase, což patřilo k jejich veliké zábavě. Jednou, když byl právě P. Klement mezi svými chovanci, měl Josef vzduchovku ve svých rukou a z legrace bez zlého úmyslu namířil na vychovatele. Vzduchovka měla lehkou spoušť. Najednou vyšla rána a šipka, která byla místo náboje, vyletěla a zapíchla se otci Klementovi do tváře těsně pod okem. Josef zůstal jako opařený a dlouho si ještě vybavoval Klementovu reakci. Podíval se na něj a pohrozil mu prstem. Nic víc, žádné slovo, nic.³¹

V době okupace byl též chudší jídelníček, protože jídlo bylo na přiděl. Hospodářem kláštera byl P. Prokop, který kromě toho, že všem otcům a bratřím šil taláry, dostal za úkol shánět proviant. Jednou se této nelehké a ne příliš bezpečné výpravy účastnil i mladý Josef. Šli do mlýna ve Zbudově, aby nakoupili mouku načerno. Josef vyfasoval 20kg mouky v kufru a měl ji odnést do kláštera. Cestou ho zastavila německá kontrola, která ho mohla i sebrat, ale uvěřili mu, že nese špinavé prádlo. Vrcholem labužnického jídla byly povídkové taštičky, které otec Prokop zvládal bravurně. Dále ještě balíčky z domova, které většinou obsahovaly buchty a jiné pochutiny na přilepšenou.³²

3. června 1946 Josef šťastně odmaturoval a zakončil osmileté gymnázium.

Následující prázdniny pak trávil originálním způsobem. Otec Alfons musel nastoupit jako administrátor na faru v Přídolí u Českého Krumlova. Vyprosil si téměř celý bývalý noviciát na brigádu, aby mu pomohli sklidit seno a úrodu. A tak tam nechyběl ani Josef, který byl znalý zemědělských prací. On a Ondřej, jeho spolužák, se ujali vedení a organizací práce. Pro svou práci měli pár vojenských koní, které ale nechtěli tahat. Ve stáji bylo osm krav, které poskytovaly mléko, a ač bylo na faře jen tak málo lidí, vypili denně přes padesát litrů mléka, a tak museli i mléko kupovat. S polními

³⁰ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 155-156.

³¹ Srov. tamtéž, s. 157.

³² Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 147.

pracemi byl problém, protože na posečení dvanácti hektarů luk byli jen tři: paní Sarauerová, bývalá farní hospodyně, Julie – mladá Němka, která na faře dělala děvečku a mladý Josef. Ten se při této práci doslova strhal. Každou neděli byly i německé bohoslužby, které oproti českým byly hojně navštěvované. Na tu českou nepřišel nikdo. To se ale změnilo se začátkem odsunu místních Němců. Bohoslovci museli po mších vypisovat z matrik rodné a oddací listy pro odsunované Němce. Situace se zhoršila, když došla řada s odsunem i na hospodyně a Julii, která jezdila s koňmi. Obě odvezli do Českého Krumlova a cestou zpátky měli strach, jak dopadne jejich vozatajské umění. Dopadlo to dobře. Jako posila do brigádnických řad přijel br. Martin, který pomáhal hlavně s dojením krav. Přijela i nová hospodyně, ale ta znala zemědělství jen z obrázků nebo možná z doslechu. Přes všechny nepřízně se jim podařilo dokončit žně. Ve volném čase chodil Josef na houby a bylo neuvěřitelné, kolik jich při svých procházkách našel.³³

Ke konci prázdnin museli odjet, protože jim v Českých Budějovicích začínaly exercicie. Po exerciciích nastaly změny a stěhování. Českobudějovický internát se přestěhoval do Bruntálu, kde klášter získal velkou budovu. Tam také odešli někteří Josefovi spolužáci. Byli to br. Ondřej, br. Karel, br. Benedikt a další. Někteří spolunovicové začali studovat v budějovickém semináři.³⁴

1.3 Noviciát

Psal se rok 1944 a gymnazisté dokončili sextu. V důsledku německého opatření nebylo možné pokračovat ve studiu na Jirsíkově gymnáziu, a tak v létě téhož roku všichni, celá třída, která měla včetně Josefa osm studentů, vstoupili do noviciátu³⁵. Obláčka probíhala o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie a novicmistrem³⁶ se stal P. Antonín Kadaník, který byl i generálním představeným. Josef si při vstupu do noviciátu zvolil jméno Petr, a to po vzoru svého přítele Petra Pohorského. Zhruba mezi tercií a kvartou

³³ Srov. tamtéž, s. 162-163.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 163.

³⁵ Noviciát je obdobím, kdy je člověk plně uveden do řeholního života. Během této doby novicové poznávají a zkoušejí způsob života daného společenství, jeho pravidla a vzdělávají mysl i srdce, prokazují své úmysly a způsobilost. Noviciát je nezastupitelným obdobím, kde díky specifickému stylu života dává novic „formu“ své osobní odpovědi na Kristovo povolání. Srov. GOGOLA, J. *Řeholní formace*. s. 108.

³⁶ K úkolům novicmistra patří rozpoznávat skutečné povolání noviců k řeholnímu životu, pomáhat jim správně vést osobní rozhovor s Bohem, bdít nad tím, aby měli zajištěnou pomoc duchovního rádce, poskytovat jim dobré vědomosti z oblasti nauky i praxe. Novicmistr musí být připraven k plnění svých úkolů, musí mít dobrou znalost katolické nauky, oplývat moudrostí, láskou k liturgii, mít čas a dobrou vůli zabývat se osobně každým kandidátem, být trpělivý, chápavý a milující. Srov. tamtéž, s. 137.

se totiž Josef začal měnit, pomalu odhazoval své nespoutané a bezstarostné mládí. Svou úlohu v tom sehrálo přátelství s novým, o několik roků starším studentem, s Petrem Pohorským. Ten měl široké literární zájmy a znalosti, především v oblasti katolické literatury. Josefovi otevřel nový svět a seznámil ho s knihami Dobrého díla, které vydával J. Florián se spisovatelem J. Čepem a básníkem J. Zahradníčkem. Tito dva autoři se pro Josefa stali neodmyslitelnými průvodci, kdy v kapse saka stále nosil jednu ze Zahradníčkových sbírek básní. Knihy, které na něj v té době nejvíce zapůsobily a které s velkým zaujetím tenkrát četl, byly *Dějiny duše* Terezie od Dítěte Ježíše, *Jiskry sv. Ignáce*, *Následování Krista* a také knížečka františkána P. Urbana s názvem *K Bohu*, v níž byly nejen modlitby a běžné liturgické texty, ale i jakýsi praktický návod k duchovnímu životu. Přátelství obou nicméně nestálo jen na literatuře, ale Petr byl především pro Josefa vzorem, chtěl být jako on.³⁷

V úřadě novicmistra byl asistent otec Nepomuk, který je připravoval v noviciátu. Především řešili otázky duchovního života, probírané podle knihy Scupoliho *Duchovní boj* a také podle knihy, kterou P. Nepomuk právě překládal, *Katechismus křesťanské dokonalosti*. Dále se pravidelná výuka týkala exegeze žalmů a denní modlitby církve a jejich dějin. Všichni novicové se zúčastňovali chórové modlitby s ostatními. Novici byli odděleni od ostatních bratří, a to i v době poledního odpočinku. Během dne vykonávali různé manuální práce podle toho, které bylo právě potřeba. V jídelně posluhovali a také předčítali, tato činnost patřila k programu oběda a večeře. Poměrně hodně času trávili expedicí tiskovin, které vydával otec Kadaník. Byla to malá příležitostná aktivita, týkající se drobných tiskovin pro věřící. Většinu textů si psal otec sám nebo je přebíral z literatury, jen velmi málo získával texty a různé příspěvky od jiných kněží. S expedicí bylo mnoho práce, kterou vykonávali především novicové, např.: psaní adres, balení, korespondence.³⁸

Novicmistr a zároveň generální představený byl kněz nesmírně zbožný. Jeho spiritualita se především opírala o hluboce prožívanou úctu k eucharistii. Vypracovával teologicky eucharistickou spiritualitu – nauku o eucharistických ctnostech. Tím, jak byli novicové ovlivněni jeho promluvami, si nakonec na něm vymohli celonoční adoraci v kapli. A tak se jako novicové vždy po určitou dobu střídali po dvou hodinách při noční adoraci.³⁹

³⁷ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 158.

³⁸ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 158-159.

³⁹ Srov. tamtéž, s. 159.

Dalším člověkem, který svým způsobem zapůsobil na mladého Josefa, byl otec Nepomuk. Byl to člověk spíše intelektuální a měl značné vědomosti biblické a teologické. Z jeho popudu se Josef začal seznamovat s některými německými teology, nejvíce pak s J. Klugem. Byl to právě Klug, kterého začínal překládat. S velkým nadšením si tenkrát zapisoval různé citáty a moudré výroky, které se mu líbily a na které narazil při četbě duchovní literatury. V té době objevil v knihovně knihu, která obsahovala různé citáty a aforismy o duchovním životě od mnoha spisovatelů. Byla latinská a jmenovala se Apis ascetika (Asketická včelka). Josefův sešit s těmito výpisky a překlady se však ztratil.⁴⁰

Když nastalo jaro 1945, bylo cítit, že se blíží konec války. Blížily se Velikonoce a novicové se připravovali na zpívání pašijí na Květnou neděli. Byly dosti zpěvné a Josef měl zpívat part Krista. Jenže ke zpívání nedošlo. V pátek před Květnou nedělí, když měli všichni volno, se najednou ozvala siréna, která ohlašovala nálet. Netrvalo dlouho a k bombardování opravdu došlo. Trvalo jen krátce, protože šlo především o útok na nádraží a výtopny. Jenže se začalo říkat, že se druhý den bombardování bude opakovat, a tak se novicové i s novicmistrem vydali v sobotu dopoledne do přírody, aby eventuálnímu náletu unikli. Šli směrem na Dobrou Vodu přes nádražní lávku, ale ještě než stihli vyjít ven z města, nálet začal. Protože se nálet týkal celých Českých Budějovic, začali všichni utíkat a při zlověstném hvizdu padajících bomb se vrhali k zemi. Josef se vždy při tom držel křečovitě trsu trávy a čekal, až bomba dopadne. Pak se všichni zvedli a utíkali dál. Podařilo se jim dostat z dosahu nebezpečí a už se jen s hrůzou dívali, jak bomby dopadali na město. Když bombardování ustalo, pomalu se začali vracet domů. Po návratu k internátu zjistili, že dostal přímý zásah a celé horní patro a část přízemí se zřítily do ulice. Nikomu se nic nestalo, protože všichni byli ve sklepě. Do místnosti po levé straně kostela se začala snášet mrtvá těla obětí náletu. Byla to pro všechny hrůzná podívaná, Josef si ještě po letech vzpomínal na výjev, jak mrtvola matky k sobě v těsném objetí tiskla mrtvé dítě. Nikde nešla elektřina a ani netekla voda, v kostele byla rozbitá okna. Druhý den na Květnou neděli měli brzy ráno co nejkratší liturgii a pak se stěhovali zase do přírody, tentokrát na Vidov. Přechkali tam celou neděli, ale bombardování se již nekonalo.⁴¹

Po neděli se novici s novicmistrem i s jeho asistentem stěhovali na velkostatek ve Volšovech, kde se dočkali konce války. V tamější kapli pak konali liturgii posvátného

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 160.

⁴¹ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 160.

třídenní. Byli zde obklopeni krásnou přírodou, a tak se většinou noviciátní program konal v přírodě. Jedinou a velikou nevýhodou bylo, že trpěli hladu. Žili tam pouze na přiděl a jenom občas jim školské sestry, které tam vedly sirotčinec a hudební školu pro dívky, podstrčily bochník chleba a dvě nebo tři cibule.⁴² Pak přijeli Američani a bylo po válce, jen s návratem ještě museli počkat, protože železniční spoje byly přerušeny a nevěděli, jestli budou moci bydlet ve vybombardovaném internátě. Pak také přišla zpráva, že na Jirsíkovo gymnázium mohou nastoupit ti, kteří z německého nařízení nemohli studovat. Představení Nejsvětější svátosti oltární rozhodli tak, že novicové včetně Josefa mohli přerušit noviciát a jít studovat gymnázium, aby o tuto výhodu nepřišli. Vrátili se tedy do Českých Budějovic a dokončili septimu. Během prázdnin pak pokračovali v noviciátu, který skončil ještě do začátku dalšího školního roku. Nastoupili do posledního ročníku, tedy do oktávy. Ukázalo se, že výuka na internátě byla vynikající a oni teď patřili k nejlepším studentům. Navázali i nová přátelství. Josef si dobře rozuměl se spolužačkou Bobinou, která ho zásobovala moderní českou i zahraniční literaturou, hlavně poezií. Za okupace byli západní autoři vyřazeni z knihoven a jejich knihy se nevydávaly. S novými spolužáky sdíleli i školní maléry a tak například v pololetí dostali všichni dvojku z chování, protože některý ze studentů již podruhé ukradl třídní knihu.⁴³

1.4 Studium filosofie a teologie

Josef odjel do Brna, kde byl zřízen další klerikát pro bohoslovce v bývalém klášteře německých Sester Bílého kříže. Pod vedením nejprve otce Nepomuka a později otce Metoda začalo osm bohoslovců studovat teologii. Do prvního ročníku s Josefem nastoupil i jeho dávný přítel bratr Pavel. Brněnský seminář měl v prvním ročníku asi 38 bohoslovců a ve druhém ročníku dokonce 60 bohoslovců. Některé přednášky byly společné i s druhým ročníkem, to bývalo v učebně téměř sto studentů. Každý den bylo vyučování pětihodinové a ve čtvrtky bylo volno.⁴⁴

⁴² Srov. tamtéž, s. 146.

⁴³ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 161.

⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 164.

Na biblistiku měli novopečeného profesora pana Koutného⁴⁵, který se vrátil z šestiletého studia na biblickém institutu v Jeruzalémě. Později za komunistického režimu zemřel záhadnou smrtí. Jako mladý profesor sršel energií a měl na studenty velké nároky. Prosadil tříleté studium hebrejštiny pro bohoslovce a vycepoval studenty tak, že dokázali číst bez přípravy texty proroka Jeremiáše. Na dogmatiku měli profesora Večeřu, který byl ještě náročnější než profesor Koutný. Každé pondělí se konalo přísné kolokvium, při kterém zkoušel bohoslovce dle vlastního výběru, takže museli být připraveni vždy všichni. Požadoval, aby ke každému rozboru, kterých bylo potřeba ke zkoušce asi 120, znali nazpaměť citace písma, definice koncilů a alespoň dvě citace z patristiky. Často museli sborově recitovat, zpívat výroky koncilu nebo teologické citáty Otců. Na filosofii je měl stařícký profesor Petržilka, velký dobrák, kterému stačilo při zkouškách odpovídat podle biblického „ano, ano – ne, ne“. Zůstávalo ale problémem, kdy říci „ano“ a kdy říci „ne“. Není proto divu, že po takových kvalitních přednáškách dokázal Josef celý život recitovat některé výroky různých koncilů.⁴⁶

Kromě studia měli bohoslovci možnost navštěvovat spolek „Kuřák“. Tento spolek pořádal během roku různé kulturní akce, hlavně to bylo slavení martinských hodů s bohatým kulturním programem. K dalším činnostem bohoslovců patřilo vydávání časopisu „Muzeum“, který pomáhal začínajícím autorům. Jeho redaktorem byl v té době nastávající básník M. Dočekal. K oslavám svatého Vojtěcha vypsali časopis literární soutěž se svatovojtěšským tématem. Do této soutěže se přihlásil také Josef Ondok, který s básní o svatém Vojtěchu tuto soutěž vyhrál. Za to byl odměněn literární cenou 200 Kč a byl na to právem hrdý. Josef uveřejňoval své příspěvky také ve studentském časopise Úsvit. Šlo o překlad některých básní Hermanna Hesseho⁴⁷, německého autora, který

⁴⁵P. ThDr. Josef Koutný pocházel z Cetkovic u Moravské Třebové. Narodil se 4. 1. 1909. Po studiích teologie v Brně byl vysvěcen na kněze v roce 1932. Následující rok kaplanoval ve Křtinách a v roce 1933 odjel na biblická studia do Jeruzaléma, kde zároveň působil jako vicerektor hospice Svaté rodiny pro poutníky. Od roku 1936 byl po dvě léta prefektem chlapeckého semináře v Brně, pak se stal profesorem biblistiky na teologickém učilišti v Brně a ředitelem Sušilových kolejí. V teologickém učilišti působil do dubna 1948, kdy nastoupil jako představený v brněnském alumnátě. Po likvidaci všech teologických fakult a řádových učilišť u nás v roce 1950 a po vytvoření okleštěné Cyrilometodějské fakulty v Praze byl v říjnu 1950 jmenován jejím profesorem, což ale vzhledem k nesouhlasu většiny kněží a biskupů s touto institucí nepřijal s odůvodněním, že byl jmenován v září 1950 kaplanem u sv. Jakuba v Brně a cítí se vytížen. Byl zatčen při útěku z republiky a vyslýchán v Brně. Zemřel za záhadných okolností roku 1951. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.fatym.com/view.php?cisloclanku=2011020140>

⁴⁶ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 164-167.

⁴⁷ Hermann Hesse se narodil 2. 7. 1877 ve švábském městečku Calw jižně od Stuttgartu. Nejprve byl v učení na knihkupce v Esslingenu, v r. 1894 se stal zámečnickým učněm v Calwu v továrně na věžní hodiny a od r. 1895 se vrátil k povolání knihkupce v Tübingenu; od r. 1899 v Basileji pracoval jako učeň, knihkupec a antikvář až do r. 1903, kdy se již začal živit publicistikou a literaturou. Po útěku ze škol nahrazoval regulérní vzdělání rozsáhlou četbou a sebevzděláváním v humanitních oborech. V Tübingenu

dostal v roce 1948 Nobelovu cenu. Josef přečetl celé obsáhlé dílo tohoto německého autora. Pro časopis Úsvit napsal Josef pod pseudonymem ještě dvě eseje.⁴⁸

Během studií Josef bydlel v klerikátě na Červeném kopci, což byla součást „vídeňského“ předměstí Brna. Spolubydlící bohoslovců byli též vysokoškoláci katolického smýšlení, s kterými Josef i ostatní velice dobře vycházeli. Jejich představený P. Metod sloužil každý den mši svatou v nemocnici u sester alžbětinek⁴⁹ a bohoslovci mu chodili ministrovat. Někdy alžbětinkám také pomáhali s některými údržbářskými pracemi.⁵⁰

O rok později, co začal Josef studovat teologii, v roce 1947, se nechal zapsat na Filosofickou fakultu brněnské Masarykovy univerzity ke studiu filosofie a češtiny. Chtěl by raději kombinaci filosofie a matematiky, ale ta nebyla přístupná. Učení Josefovi samozřejmě přibývalo, ale on ho zvládal bez větších problémů. Přednášky navštěvoval ve čtvrtek, kdy bylo na teologii volno. Během těchto studií se seznámil se svým přítelem Josefem Svobodou⁵¹, s kterým se setkal později ve vězení a ještě později v šedesátých letech mu pak Svoboda pomohl sehnat velmi dobré místo v Botanickém ústavu v Třeboni.⁵²

O jedné velkých prázdninách se Josef, bratr Pavel a nejspíš Jiří vydali na kolech na výlet do Staré Říše za rodinou J. Floriana, který byl známým editorem „Dobrého díla“. Jeho rodina je velice dobře přijala. Celá atmosféra a vůbec všechno, co viděli a slyšeli, na mladé studenty velice silně zapůsobilo a odvezli si z tohoto pobytu

začíná Hesse publikovat v časopisech a navazovat první nitky k osobnostem a institucím literárního světa. Tehdy vyšly také jeho první knižní publikace. Zemřel 9. 8. 1962. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.iliteratura.cz/clanek/14313>

⁴⁸ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 167.

⁴⁹ Řád svaté Alžběty - katolický ženský řeholní řád. Patronkou je svatá Alžběta Durynská. Řád založila bl. Andělína z Marsciano v roce 1397. Hlavním cílem bylo pečovat o nemocné a chudé ve špitálech. V roce 1631 byl řád schválen. Alžbětinky jsou jedním z žebravých řádů, nemají vlastní majetek. Každé společenství má ve své správě nemocnici. Heslem sester Alžbětinek je motto sv. Alžběty Durynské: „Naši povinnosti je činit druhé radostnými“. Srov. VAŠKO V. *Neumlčená II*. Praha: ZVON, 1990. s. 195.

⁵⁰ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 168.

⁵¹ PhD. Josef Svoboda byl emeritním profesorem na Torontské univerzitě v Kanadě. Jeho specializace je ekologie Arktidy. Narodil se v Praze (1929), ale vyrůstal v Brně. Jako dvacetiletý student Masarykovy university byl v r. 1949 zatčen a odsouzen na 11 let pro údajnou protistátní činnost. Byl vězněn v jáchymovských uranových dolech, Leopoldově, Mírově, Kartouzích a jinde. Po propuštění (1958) pracoval v brněnské ZOO, pak jako čerpač vody, později jako technik Botanického ústavu ČSAV v Brně. Jeho žádosti o přijetí na Masarykovu univerzitu byly opakovaně zamítány. V r. 1968 odešel do Kanady. Bakalářská studia dokončil na University of Western Ontario, London, Ontario (1970), doktorát (PhD) v oboru arktické rostlinné ekologie na University of Alberta, Edmonton, Alberta (1974). Od r. 1973 působí na University of Toronto. Je organizátorem více než dvaceti severských expedic a autorem řady publikací. Je ženatý a má dva dospělé syny. Jako emeritní profesor se věnoval ve své vědecké práci tématu - vliv oteplování klimatu na arktický ekosystém. V r. 1994 mu kanadská vláda udělila cenu za výzkum Severu a v r. 1995 obdržel čestný doktorát biologických věd od Masarykovy univerzity. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.cesky-dialog.net/clanek.php?idcl=703&aidci=>

⁵² Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 169.

nezapomenutelné zážitky. Poté se vypravili za katolickým knězem a literátem Jakubem Demlem do Tasova. I tam se setkali s milým přijetím a dokonce tam přespali. P. Deml jim vyprávěl o teologii W. Fabera⁵³, anglického spisovatele, kterého pokládal za posledního „církevního Otce“. Také je vodil po své zahradě a ukazoval jim své květiny, které velice miloval. I Josef si některé z květin, které jim věnoval, vložil do jeho knih. A pokaždé když je četl, připomněly mu návštěvu Tasova.⁵⁴

Začátkem roku 1948, kdy se k moci dostala Komunistická strana Československa⁵⁵, začaly tvrdé represe a boj proti církvi⁵⁶. Existence teologické fakulty byla nejistá. Nikdo ze studentů nevěděl, jestli bude moci dostudovat. Josef měl v únoru 1948 už po dvou státnicích. V té době se také jeho přítel br. Pavel se rozhodl emigrovat a Josefa přemlouval, aby odešel s ním a společně dostudovali v Římě. Pavel skutečně emigroval, Josef po dlouhém přemýšlení zůstal. Brzy po komunistickém převratu přišly studentské prověrky⁵⁷, při kterých byla z politických důvodů vyloučena téměř třetina studentů.

⁵³ Frederick William Faber se narodil 28. 6. 1814 u Calverley, Yorkshire; zemřel v Londýně 26. 9. 1863. Byl synem anglikánského duchovního, absolvoval Balliol College v Oxfordu, byl vysvěcen anglikánským ministrem a v roce 1843 se stal rektorem. O tři roky později přešel k římskému katolicismu a založil Bratrstvo svatého Filipa Neri.

[cit. 26. března 2011]. Dostupné na: http://www.cyberhymnal.org/bio/f/a/b/faber_fw.htm

⁵⁴ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 172.

⁵⁵ Pod tlakem Kominformy (Moskvou řízená organizace komunistických stran) se KSČ rozhodla, že převezme ve státě veškerou moc do svých rukou. Doufala jen, že se to podaří nekrvavou cestou. V té době fungovala v Československu relativní demokracie. Stále více docházelo k nezákonnostem ze strany lidové moci. Ve středu 25. února 1948 dopoledne navštívili představitelé KSČ Gottwald, Nosek, Zápotocký prezidenta republiky Beneše a pod hrozbou generální stávky nebo možnosti občanské války žádali, aby přijal demisi dvanácti ministrů. Pod tímto nátlakem v odpoledních hodinách prezident kapituloval, přijal demisi a podepsal jmenovací dekrety novým členům vlády. A tak bez jediného výstřelu převzala KSČ absolutní moc ve státě. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I*. s. 239, 247.

Komunistická strana Československa prohlásila za oficiální státní ideologii marxismus-leninismus. Tím docházelo k zásadním proměnám ve všech oblastech společenského dění - mocenské, politické, ekonomické, sociální, kulturní změny zasáhly životy všech občanů, všechny sociální vrstvy, instituce i zájmové organizace. Srov. KAPLAN, K., PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. s. 18-19.

⁵⁶ Vedení KSČ dobře vědělo, že veškerá likvidace občanských a politických práv patří mezi základní podmínky existence režimu. Všechna politická rozhodnutí byla nadřazena právu. Do funkcí ve státním a hospodářském aparátu včetně justice a bezpečnosti nastoupilo téměř čtvrt milionu nových lidí - dělníků. Zákony samozřejmě nemohli znát, a tak se při výkonu své funkce poslušně řídili jen politickými směrnicemi KSČ. Postupem času docházelo, ať už z politických, třídních nebo jiných důvodů, k pronásledování stále většího množství obyvatel. Tyto persekuce se neomezovaly pouze na jednu hlavní osobu, ale dopadaly na celé rodiny včetně dětí, příbuzných a přátel. Byly prováděny prostřednictvím akčních výborů Národní fronty. K nejzávažnějším projevům persekuce patřilo porušování náboženské svobody - omezování činnosti církví, omezením tisku a šíření náboženské literatury. K pronásledování církve byla určena akce „K“ a „P“. V Akci „K“ docházelo k likvidaci církevních mužských řádů a kongregací. Právě sice existovaly dále, ale kláštery a řeholní domy byly obsazeny a majetek rozprodán. Akcí „P“ byla nazvána likvidace řeckokatolické církve. KSČ se snažila omezit výuku náboženství ve školách. Buď činili nátlak na rodiče, aby nepřihlašovali děti do náboženství nebo činili nátlak na učitele, aby vystoupili z církve. Srov. KAPLAN, K., PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. s. 21-33.

⁵⁷ Na středních a vysokých školách se rozběhly tzv. studijní prověrky, ale se studijními výsledky to mělo jen pramálo společného. Počátkem školního roku 1948/49 bylo vyloučeno ze studia, podle neúplných

K prověrkám šel i Josef a P. Metod. Protože si mysleli, že nemůžou prověrkami projít, mluvili při nich naprosto otevřeně a jednoznačně. Po těchto prověrkách přestal Josef na fakultu docházet, protože si myslel, že bude automaticky vyhozen. Po čtrnácti dnech mu jeden spolužák přišel říct, že je na seznamu prověřených, který visel na fakultní vývěsce – což znamenalo, že prošel. V následujícím roce byl P. Metod zatčen a místo něho byl poslán z Českých Budějovic P. Bernard, který předtím v Brně studoval. Veřejného procesu s otcem Metodem, který trval několik dní, byl Josef po celou dobu přítomen. P. Metod byl odsouzen na deset let za to, že věděl od své sestřenice o existenci ilegální skupiny a neoznámil to.⁵⁸

V roce 1950 komunistický režim zrušil řády a řeholníci byli odvezeni do koncentračních klášterů. V té době zbyli v klerikátě pouze dva bohoslovci – Josef a Ondřej, protože při estébáckých kontrolách byli zařazeni mezi ostatní studenty podle stanov kongregace, kde nepatřili ani mezi kněze ani mezi laiky. Bylo jim umožněno se odstěhovat i se svými osobními věcmi. Josef s Ondřejem odstěhovali především knihovny, ale i mobiliáře, které nevyžadovaly autodopravu. Josef se přestěhoval k paní Ševčíkové na Staré Brno a Ondřej do podnájmu v Masarykově čtvrti. Po prázdninách se Josef přestěhoval k Ondřejovi a dokončil čtvrtý ročník teologie. Byl to poslední ročník, neboť komunisté zrušili všechny semináře a udělali jeden jediný seminář, který byl pod jejich kontrolou. Pokračoval tedy ve studiu na filosofické fakultě a Ondřej, po marných pokusech studovat, začal pracovat v brněnské zbrojovce, protože všechny vysoké školy dostaly příkaz, aby nebraly nikoho, kdo předtím studoval teologii. Tím chtěl komunistický režim donutit všechny bohoslovce, aby vstoupili do kněžského semináře v Litoměřicích, který byl pod dohledem tehdejší ideologie. A tak Josef s Ondřejem společně bydleli v Masarykově čtvrti u dobré katolické rodiny, Ondřej je živil, protože chodil do práce a Josef vařil a uklízel. Zkoušky z předmětů pátého ročníku teologie si Josef dodělal již soukromě u profesorů, kteří bydleli v Brně, Ondřej stejně tak. Kromě studia a domácích prací se Josef i s Ondřejem angažovali v posílání balíčků bratřím, kteří byli v koncentračních kláštorech. Největším spojencem a obětavou duší v těchto aktivitách jim byla Hedvika Ševčíková, se kterou se seznámili při zatýkání P. Metoda. Sama je vyhledala a podávala jim nejen potřebné informace o tom, co mají dělat, kam

údajů, 5 576 studentů. Prověrky byly dobrou příležitostí k vyřizování politických, ale i osobních účtů. Zprávy o prověřených studentech nikdo nekontroloval ani neprověřoval a také se přihlíželo k anonymním udáním. Ze škol tehdy odešlo deset tisíc mladých studentů do továren, stavebních a jiných podniků, nejčastěji však na nekvalifikovaná místa. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II.* s. 52-53.

⁵⁸ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 169-170.

mají jít, jak žádat o návštěvu a podobně, ale také jim pomáhala organizovat posílání balíčků na všechna místa, kde se nacházely koncentrační kláštery a navíc ještě sháněla na ně peníze. Také je seznámila s brněnským katolickým básníkem Klementem Bochořákem⁵⁹, v jehož rodině prožili řadu krásných chvil, a také s Janem Zahradníčkem. Během roku se Josef a Ondřej také snažili navázat kontakt se svými bratry, kteří byli internováni v Hejnicích v bývalém klášteře. O prázdninách se Josef za nimi vypravil. Tamější domorodci mu po večerní pobožnosti v kostele poradili, jak se do kláštera dostat. Čekal u malého zamřížovaného okénka koupelny, které bylo vzadu v obvodové zdi. Bratři ho opravdu zahlédli, přišli k okénku a poradili mu, jak se dostat dovnitř skrze dveře, které nebyly zamčené, ale byly na závoru, která zabraňovala vstupu z kostela dovnitř kláštera. Josefovi se to povedlo, bratři na něj navlékli talár, aby unikl pozornosti jejich vedoucího, nejspíš estébáka, a ukryli ho v posteli v jedné cele, kde mohli spolu hovořit. Strávil tam několik hodin a stejnou cestou se pak dostal zase ven. Při svém odchodu tam bratřím zanechal fotoaparát, aby mohli pořídit nějaké dokumentární snímky. Byla to velice nebezpečná akce, protože kdyby Josefa tenkrát chytili, dostal by minimálně patnáct let za špionáž. Za rok opět o prázdninách si Josef dojel vyzvednout fotoaparát. Dovnitř do kláštera si již ale netroufl, protože si vzpomněl, že ho bratři ukrývali nejen před estébáckým šéfem, ale i před dvěma spolubratry.⁶⁰

Při svém studiu na filosofické fakultě se Josef seznámil se studenty, kteří se tajně scházeli v kroužcích, on sám se jich také účastnil. Byly to kroužky, jejichž metoda duchovní formace se k nám dostala z Francie. Tyto kroužky byly dvojího typu: JOC⁶¹

⁵⁹ Klement BOCHOŘÁK, * 18. 1. 1910, Kunštát - † 10. 8. 1981, Brno. Básník, autor literatury pro děti. Pocházel z úřednické rodiny. Studoval na obchodní akademii v Brně (1926–27), studia však nedokončil a živil se různými příležitostnými pracemi (1930–31 soudní praktikant v Brně, na začátku okupace dělník v rodišti aj.). 1942–45 byl úředníkem zásobovacího úřadu v Brně. Od 1945 působil jako knihovník v různých brněnských knihovnách, 1960 však byl pro náboženské přesvědčení propuštěn a po přiznání invalidního důchodu žil ve skromných podmínkách v Brně a věnoval se literatuře. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

⁶⁰ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 171–173.

⁶¹ Hnutí založil belgický kněz Josef Cardijn v roce 1924 a z Belgie se toto hnutí rozšířilo do Francie roku 1926. Odtud potom do celého světa. Jeho cílem bylo duchovní a hmotné povznesení dělnické mládeže a jejího prostředí. Mladí dělníci se sdružovali v šesti až desetičlenných kroužcích a zabývali se problematickými otázkami z hlediska sociálního, kulturního, mravního a náboženského. První pokus o zavedení kroužků v českých zemích začal již za války pod názvem Nová mládež. Velký rozmach nastal v prvních poválečných letech. Největší význam těchto kroužků u nás měla návštěva zakladatele J. Cardijna v Praze. Setkání se uskutečnilo 18. dubna 1947 v pražském semináři a zúčastnilo se ho asi sto zájemců. Činnost kroužku mládeže JOC vypracoval arcibiskupský úřad v Olomouci. Podle tohoto plánu měla každá schůzka začínat a končit modlitbou a písní. Hlavní náplní měl být náboženský rozhovor – rozjímání nad textem Bible. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I*. s. 218–219.

Jedním z hlavních organizátorů těchto kroužků Katolické akce v poválečném Československu byl P. Oto Mádr. Kroužky nejenže přečkaly poúnorovou likvidaci katolických spolků, ale ještě svou polotajnou

(Jeunesse Ouvrière Catholique – Katolická dělnická mládež) pro pastorační a duchovní formaci dělnické mládeže a JAC (Jeunesse Académique Catholique – Studentská katolická mládež) především pro vysokoškoláky. Podstatou těchto kroužků byla vlastní iniciativa jejich účastníků a důraz na osobní vliv při pastoračním působení na druhé. Hlavním organizátorem byl P. O. Mádr z Prahy. Koordinace kroužků se postupem času zdokonalila tak, že měla svého vedoucího každá fakulta a později dokonce i každý ročník. Vedoucí se scházeli buď u Mádra, nebo u nějakého kněze, který sice nebyl sám zapojen, ale fungoval jako konzultant pro problémy duchovního života. V Brně se scházeli u V. Nováčka, od kterého měli doporučení ke svěcení. Zde došlo ze strany V. Nováčka ke zkřížení dvou tehdy ilegálních činností: kroužkové a svěcení. Na toto Josef později doplatil.⁶²

Ke konci roku 1950 se Ondřej seznámil s mladým jezuitou Pavlem Hnilicou a dalšími jezuity, od nich se dověděli o možnosti tajného vysvěcení⁶³ na kněze. V důsledku toho Josef i Ondřej tuto nabízenou možnost využili. Nejprve se nechal tajně vysvětit Ondřej a později Josef: J. P. Ondok byl tajně, za pomoci jezuitů, vysvěcen 21. června 1951 biskupem Kajetánem Matouškem v Praze v Krči u něj v bytě. Souhlas představených měl již dávno předtím, a tak o samotné akci věděli jen přímí aktéři a V. Nováček, spirituál brněnského semináře, od kterého potřeboval doporučení – „litterae testimoniales“.⁶⁴

Na jaře 1951 zbývala Josefovi poslední, druhá státnice z filosofie, kterou měl dělat v červnu na konci roku. Jenže krátce předtím vyšlo nařízení, že k závěrečným zkouškám

činnost posílili. A tak na přelomu čtyřicátých a padesátých let snad nebyla jediná vysoká škola nebo fakulta, kde by nepůsobil alespoň jeden kroužek Katolické akce jociistického typu. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále*/3. s. 73, 75.

⁶² Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 173.

⁶³ Neustále se zhoršující postavení církve a podmínek náboženského života přiměly katolické představitele k zásadním úvahám. Vláda totiž uvažovala o tom, že přistoupí k různým opatřením a v první řadě rozbije biskupský sbor, použije represe vůči církevním institucím a poté i věřícím. Vatikán na tuto hrozbu zareagoval nouzovými směrnici. V listopadu je přivezl biskup Trochta z Říma. Jednalo se o pravomoce podle Kodexu kanonického práva vyhrazené papeži. Na základě těchto směrnic byl každý biskup oprávněn předat svému generálnímu vikáři plnou moc k řízení diecéze. Pravomoce se také týkaly možnosti udělit biskupské svěcení. Proto o tři léta později, v roce 1951, vydal papež Pius XII. dekret týkající se udělení biskupské konsekrace bez kanonického pověření. Fungovat měl tedy model na principu jeden biskup činný – druhý skrytý. 17. 9. 1949 obdržel biskupskou konsekraci od pražského světitel biskupa Eltschknera farář u svatého Vojtěcha v Praze ThDr. Kajetán Matoušek, jehož do této funkce navrhl arcibiskup Beran. Komunistická strana reagovala okamžitě zákazem jeho působení, čili bez státního souhlasu. ThDr. Františka Tomáška jmenoval papež Pius XII. titulárním biskupem butským a světitel biskupem olomouckým. Dne 14. 10. 1949 byl tajně na biskupa vysvěcen. StB ho v červenci 1951 zatkla a převezla do internačního kláštera Želiv. Nejmladším tajně vysvěceným biskupem byl třicetiletý Karel Otčenášek, který byl stejně internován v želivském klášteře a teprve na amnestii roku 1960 propuštěn. Srov. LIŠKA, O. *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 20-22.

⁶⁴ Archiv Biskupství českobudějovického.

nebude připuštěn nikdo, kdo by se nepřihlásil do školské služby. Komunistický režim totiž zavedl povinný druhý stupeň školní docházky, která doposavad nebyla povinná. Tím došlo hlavně v pohraničí, že vznikl nedostatek učitelů, kam se nikdo nechtěl. A tak se i Josef musel přihlásit do školské služby. Vůbec se mu to toho nechtělo, ale nakonec to udělal s úmyslem, že ze školské služby odejde, až absolvuje závěrečnou státní zkoušku odloženou na říjen. Umístěnka, kterou Josef dostal, byla do Supikovic, což byla malá vesnice na severní Moravě. O několik dní později byl převelen do Zlatých Hor, kde byl ještě větší nedostatek učitelů než v Supikovicích. Ředitelem tu byl tvrdý komunista, a tak se mladému Josefovi zdála jeho budoucnost značně nejistá. Učil tam pouze tři týdny.⁶⁵

⁶⁵ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 174.

2. Svoboda v nesvobodě

2.1 Zatčení a odsouzení

O prázdninách roku 1951 byl Josef varován Jožkou Zemanovou, s kterou pracoval v katolických kroužcích na brněnské univerzitě, že se StB dověděla o jeho tajném vysvěcení.⁶⁶

Dne 21. září 1951, kdy Josef učil v jedné třídě češtinu a rozebíral s žáky jednu z Nerudových básní, se ozvalo klepání na dveře a byl vyvolán ředitelem na chodbu. Stáli tam dva estébáci, kteří Josefa zatkli, nasadili mu pouta a odvezli ho v Tudoru do Brna na Příční, kde se nacházela brněnská Státní bezpečnost.⁶⁷ Po měsíční vyšetřovací vazbě, výsleších, bití a ponižování, byl dne 31. 10. 1951 J. P. Ondok propuštěn. Poté se rozhodl, že opustí republiku. Josef měl domluvený doprovod, který ho zavede až za hranice do Rakouska. Měl namalovaný plánec a dlouho se učil, kudy jít. Když došli téměř za hranice, chtěl jít Josef už dál sám. Bylo to jen pár set metrů rovně. Jenže Josef měl špatný orientační smysl, došel až za hranice republiky a zase se vrátil omylem zpět. Poté ho zadržela hlídka pohraniční stráže a odvezla do Brna. Byl leden 1952.

Zde byl téměř rok ve vazební věznici vyslýchán, někdy i brutálním způsobem⁶⁸, a poté převezen do Prahy na Pankrác, kde byl souzen a odsouzen na svátek Všech svatých v procesu „Bárta a spol.“ k 17 letům vězení za údajnou velezradu. Ve skutečnosti se provinil tím, že byl tajně vysvěcen a pracoval ve vzdělávacích a pastoračních studentských kroužcích Katolické akce.⁶⁹

Josef se osobně znal pouze s obžalovanou Jožkou Zemanovou⁷⁰, s níž pracoval v náboženských kroužcích.

⁶⁶ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁶⁷ Srov. ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. s. 174

⁶⁸ Při výsleších byla Státní bezpečnost dost důkladná. Aby si vynutila doznání na bezbranných lidech, používala jak fyzické, tak psychické násilí. V letech 1948-1955 k běžným metodám patřilo bití, tlučení hlavou o zeď, smýkání po zemi, nepřetržité výslechy, které trvaly 2-3 dny a noci, buzení v noci, chození přes den po cele, v důsledku čehož vyšetřovaní usínali při výsleších i při chůzi, trpěli halucinacemi a otékaly jim nohy, někteří nemohli chodit ani stát, a tak je k výslechům vozili, ti tzv. neposlušníci byli posíláni do temnice nebo byli svazováni na několik dní do svěrací kazajky. K psychickému teroru patřilo vyhrožování smrtí nebo tím, že se jich zřekla vlastní rodina. Srov. KAPLAN, K., PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. s. 189.

⁶⁹ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 5.

⁷⁰ Josefa Zemanová-studentka z Brna byla odsouzena na 10 let. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále/3*. s. 105.

J. P. Ondok byl odsouzen Státním soudem v Praze v hlavním líčení konaném ve dnech 28. října – 1. listopadu 1952. Ve vykonstruovaném procesu „Bárta a spol.“ bylo odsouzeno 31 osob. Josef byl jednomyslně uznán vinným, že v době od roku 1948 až do roku 1951 na území republiky patřil mezi ty, kteří se „stali členy či organizátory různých ilegálních kroužků, jejichž účelem bylo zneužívat náboženského cítění prostých lidí, tyto štváti k odporu proti vládě a lidově demokratickému státnímu zřízení, a vyhledávat mezi nimi vhodné osoby pro rozvratné cíle Vatikánu, tím, že rozšiřovali masově rozvratnou protistátní literaturu ať již vydávanou vysokou církevní hierarchií, nebo později vedením kroužku, tím, že plánovali, připravovali a zprostředkovali útoky reakčním kněžím i jiným osobám do zahraničí, aby tito tam mohli ve službách Vatikánu nebo západních imperialistů dále rozvracet lidově demokratické státní zřízení v Československu, spolčili se jednak navzájem, jednak s osobami jinými a to postupně k pokusu o zničení nebo rozvrácení lidově demokratického státního zřízení a společenského řádu republiky, které jsou zaručeny ústavou“^{71,72}, čímž spáchal trestní čin velezrady podle § 78 odst. 1c/, 2a trestního zákona, a tím byl odsouzen k trestu odnětí svobody na sedmnáct let nepodmíněně a též jednomyslně. Podle § 47 tr. z. mu propadlo celé jmění a podle § 43 a 44 tr. z. mu byla vyslovena ztráta čestných práv občanských na dobu deseti let. Podle § 23 tr.z. se Josefovi započítal do trestu pobyt ve vazbě a to od 9. ledna 1952 – 23,00 hod.⁷³

Soudcem tohoto procesu byl JUDr. Jaroslav Novák a obhájcem byl Dr. Panýr, který byl J. P. Ondokovi přidělen ex offio. Takto ustanovený obhájce nechtěl svému mandantu nikterak ublížit, ale hlavně nechtěl ublížit sobě, a tak se v jeho řeči objevovaly fráze typu: *Můj klient je dělnického původu a nebyl dosud trestán.* Nebo: *Můj klient vyrůstal v náboženském prostředí a nebyl si vědom politické nebezpečnosti svého činu.*⁷⁴

Zdůvodnění, které bylo pro všechny odsouzené stejné, znělo:

„Již od revoluce 1945 a později, zvláště po únorových událostech 1948 bylo čím dále zřejmé, že Vatikán nesouhlasí s poměry v lidově demokratických zemích, které osvobodivše se pomocí Sovětského svazu od svých vykořisťovatelů a od nadvlády

⁷¹ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁷² Opis daného dokumentu je citován přesně, pravopisné a jiné chyby nejsou v rámci doslovného znění opravovány.

⁷³ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁷⁴ Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále*/3. s. 104.

západu, počaly žít svým vlastním životem a počaly budovat socialismus ve svých zemích.

Vatikánská politika používala různých prostředků k tomu, aby tyto země a mezi nimi i Československá republika byly svedeny z této své cesty a dostaly se opět do vlivu západní sféry. Cílem těchto akcí bylo tedy nahradit lidově demokratické zřízení v těchto státech politikou západních imperialistů, které Vatikán jest ochotným přísluhovačem.

Vatikánské politice se podařilo získati pro své snahy část vysoké hierarchie v Československu a tato část vysoké hierarchie získala zase v určitém počtu kněží ochotné pomocníky pro své rozvratnické a špionážní cíle.

Nešlo totiž jen o snahu po rozvratu lidově demokratického zřízení, Vatikán hodlal k němu napomáhati také činností špionážní a vysocí hierarchové, kteří se dali do jeho služeb, zřídili za tím účelem na našem území rozsáhlou špionážní síť, do níž byli zapojeni kromě kněží také osoby, které se podařilo Vatikánu a kněžím zneužít pro jeho rozvratnické cíle.

Vatikán se rozhodl zejména po únoru 1948 podchytili zejména mládež v tzv. katolických kroužcích, kde pod rouškou náboženské výchovy byla provozována ilegální činnost jak velezrádná tak i špionážní. Tyto svedené osoby, zejména mládež byla kněžími získávána předstíráním útisku a tvrzením, že katolická církev je u nás pronásledována státními orgány.

Do souzené skupiny patří předně skupina kněží, kteří podle příkazu několika členů vysoké církevní hierarchie se propůjčili ochotně k těmto úkolům, dále část studentů, těmito kněžími podchycená a konečně osoby, svedené, které se domnívaly, že tím, že vykonávají příkazy kněží, jednají správně.

Šlo tedy jednak o síť velezrádnou, jednak o síť špionážní, která byla odhalena bdělostí bezpečnostních orgánů a účastníci odsouzeni po zásluze státním soudem jako ochráncem práv dělnické třídy, chránící republiku před narušováním v její cestě k budování socialismu.

Pokud se týče činnosti jednotlivých osob, zjistil soud na podkladě obsahu trestního oznámení, dále na podkladě výpovědi jednotlivých obviněných, zejména přiznáním některých z nich, dále na podkladě svědeckých výpovědí Žofie Langrové, Marie Wintrové, Vladimíra Jukla, Růženy Vackové a Otto Mádra, při čemž jednotliví obvinění usvědčovali se navzájem a na podkladě znaleckého posudku tento skutkový děj:

... Obviněný Josef Ondok

jest dělnického původu, jeho otec byl zedníkem a později malým zemědělcem. V roce 1946 počal studovati v Brně teologii, kterážto studia přerušil a studoval pak filosofickou fakultu v Brně. V červnu 1951 nechal se tajně vysvětit na kněze řím, kat. církve. Posledně byl učitelem na střední škole ve Zlatých Horách, okr. Jeseník.

Jest žalován pro spolčení k velezradě a cítí se vinen. Jeho trestná činnost spočívá v tom, že jednak nechal se tajně vysvětit na kněze řím. kat. církve za tím účelem, aby v případě pronásledování kněží mohl zastupovati nepřítomné kněze a konati za ně jejich úkony. Byl vedoucím ilegálního teologického kroužku na filosofické fakultě v Brně a poněvadž potřeboval materiál pro práci v kroužcích, obrátil se na spoluobviněnou Josefu Zemanovou, která jej doporučila na jistou osobu z Bratislavy, jménem F. S tímto F. se sešel v březnu 1951 a zde se seznámil s jistým mužem, o němž se dozvěděl později, že uprchl ze soustředovacího střediska řeholníků a ukrývá se před zatčením. S oním F. sešel se později znovu v Olomouci na podobné ilegální schůzce v kroužku, kde se projednával program pro kroužky na rok 1951 a 1952. Se Zemanovou překládal spis „základní otázky filosofie“ a tato mu předala v květnu 1951 asi dvacet ilegálně rozmnožených skript. V srpnu 1951 sdělovala mu Zemanová dopisem, že byla vyslýchána pro svoji činnost na státní bezpečnosti a že se při výslechu dověděla, že tajné vysvěcení obviněného bylo prozrazeno a že bude pravděpodobně zatčen. Pokusil se proto počátkem roku 1952 do ilegální útěk do ciziny, když předtím zničil materiál, který by jej mohl prozradit.

U obviněného se tedy jedná o spolčení se s dalšími osobami k tomu účelu, aby v kroužcích mládeže rozšiřoval myšlenky rozvratu lidově demokratického zřízení, což on horlivě činil, jak z jeho činnosti shora vyličené plyne. Aby ještě lépe mohl svoji rozvratnickou činnost provozovati, dal se vysvětit příslušníkem vysoké hierarchie plně oddaným Vatikánu tajně na kněze, což charakterizuje jeho smýšlení a jeho plnou oddanost ke katolickým kruhům, které zamýšlely brojit proti lidově demokratickému zřízení.

Jest proto uznati jej vinným podle žaloby, neboť obviněný plně se zapojil do pokusu o rozvrat lidově demokratického zřízení.

Trest byl vyměřen v mezích zákonné sazby asi uprostřed, neboť soud přihlédl k vysoké nebezpečnosti trestného činu obviněného, který jest fanatickým stoupencem odbojné

části vysoké hierarchie a členem páté kolony, snažící se u nás o rozvrat. Obviněnému nepřitežovalo nic, polehčovalo mu doznání. Vzhledem k charakteru obviněného bylo nutno i přes jeho poměrné mládí uložit mu trest vyšší.^{75,76}

2.2 Věznění

Soud v procesu „Bárta a spol.“ nebyl veřejný, a tak se komunističtí soudcové nemuseli nikterak přetvařovat a nic předstírat, ani zachovávat nějaké dekorum. Prokurátor Čížek vykřikoval své fráze a nenechal prakticky nikoho domluvit.⁷⁷

Po rozsudku museli všichni odsouzení asi měsíc čekat na transport v pankrácké věznici na oddělení IIIB. Naproti transportní cele čekali někteří odsouzení z procesu Slánského na popravu. Josef a jeho společníci se snažili škvírou, kterou se podávalo jídlo, něco zahlédnout, ale to se nepodařilo, jelikož na chodbě neustále pochodovala bachařská stráž. Zde se Josef poprvé setkal s Josefem Zvěřinou⁷⁸, který s ním putoval téměř dvanáct let po kriminálech naší republiky. Na této transportní cele se Josef

⁷⁵ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁷⁶ Opis daného dokumentu je citován přesně, pravopisné a jiné chyby nejsou v rámci doslovného znění opravovány.

⁷⁷ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*, s. 17.

⁷⁸ ThDr. Josef Zvěřina se narodil 3. 5. 1913 ve Stříteži u Třebíče. Po maturitě na Arcibiskupském gymnáziu v Praze-Bubenči (1932) studoval filozofii a teologii na Lateránské univerzitě v Římě (1932–37); r. 1937 byl v Římě vysvěcen na kněze a v následujících letech (1938–42) působil v duchovní správě (Falknov, Pyšely, Plzeň, Praha – kostel sv. Mikuláše na Malé Straně). V době války byl za své protinacistické postoje 13 měsíců internován v Zásmukách (1942–43), v l. 1945–50 působil jako asistent profesora křesťanské archeologie Josefa Cibulky na KTF UK (hlásil se též k odkazu profesorky archeologie Růženy Vackové), 1946–47 studoval dějiny umění na univerzitě v Paříži; 1948 byl na UK promován doktorem teologie. Léta 1950–52 strávil na vojně u PTP, r. 1952 byl odsouzen v procesu Bárta a spol. za údajnou velezradu a vyzvědačství na 22 let vězení (ve skutečnosti za pastorační mezi studenty a inteligencí), propuštěn byl v r. 1965. Poté vystřídal řadu dělnických profesí (topič, prodavač, skladištní dělník, kustod depozitáře Národní galerie v Praze). Založil a v l. 1968–70 řídil teologický časopis *Via*, z jeho podnětu začal probíhat přednáškový cyklus pro laiky *Živá teologie*. V r. 1969 nastoupil jako asistent na KTF v Litoměřicích, kde se habilitoval; 1970–74 působil v duchovní správě v Praskolesích, v r. 1974 mu byl odňat státní souhlas k výkonu duchovní služby. Byl jedním z prvních signatářů Charty 77 a jejím aktivním spolupracovníkem (od počátku 70. let neúnavně hájil náboženskou svobodu, přednášel teologii v tajných kurzech pro laiky i kněze), dále poradcem kardinála Františka Tomáška, členem redakční rady samizdatových Lidových novin. R. 1988 mu byl udělen čestný doktorát teologie na univerzitě v Tübingen. Po listopadu 1989 byl jmenován čestným děkanem KTF UK, 1990 pověřen řízením dálkového studia teologie pro laiky a zvolen prvním prezidentem Křesťanské akademie. Byl výraznou osobností ekumenického smýšlení, s velkou morální a intelektuální autoritou; jeho schopností se chystalo využít i Kuratorium Evropské společnosti pro katolickou teologii. Zemřel náhle v moři nedaleko Říma. Za své zásluhy byl r. 1991 vyznamenán Řádem T. G. Masaryka in memoriam. Jeho nejznámější knihou je *Teologie agapé*. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.html>

i ostatní zaměstnávali leštěním cínového laku, do kterého se k obědu nasypalo pár neloupaných brambor, a skládáním dek.⁷⁹

K transportu do známé severomoravské věznice Mírov došlo dne 4. prosince 1952. Nebyli tam převezeni všichni z procesu „Bárta a spol.“, ale jen ti, kteří měli vyšší tresty. Bylo zde oddělení vězňů, kteří měli plicní tuberkulózu, a tak se Mírov nazýval „hradem tuberáků“. Josefovo nové bydlení bylo úplně nahoře na cimře č. 13 desátého oddělení a byl z něj pěkný výhled do krajiny s malou vesničkou Míroveček. Jednou došlo k nehodě, když začal hořet stropní trám přímo v cimře, kde bydlel i Josef a hrozilo jim udušení kouřem. Z venku bylo slyšet, jak lidé volali: „Nenechte je uhořet!“ Naštěstí se nikomu nic zlého nestalo.

Mírov byl tzv. pevnostní věznicí, kde byl údajně vězněn i číhošťský kněz Toufar⁸⁰ a v době příchodu Josefa a ostatních, tam bylo již několik desítek kněží, s nově přichozími počet narostl přibližně asi na dvě stě. Josef byl zařazen na desáté oddělení na třetím dvoře a musel tam s ostatními vězni čekat do nového roku na pracovní zařazení. Postupem času se toto desáté oddělení stávalo oddělením výlučně pro kněze.⁸¹

V průběhu doby, jak bylo všem určeno pracovní zařazení, začali všichni pracovat v jedné veliké dílně, která se nacházela právě na desátém oddělení. Někteří pracovali ve „vatárně“, kde se zhotovovaly oděvní vycpávky a na „metrárně“, kde se nýtkovaly dřevěné zednické metry. Josef byl přidělen právě na metrárnu. V dílně se nacházely tři pracovní skupiny – jedna pletla košíky, druhá pletla pásky z loupaných tenkých pásků dřeva, ze kterých se zhotovovaly vložky do bot, a třetí skupina nejstarších vězňů drala peří. V každé skupině bylo potřeba vést pracovní agendu, do které se zaznamenávaly denní výkony. Tuto pracovní statistiku vedl Josef ještě s jedním stejně starým slovenským bohoslovcem Lojzou Bakošem, protože patřili k nejmladším muklům. Dále pak sbírali denní produkty jednotlivých loupkařů a také je zásobovali pracovním

⁷⁹ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 18.

⁸⁰ Josef Toufar se narodil 14. července v Arnolci u Jihlavy v zemědělské rodině. Navštěvoval osmiletou vesnickou školu, vyučil se truhlářem a po vojenské prezenční službě se rozhodl pro kněžství. Gymnázium absolvoval v Havlíčkově Brodě a Chotěboři, teologii vystudoval v Hradci Králové, na kněze byl vysvěcen ve svých třiceti osmi letech, v červnu 1940. Nejprve nastoupil na faru v Zahrádce u Ledče nad Sázavou. Odtud byl na nátlak funkcionářů AV NV přeložen, a to navzdory masivní petici farníků, do Číhoště. Zde se 11. 12. 1949 stal zázrak. Byla právě třetí neděle adventní, Josef Toufar vystoupil na kazatelnu a kázal. Ve chvíli, kdy levou rukou ukázal na oltář, pohnul se několikrát zprava doleva a zpátky křížek nad svatostánkem a zůstal stát v nachýlené poloze. V důsledku toho byl 28. 1. 1950 zatčen. Poté byl převezen do věznice v bývalém kartuziánském klášteře ve Valdčích u Jičína, kde se ho ujala skupina vyšetřovatelů StB. Dnem i nocí vymáhali na něm doznání, že zázrak zinscenoval. StB se podařilo dne 22. 2. 1950 „doznání“ z Josefa Tofara doslova vymlátit. Následkem těchto výsledků 25. 2. 1950 zemřel. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále* 2. s. 26-31.

⁸¹ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 17-19.

materiálem. Měli stanovenou normu, kolik toho mají jednotliví muklové udělat. Norma byla stanovena na cca 80m upleteného pásku na osobu a den. Norma nebyla nijak veliká, spíše měkká, a tak Josef s Lojzou museli dbát na to, aby tato norma nebyla překročena, jelikož ji velební pánové hravě zvládali. Pokud by se to neuhlíдалo, docházelo by stále ke zvyšování stanovené normy. Jedním z členů loupkařů byl kněz brněnské diecéze Felix Maria Davídek⁸², který za šichtu dokázal vyprodukovat pouze několik decimetrů pásku. Protože denní režim v dílně připomínal kněžím denní režim v klášteře, začínalo se při práci meditací, po ní následovala modlitba růžence a potom různé teologické a pastorační přednášky. Důstojní pánové si na tento režim tak zvykli, že při mechanickém loupání a výrobě pásku jim připadalo, že přebírají korálky růžence a jejich denní výkony vysoce překračovaly normu. Nastal problém, komu připisovat tyto nadvýkony, aby nedošlo ke zvýšení normy. Tak je Josef s Lojzou připisovali Davídkovi, protože jeho měsíční výkon se rovnal téměř nule. Tím se ale Davídek dostal na první místo ve svém výkonu.⁸³

Každý den se také konala půlhodinová vycházka na druhém dvoře pod okny nemocničního areálu vězňů. Chodilo se v peticích kolem dokola dvora a uprostřed kola stál bachař, který vykřikoval nesmyslné povely.⁸⁴

Na každém oddělení byla tzv. funkce chodbaře, který se staral o organizování úklidu, výměnu prádla, knih, přinášení a rozdělování stravy apod. Tuto funkci zastávali především muklové politicky přijatelní, poslušní a spolehliví. Vězeňské vedení dávalo přednost vězňům kriminálním před politickými. Na oddělení, kde byl také Josef, tuto funkci zastával kněz, který se stal obětí režimu. Musel podávat pravidelně písemné zprávy o ostatních vězních a stal se tedy udavačem. V muklovské etice však takovéto donášení patřilo k největším zločinům, protože proti němu neexistovala žádná obrana. Ovšem chodbaři, který byl přiřazen Josefovi a ostatním, bylo jeho donašečství prokázané. Dlouhou dobu trvalo, než objevili jeho písemná udání, ale podařilo se to a bylo zjištěno, že se zaměřoval především na mukly slovenského původu. Úsměvné

⁸² P. PhDr. Felix Maria Davídek se narodil 12. 1. 1921 v Chrlicích u Brna. Klasické gymnázium absolvoval v Brně, kde také ukončil diecézní bohoslovecké učiliště. Kněžství přijal dne 29. 7. 1949. Jako kaplan nastoupil v Horním Štěpánově u Boskovic. Ve studiu pokračoval na Masarykově univerzitě v Brně a věnoval se několika disciplínám – filosofii, psychologii, přírodovědě, medicíně. Byl zatčen 22. 4. 1950 na nádraží v Šebetově. Podařilo se mu však utéct a po nepodařeném přechodu přes hranice ho 6. 9. 1950 zatkl podruhé přímo na hraniční čáře. Téměř dva roky strávil v uherskohradištské vyšetřovně a poté byl odsouzen na 24 let. Z vězení byl propuštěn v roce 1964. Zemřel 16. 8. 1988. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále* 3. s. 50-54.

⁸³ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 19-23.

⁸⁴ Srov. tamtéž, s. 26.

bylo, že se tohoto chodbaře více báli bachaři než vězňové, protože měli strach, že podává také zprávy o nich a o jejich zacházení s vězni. K ruce chodbaře při výpomoci s prádlem a stravou byli Josef a stejně starý bohoslovec Mirek Tomek, protože byli nejmladšími členy. Byli rádi za tuto pomoc, neboť se mohli pohybovat po věznici, a tím shánět různé informace a věci. Takto se jim podařilo při výměně knih ukrást vydání Nového zákona v překladu Sýkory⁸⁵ a Hejčla⁸⁶, které potom dlouhé roky opatrovali jako drahocenný poklad a převáželi ho tajně z jedné věznice do druhé. Jednou se po večerce ozvalo odemykání zámku u dveří a všichni byli vyděšeni. Bachař otevřel dveře a vyvolal Josefa a Mirka, v ruce držel nějaké nářadí a šli odmontovat dveře, kde měl chodbař uložené nějaké věci, jako například vařečku, hrnce a hadry. Bachař hledal písemná udání na sebe a své druhy, ale nic se nenašlo. Mezi chodbařem a ostatními vězni nedocházelo k nějakým otevřeným konfliktům, ale v jeho přítomnosti se nekonaly žádné modlitby a ani žádné diskuse nebo přednášky. Velice podivné bylo, že on jediný měl povolený breviář, snad za své donašečské služby.⁸⁷

Během pobytu ve vězení bylo možné posílat jednou měsíčně dopis pro odsouzeného na adresu věznice. Jméno, pro koho byl dopis určen, se nemohlo napsat na obálku, ale muselo být uvedeno až v dopise. S největší pravděpodobností kvůli cenzuře.

O návštěvu se muselo nejprve žádat a musela být přiložena známka pro zpáteční odeslání povolení nebo zamítnutí. Na návštěvu mohly maximálně tři osoby. První návštěva pro Josefa v Mírově byla v březnu 1953, druhá pak v červnu a třetí v září téhož roku.

Rodiče žádali pro svého syna milost u prezidenta Československé republiky, v červnu 1953 byla žádost o milost kanceláří prezidenta republiky poslána ke Krajskému soudu v Praze a následně byla zamítnuta.

Asi po roce v mírovské věznici došlo k transportu mladších kněží, tedy i Josefa, na Jáchymovsko, kde byly tábory s uranovými doly. V blízkosti tábora L se nacházelo pracoviště nazývané Oddělení technické kontroly (OTK). Byla sem svážena veškerá vytěžená ruda v republice a připravovala se na odvoz do Ruska. Každý den odjížděl jeden nákladní vlak s rudou. Úprava rudy spočívala v tom, že se drtila na velikost dvou

⁸⁵ Prof. ThDr. Jan Ladislav Sýkora se narodil 16. dubna 1852 v Železnici (okres Jičín) a zemřel 26. srpna 1923 v Praze. Byl český teolog, pedagog a biblista, překladatel Nového zákona a rektor Univerzity Karlovy.

⁸⁶ Jan Nepomuk Hejčl, narodil se 15. května 1868 v Žamberku a zemřel 5. února 1935 v Olomouci. Byl to katolický kněz, biblista, teolog, spisovatel, cestovatel a překladatel Bible. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://aleph.vkol.cz/pub/svk04/00000/14/000001408.htm>

⁸⁷ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 29-31.

milimetrů a nakládala se do barelů. Vězňové zde pracovali bez jakékoli ochrany před intenzívním zářením. Za tuto práci pobírali plat, z kterého dostávali 10 % jako kapesné a 9 % se ukládalo údajně na účet vězně. Všechno ostatní připadlo táboru. Byl zde velice dobře vymyšlen trestní řád a to tak, že vězni neměli žádný volný čas. Pracovalo se ve třísměnném provozu a zbytek dne vězni vykonávali zbytečné úkony, jako bylo třeba přemisťování prázdných barelů z jedné hromady na druhou, nebo se uklízel dvůr jenom, aby vězni něco dělali. Tak se často stávalo, že vězni tvořili hloučky, kde se vzájemně zahřívali a přitom hlídali bachaře, aby předstírali, že pracují. K tomu všemu měli ještě ranní rozcvičku. Tábor L se nacházel v bezprostřední blízkosti závodu OTK, byl poměrně malý a měl pouze čtyři budovy. Byly to dřevěné baráky na kůlech, které se v zimě nedaly vůbec vytopit. Topit se mohlo jen mezi šestnáctou a dvacátou hodinou. Potom přišel bachař a kontroloval, zda jsou kamna vymetena, když ne, byla celá cimra postižena trestem.⁸⁸

V lágru bylo asi padesát kněží, a přestože pracovali společně s laiky, měli na baráku vlastní kněžské cimry. Představovalo to pro ně určité výhody pro jejich kněžské úkony: modlitby, mešní liturgie, diskuse, které nebyly povoleny a musely se dít tajně. Měli u sebe z Mírova propašovaný text Nového zákona, který se jim podařilo schovávat po celou dobu pobytu na táboře L a později jej propašovali i do Leopoldova. Měli také vlastní mešní liturgii. Jako chléb používali běžné housky a víno si připravovali z hroznů, které se přes noc nechaly nakvasit v trošce vody. Latinský liturgický text museli znát z paměti.⁸⁹

Práce, kterou vězňové vykonávali na závodě, měla různé stupně obtížnosti. Zpracovávala se chudá ruda na volném prostranství, potom slabá a silná, která se dovážela v bednách a zpracovávala se na „drobilku 3“⁹⁰ a nakonec čistá smolincová ruda, která se zpracovávala na „drobilku 2“. Při práci mohli muklové používat gumové obleky a masku, ale v maskách se nedalo dýchat, a tak se pracovalo v tom nejhorším prostředí bez jakékoli ventilace a odvětrávání. Josef pracoval na „drobilce 3“, kde se také setkával s civilními zaměstnanci, kteří pomáhali zprostředkovat vězňům spojení s domovem. Jedním z těch odvážných byl civilní vedoucí pan Stránský. Později se Josef dobrovolně rozhodl přejít z drobilky 3 a pracovat ve věži jako „boxař“, kde dlouho

⁸⁸ Srov. ONDOK J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 37-41.

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 39-40.

⁹⁰ Číslo označuje velikost v milimetrech.

pracoval s bohoslovcem Jaroslavem Pilíkem⁹¹ a s dalšími dvěma laiky. Pro tuto práci, která byla daleko náročnější a obtížnější, se Josef rozhodl z důvodu více volného času. Svůj volný čas využil ke studování a k překladu knihy, kterou mu obstaral pan Stránský, *Základní otázky filosofie* od katolického filosofa A. Brunnera. V kamrlíku s infrazářičem, kam si chodili sušit svá zpocená těla, s velkou opatrností tuto knihu překládal. Knihu přeložil a po panu Stránském ji poslal domů. Tato práce, která Josefovi vyhovovala, brzy skončila ze zajímavého důvodu. Ve věznici se jako jinde v civilních zaměstnáních práce socialisticky hodnotila a odměňovala. Za vyšší výkony se zvedala norma. A tak se jednoho dne v táboře objevil plakát, že směna, v níž pracoval Josef, docílila nejvyššího denního výkonu. Šel tedy Josef za bachařem s tím, aby ho přeložili na jinou práci. Bachař žádost prohlédl a za trest přeložil Josefa na pracoviště s drobkou 2. Pracoval tu v šestičlenné skupině, ve které byli dva zloději, kteří dělali problémy. Při jedné noční směně měli vykládat prázdné barely, ale nikomu se nechtělo. Ti dva zloději ukradli jedné Rusce láhev rumu, opili se a neudělali žádnou práci. To ovšem znamenalo veliký průšvih, prokurátora a soud, leč civilní zaměstnanec pan Kos celou věc zamaskoval a nic se nestalo.⁹²

Jednoho dne byl Josef předvolán k náčelníkovi a vyptával se ho na studentku Jožku Zemanovou, oba z jednoho procesu. Byl vyslechnut, ale nic se nedělo. Druhý den byl předvolán zase a obdržel tam balíček. Odnesl si ho na cimru, otevřel a nestačil se divit. Balíček byl od Jožky Zemánkové, byly tam dva citrony, sušenky a hlavně dopis od Jožky. V té době bylo nemyslitelné, aby se poslal balíček z vězení do vězení. Bylo to tedy něco neuvěřitelného.⁹³

Stalo se, že v táboře bylo povoleno založení kapely. Netrvalo to sice dlouho, ale vězňům tím bylo umožněno alespoň malé odreagování. Postupně vznikla kapela, ve které byla polovina kněží. Sám Josef hrál na housle a později s Pilíkem na druhou

⁹¹ P. Jaroslav Pilík pocházel z Nechvalic u Sedlčan, kde se narodil 26. září 1926. Po maturitě vstoupil v Praze do kněžského semináře. V době teologických studií byl obviněn z tzv. protistátní činnosti a v roce 1949 byl odsouzen na 16 let do vězení. Tento trest si postupně odpykával ve věznicích na Mírově, v Ostrově nad Ohří a v Leopoldově. Ve vězení v Leopoldově se setkal s tehdejšími jezuitským provinciálem P. Františkem Šilhanem. Zde také v roce 1957 vstoupil tajně do Tovaryšstva Ježíšova. Kněžské svěcení přijal tajně v leopoldovské věznici 26. prosince 1958 z rukou řeckokatolického biskupa Pavla Gojdiče. Po odpykání trestu pracoval manuálně jako dělník. Teprve v době pražského jara 1968 mohl veřejně působit jako kněz. Byl jmenován kooperátorem ve Vnorovách, později v Zábřehu na Moravě a ve Šternberku. Od 1. 7. 1974 byl administrátorem farnosti Hradisko u Kroměříže, kde působil až do svého odchodu do důchodu v roce 1981. V roce 1990 nastoupil jako kněz důchodce na Svatý Hostýn, kam byl vybrán jako zpovědník. Zemřel na Svatém Hostýně 8. července 2005 ve věku nedožitých 79 let. P. Jaroslav Pilík byl pohřben na Svatém Hostýně 12. července. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: http://www.hostyn.cz/listy/lsh_05_3.htm#pili

⁹² Srov. ONDOK J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 41-46.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 55.

trubku. Kapela se snažila hrát většinou běžné šlágry. S povolením věznice občas hráli pro mukly a na ideologickou nezávadnost dohlížel nějaký bachař. Jedna z úsměvných příhod se stala při vánočním koncertu, kde už byl ozdobený vánoční stromek a měla se konat vánoční oslava. Po uvedení Puškinovy⁹⁴ básně *Na Sibiř* bachař ukončil koncert a žádná oslava se nekonala.⁹⁵

Také do Jáchymova byly Josefovi povoleny návštěvy. Na návštěvách se střídali rodiče se sestrami a jednou byly přítomné i děti, tedy synovci. V roce 1954 mu byla návštěva povolena dvakrát, a to v lednu a v červnu, v roce 1955 také dvakrát, v lednu a září, a poslední návštěva v Jáchymově byla 19. února 1956. Přijeli rodiče a návštěva trvala jen dvacet minut.⁹⁶

Také počátkem roku 1956 žádali rodiče J. P. Ondoka o milost prezidenta republiky, ta byla ale opět zamítnuta. V posudku byl odsouzený Josef chválen za svou pracovní kázeň i aktivitu, kdy pracoval na 140%. V rozkaze náčelníka dokonce obdržel pochvalu za svůj dobrý pracovní výkon. Ovšem jeho postoj k lidově demokratickému zřízení byl negativní, nesouhlasil především s prací tehdejšího soudnictví a ani se s tím netajil. Také měl několik kázeňských přestupků, například nedbale uklidil světnici a měl nepořádek v osobních věcech, za což mu byl udělen trest zákazu nakupování v kantýně. A tak posudek ovlivnil postoj Krajského soudu v Praze, který usoudil, že Josef po propuštění ještě nemůže vést řádný život pracujícího občana.⁹⁷

Okolo roku 1956 docházelo k rušení dolů na těžbu uranové rudy a tím i k likvidaci vězeňských táborů na Jáchymovsku a na Příbramsku. Došlo k zrušení OTK ve Vykmánově a zároveň byl zrušen tábor L. Vězni byli postupně převáženi do jiných věznic. Josef s ostatními kněžími byl převezen do slovenské pevnostní věznice v Leopoldově.⁹⁸

⁹⁴ Puškin Alexandr Sergejevič se narodil 6. 6. 1799 v Moskvě; zemřel 10. 2. 1837. Narodil se roku 1799, pocházel ze starého šlechtického rodu. Vystudoval přední carské lyceum, kde napsal své první básně. Po napsání satirických veršů o caru Alexandrovi mu hrozilo vyhnanství na Sibiř. Byl proto nucen odcestovat na jih a v roce 1824 se musel na příkaz cara vrátit do rodné obce. Nakonec mu car Mikuláš dovolil žít v Moskvě a poté v Petrohradu. Puškin byl šťasten, že se může vrátit do centra dění, ale brzy byl znechucen z cenzury. Začal cestovat a oženil se. V roce 1833 byl carem jmenován podkomořím, z toho nebyl příliš šťasten, ale netroufal si odmítnout. Stal se součástí carského dvora. Jeho žena však byla tímto životem nadšená, dvořila se jí spousta mužů. Jeden z nich donutil Puškina k souboji, v němž byl básník raněn a brzy poté zemřel. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.knihovnicka.net>.

⁹⁵ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 56-57.

⁹⁶ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁹⁷ Soukromý archiv Petra Chalupského.

⁹⁸ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 67.

Původní vojenská pevnost vybudovaná císařem Leopoldem sloužila jako věznice zvaná Leopoldov. Tuto věznici tvoří soustava budov, která má tvar pětiúhelníku a je obehnnána vysokou zdí s rozsáhlým širokým náspem. Po příjezdu do věznice byl Josef i s ostatními kněžími umístěn do společné cimry mezi laiky. Krátce na to byli přestěhováni do budovy, která předtím sloužila k ubytování bachařů. Výhoda tohoto ubytování byla ve větší volnosti pohybu a vzájemného kontaktu mezi sebou, ale obrovskou nevýhodou byla hejna štěnic, které se nepodařilo žádným způsobem vyhubit. Už ráno při budíčku začínali honem na štenice, které si po nočním napasení spokojeně hověly na stropě, než zalezly znovu do svých úkrytů. Na konci padesátých let bylo kněží v budově mezi šedesáti až osmdesáti. Tím se této budově začalo říkat „muklovský Vatikán“.⁹⁹

Do pracovního procesu byl Josef zařazen 28. května 1956. Pracovní náplní vězňů bylo nejprve draní peří a později spravování moučných pytlů. Při jedné brigádě, přípravě sklepů k uskladnění nové zeleniny, nacházeli muklové zásoby zeleniny z minulých let, které si poschovávali do kapes a dalších možných úkrytů. Po skončení brigády bohužel o všechno přišli díky bachařské kontrole. Naproti tomu, když chodili brigádně plít a okopávat rajčatové plantáže, pašování rajčat se jim vždy vydařilo. Díky tomu měli při svém pobytu dostatek vitamínů. Dalším zpestřením jídelníčku mohly být vlašské ořechy, které si Josef chtěl natrhat. Byl však náčelníkem přistižen a jako trest dostal pět dní korekce – betonová podlaha, dřevěná pryčna, na které se spalo, ráno šálek teplé vody a kousek chleba každý třetí den.¹⁰⁰ V době sezóny bylo další činností vypeckovávání meruňek.

Josef i ostatní kněží si vězeňské prostředí přizpůsobili tak jak oni sami potřebovali. Pokud nebyl přítomen bachař, zahajovali ranní šichtu modlitbou, po ní následovala půlhodinová meditace a na to navazovaly přednášky teologických a pastoračních odborníků. Josef tyto možnosti využíval naplno tím, že dychtil po teologickém a filosofickém vzdělání. Nejvíce obtěžoval nekonečně trpělivého otce Kajpra, který ho nikdy neodmítl. Dalším obětavým učitelem, na kterého se Josef často obracel, byl dominikán S. M. Braitto¹⁰¹. Všechno, co otec Braitto při svých přednáškách o nové verzi

⁹⁹ Srov. tamtéž, s. 68-70.

¹⁰⁰ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*, s. 71-73.

¹⁰¹ ThDr. Silvestr Mario Braitto se narodil 14. června 1898 v bulharském Rusčuku. Jeho tatínek byl stavitelem železnic, Braitto ho ale nepoznal, a maminka byla vídeňská zpěvačka a zemřela za tragických okolností v jeho útlém věku. Vyrůstal tedy v české rodině Merhautových. Křestní jméno je Josef, Silvestr je jméno řeholní. V Olomouci a Římě vystudoval filosofii a teologii v Belgii. V roce 1922 byl vysvěcený na kněze. Roku 1926 založil českou revui pro duchovní život Na hlubinu. V té době již několik let

eklesiologie¹⁰² řekl, Josef pilně zapisoval ve stručné verzi, kterou potom zazdili do jedné zdi v jejich společné ubytovně. Josef se snažil po celou dobu společného žití pomáhat otci Braitovi i v běžných lidských potřebách. Například mu sháněl různou zeleninu a on mu za to dával buchty, které sám nemohl jíst. Nejenom, že se Josef sám vzdělával, ale také učil některé zájemce o křesťanskou filosofii. Dále došlo k tomu, že dva kandidáti jezuitského řádu absolvovali pod vedením otce Kajpra¹⁰³ svůj noviciát a biskupem Gojdičem¹⁰⁴ byl jeden z nich vysvěcen na kněze. Byl jím Jaroslav Pilík.

přednášel filosofii na dominikánském učilišti v Olomouci estetiku a mystiku Svá teologická studia dokončil v Římě 1930 doktorátem. Za nacistické okupace byl ředitelem olomouckého kněžského semináře. Silvestr Brait byl 5. 4. 1950 odsouzen v monstrprocesu k patnácti letům odnětí svobody. Propuštěn byl na amnestii 9. května 1960. Zemřel 25. 9. 1962 v Praze v Břevnově. Byl spoluzakladatelem dominikánské edice Krystal. Literárně byl velmi aktivní a přispíval do mnoha dominikánských časopisů, ale také do dalších katolických a nekatolických novin domácích i cizích. Podílel se na překladu Teologické summy Tomáše Akvinského. Po válce vyšlo jeho hlavní dílo *Církev*, v němž se zabývá problematikou, která v církvi dozrála až o deset let později v době II. Vatikánského koncilu. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I* s. 212-213.

¹⁰² Z řec. ekklésia a logia, věda (teologická), jejímž předmětem je církev. Nauka o církvi.

¹⁰³ Adolf Kajpr se narodil 5. 7. 1902 v Hředli u Horovic. Maturoval na Arcibiskupském gymnáziu v Praze-Bubenči. V r. 1928 se stal členem Societas Jesu (SJ) a začal studovat v belgické Lovani, v r. 1932 byl vyslán na filozofická studia do Innsbrucku, kde se také stal doktorem filozofie. V roce 1935 byl vysvěcen na kněze. Za války byl vězněn v koncentračním táboře Dachau. Působil především v oblasti intelektuálního vzdělávání vysokoškoláků při chrámu sv. Ignáce v Praze. Byl redaktorem časopisu Katolík, v němž publikoval filozofické články, ovlivněné J. Maréchalem. Typická pro něho byla jasnost, srozumitelnost, aktualizace. V r. 1950 byl protiprávně odsouzen na 12 roků do vězení. Podílel se v něm na intenzivní filozofické výchově spoluvězňů; chápal ji jako cestu k rozšíření jejich vzdělání, nebo i jako nutnou podmínku k tajnému vysvěcení. Zemřel 19. 9. 1959 v Leopoldově. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.jesuit.cz/vzpominka.php?id=105>

¹⁰⁴ Biskup Gojdič se narodil 17. července 1888 v ruských Pekl'anech u Prešova, v rodině řeckokatolického kněze Štefana Gojdiče. Při křtu dostal jméno Peter. Teologii začal studovat v Prešově a po roce byl poslán na další studia do Budapešti. Po ukončení studia byl 27. srpna 1911 biskupem Jánem Vályim v Prešově vysvěcen na kněze. Později se stal protokolistou a archivářem na biskupském úřadě. Dne 20. července 1922 vstoupil do řádu sv. Bazila Velkého, po oblačce přijal 27. ledna 1923 jméno Pavel. 14. září 1926 byl jmenovaný apoštolským administrátorem prešovské eparchie. Při své instalaci za administrátora ohlásil program svého apoštolátu: „*S pomocí Boží chci být otcem sirotků, pomocníkem chudých a těšitelem zarmoucených*“. Dne 7. března 1927 byl jmenován titulárním biskupem harpašským. Konsekrovaný na biskupa byl v chrámu sv. Klimenta v Římě 25. března 1927 na svátek Zvěstování Bohorodičky. Dne 13. dubna 1939 byl jmenovaný za apoštolského administrátora mukačevské apoštolské administratury na Slovensku. Krátce poté ho Svatý otec jmenoval prešovským sídelním biskupem. A tak byl 8. srpna 1940 v Prešově slavnostně intronizovaný a následně 15. ledna 1946 potvrzený v jurisdikci řeckokatolíků v celém Československu. Biskup Gojdič v roce 1950 odmítl státní komunistickou mocí podporovanou snahu o přestup řeckokatolíků k pravoslaví, i když věděl, že se tím sám vystaví pronásledování, vězení, nebo i smrti. Byl vystavený velkému tlaku, aby se zřekl katolické víry a přetrhl jednotu s římským papežem, ale všechny lákavé nabídky odmítl a vyhlásil: „*Je mi už 62 let a obětuji svůj celý majetek i rezidenci, ale svou víru za žádných okolností nezdám, neboť chci, aby má duše byla spasena*“. Při smutně známých okolnostech Prešovského soboru dne 28. dubna 1950, kterým státní moc postavila řeckokatolickou církev mimo zákon, byl biskup Gojdič zatknutý a internovaný. Ve dnech 11. – 15. ledna 1951 byl ve vykonstruovaném procesu s tzv. vlastizrádnými biskupy (Vojtašákem, Buzalkou a Gojdičem) odsouzený k odnětí svobody na doživotí, k zaplacení dvě stě tisíc korun pokuty a k odnětí všech občanských práv. Biskup Gojdič byl vystavovaný fyzickému a psychickému nátlaku, nikdy si však nestěžoval. Na základě amnestie v roce 1953 byl jeho trest změněn na 25 let odnětí svobody. Bylo mu tehdy 66 let. Otec biskup Gojdič se mohl dostat z těžkého vězení na svobodu jen tehdy, pokud by zapřel svou věrnost Svatému otci. Což za žádných okolností neudělal. Při příležitosti jeho 70. narozenin mu do vězení poslal telegram i Svatý otec Pius XII. Velkou touhou otce biskupa Gojdiče bylo, aby zemřel zaopatřený svátostmi a v den svých narozenin. Na nemocniční pokoj v leopoldovském vězení, kde trávil

Potřebný pontifikál byl uložen ve skladu soukromých věcí vězňů a podařilo se jim ho dostat na cimru.¹⁰⁵

Při uvěznění v Leopoldově se utvořila taková parta lidí, která k sobě měla tak blízko, že docházelo mezi nimi k různému škádlení, žertům a klukovinám, které vznikaly pouze na pozadí přátelství a vřídlosti. Pomáhalo jim to vydržet šikanu a nenávist, kterou projevovali bachaři vůči kněžím. Z jedné takové klukoviny se dochovala karikatura benediktinského opata A. Opaska¹⁰⁶, kterou vytvořil sám Josef. Pod portrét napsal „opat chuligán“. Otec se ani neurazil, navíc ve svých vzpomínkách se k tomuto označení statečně hlásil.¹⁰⁷

Jedním ze spoluvězňů byl bratr pražského kláštera Josef Vrbík. Měl lékařské vzdělání a také dlouhou lékařskou zkušenost. Josef trpěl půl roku nepříjemným ekzémem v obličeji a byl léčen milovským doktorem kožařem Čechem různými léky, které vůbec nezabíraly. Jednou si ho Vrbík všiml a prohlédl mu oči. Okamžitě věděl, že zdrojem nemoci je zánět slzných kanálků. Předepsal mu lék, který se dal opatřit na milovské ošetrovně a během týdne se Josef úplně uzdravil. Je třeba ještě zmínit něco málo o nemocniční ošetrovně. Byla to spíše malá nemocnice, která měla vlastní chirurgické oddělení a také lůžkovou část, kde se uskutečňovaly pooperační rehabilitace milovských pacientů. Josefovi zde bylo odoperováno slepé střevo. Všechno proběhlo bez komplikací.¹⁰⁸

V období po tzv. maďarských událostech se u některých vězňů začala projevovat méně či více deprese, protože si všichni mysleli, že „už to praskne“ (padne komunistický režim). Následně proto vznikl tzv. „muklovský zvěřinec“, což byla parta lidí, která se rozhodla obveselovat spolubratry. Členy zvěřince bylo pět muklů: Josef,

poslední dny, byl přemístěn otec Alois Vrána, který ho vyzpovídal. Zemřel ve vězeňské nemocnici v Leopoldově na následky tam získaných chorob a zlého zacházení dne 17. července 1960, tedy v den svých 72. narozenin. Pochován byl bez jakýchkoli poct na vězeňském hřbitově pod vězeňským číslem 681. Biskup Pavol Gojdič byl 27. září 1990 soudně rehabilitovaný. Při své historické návštěvě Slovenska v roce 1995 se Svatý otec Jan Pavel II. během návštěvy Prešova modlil u hrobu tohoto biskupa – mučedníka v kapli katedrálního chrámu. Dne 4. listopadu 2001 jej vyhlásil za blahoslaveného. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na:

<http://www.zoe.sk/?osobnosti&meno=GOJDI%C8%2C+Pavol%2C+Peter%2C+OSBM>

¹⁰⁵ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 73-79, 86-87.

¹⁰⁶ ThDr. Anastáz Opasek se narodil 20. 4. 1913 ve Vídni. Teologii studoval v Praze a Římě. V roce 1932 vstoupil k benediktinům. Na kněze byl vysvěcen roku 1938 a v lednu 1939 byl jmenován konventuálním převorem břevnovského kláštera. 1947 byl zvolen jeho opatem. Byl souzen v monstrprocesu Zela a spol. 27. 11. 1950 v devítičlenné skupině s vysokými představiteli katolické církve. Státním soudem v Praze byl odsouzen 2. 12. 1950 na doživotí. Zemřel 24. 8. 1999. Je nositelem řádu Za zásluhy v boji proti nacismu a řádu T. G. Masaryka. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále* 2. s. 77.

¹⁰⁷ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 81.

¹⁰⁸ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 88-89.

Holub, Rákosník, Pilík a Svoboda. Parta vytvářela různé programy pro rozveselení. Zpívaly se písně pro oslavence jmenin, narozenin nebo nějakého výročí. Velice oblíbené bylo maňáskové divadlo. Josef vytvořil dvě maňáskové postavy připomínající Spejbla a Hurvínka. Vyrobil je tak, že na dutou papírovou špulku nalepoval kousky novinového papíru máčené ve vodě s trochou klišu a tvaroval je do podoby hlaviček, nalepil vlasy a vymaloval obličej různými zubními pastami. Společnými silami zhotovili kulisy a jeviště. Hráli několik satirických představení a jedno z nich byla parodie na komunistické soudy. Ale byla i jedna vážnější akce. Připravil a vedl ji biskup Otčenášek a šlo o pontifikální liturgii o slavnosti Seslání ducha svatého, při níž se zpíval chorál s původními texty mešního ordinária. K tomu ještě nacvičili čtyřhlasý sbor, snad od Beethovena. Všechna snaha „muklovského zvěřince“ splnila svůj účel, neboť humor i zpěv jsou výbornou terapií proti všem depresím.¹⁰⁹

Na konci padesátých let se v Leopoldově objevovali estébáci a volali si některé vězně k pohovoru. Zdálo se, že se chystá větší amnestie a rozhoduje se, kdo ji dostane, a kdo ne. 9. května 1960 byla prezidentem republiky amnestie skutečně udělena. Josef domů nešel, protože o první neděli adventní byl přistižen bachařem, jak staříckému slovenskému bratru Mikušovi předával z hrozin vyrobene mešní víno. A aby zabránil postihu jiných osob, vypil lahvičku vína před příslušníkem a odhodil ji pryč. Při výslechu řekl, že šlo o mošt, který si sám vyrobil, byl za to příslušníkem věznice zbit. Celý advent a Vánoce strávil na samotce. V lednovém soudu, za údajné napadení veřejného činitele, dostal dva roky navíc. Šlo o pěkné divadlo, neboť zde nebyl ani prokurátor, ani obhájce, ani svědci. Po soudu byl Josef převelen na oddělení nežádoucích a zůstal zde do doby, kdy vypukla amnestie. Oddělení nežádoucích znamenalo, že se mukl provinil nějakým mimořádným způsobem, nebo že byl psychopat. Na každé cele byli vždy tři vězni: dva normální a jeden blázen nebo dva blázni a jeden normální.¹¹⁰ V krátké době ale Josefovi došlo, že je na tomto oddělení velice potřebný. Někteří vězni se sem vraceli z různých psychiatrických léčeb a bylo jen otázkou času, kdy se tam budou muset zase vrátit při recidivě jejich duševního onemocnění. Josef se snažil jít jim příkladem a pomáhat jim slovem, a tak zde jeho pastorece sehrála velice důležitou roli. Na tomto oddělení byl například i katolický básník Václav Renč, jehož verše básní se učili nazpaměť.¹¹¹

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 94-97.

¹¹⁰ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 97-98.

¹¹¹ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. Brno: CDK, 2002. s. 157.

Hned 27. května 1960 psali rodiče J. P. Ondoka na generální prokuraturu dopis, aby věděli, proč jejich syn amnestii nedostal. Už tehdy se připojilo představenstvo JZD Mydlovary, kde oba rodiče pracovali, k žádosti, aby byl Josef propuštěn a zároveň mu zde byla nabízena práce. V té době se Josef ve svém dopise domů přiznal, že by rád byl už doma, hlavně kvůli mamince, která byla v té době již vážně nemocná. Teprve v červenci se tato žádost dostala k soudu a v září 1960 žádal předseda senátu nápravné zařízení o vyjádření k odsouzenému Ondokovi. V posudku se samozřejmě objevila zpráva o přidání dvouletého trestu za napadení zaměstnance věznice. Dále také, že jeho pracovní morálka je v celku dobrá a že byl jednou odměněn za svůj mimořádný pracovní výkon. Svým velmi neukázněným chováním ale hrubě narušuje výkon trestu a také byl sedmkrát kázeňsky potrestán za to, že spal na posteli oblečený a neměl vyčištěné boty, načež následovalo dvoutměsíční zastavení výhod. Když byl drzý na náčelníka, následovala ústní důtka. Za svévolné opuštění pracoviště dostal pět dní korekce; za nedovolené přešívání vězeňského munduru dvoutměsíční zastavení výhod. Poté co byl u něho nalezený tabák, který pašoval na dílnu, aby tam mohl kouřit, následovaly dva měsíce zastavení výhod a tři měsíce zastavený nákup kuřiva; když po budíčku ještě dlouho spal a tím narušil denní pořádek, přišlo snížení kapesného. Samozřejmě, že Josef propuštěn nebyl.¹¹²

Návštěvní řád fungoval i v Leopoldovské věznici. V srpnu 1956 přijela za Josefem a v červnu 1958. V následujícím roce měl hned dvě návštěvy zakázané, pro nějaký přestupek, a tak se za ním rodina dostala až v září 1959. Návštěvy ve většině případů trvaly jednu hodinu.

Po amnestii byli ti kněží, kteří ji nedostali, odvezeni do Valdic.¹¹³

Od 27. července 1960 byl Josef s ostatními již ve Valdicích. I ve Valdicích už byli věznění někteří kněží, kteří dosud nebyli propuštěni. Bylo jich celkem asi mezi šedesáti až sedmdesáti a všichni byli ubytováni na cimře č. 7, a proto měli palandy se třemi patry. Večer, když se šlo spát, uléhalo se ve dvou nižších patrech jako do šuplíku. Jednou se Josef propadl na své dva spolunocležníky a nebylo to vůbec příjemné. Celkově na celé cimře bylo tak málo místa, že procházení mezi postelemi, stolem a lavicemi uprostřed místnosti bylo tak obtížné, že mohl procházet vždy jeden mukul.

¹¹² Soukromý archiv Petra Chalupského.

¹¹³ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 97-98.

Byl tam mezi nimi jeden vězeň, který se venku vydával za kněze, jmenoval se Ducháček a dělal donašeče pro bachaře.¹¹⁴

Všichni muklové pracovali ve sklárně, kromě Ducháčka a těch, kteří zřejmě podepsali během svého věznění spolupráci s StB. Pracovalo se na dvě směny, opracovávaly se zde lustrové ověšky, výjimečně se brousily flakony a vázy. Byla to práce dosti náročná a málokterý mukl se jí dokázal naučit. Tím docházelo k tomu, že ti, kteří se nedokázali naučit brusičskému umu, neplnili normu a obdrželi nějaký postih nebo se prodlužovala pracovní doba. Problém byl v tom, že bylo potřeba brousit oběma rukama najednou a mít potřebný cit v prstech. V kněžské partě, kam patřil i Josef, vymysleli, jak pracovat ve skupině s těmi, kteří to neumí. Utvořili dvojice, kdy jeden byl zručným brusičem a druhý brusičový nešika. Dvojice například tvořili Zvěřina-otec Mandl, Josef-biskup Otčenášek. S tím, že první jmenovaní byli ti zručnější. Dvojice, kterou utvořil Josef s biskupem Otčenáškem, byla pro Josefa užitečná tím, že spolu vedli různé debaty a polemiky. Jinak byla ale práce u brusky nepříjemná nejen svou precizností, ale i vyvoláváním různých ekzémů mezi prsty. Josefovi vznikla dokonce na palci dočasná deformace, která zmizela až po návratu z vězení.¹¹⁵

Režim, který panoval ve Valdicích, byl ke kněžskému osazenstvu velice tvrdý. Bachaři si vymýšleli fingované transporty, které měly špatný vliv na psychiku odsouzených. Ještě horší bylo, když si bachař vybral svou skupinu „oblíbených“ vězňů, zavřel je přes vánoční svátky do izolace, kdy mohli mít u sebe jen kartáček na zuby a pastu. Do této oblíbené skupiny převážně patřili Josef, Bárta, Zvěřina, Mandl¹¹⁶

¹¹⁴ Srov. tamtéž, s. 106.

¹¹⁵ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*, s. 107-108.

¹¹⁶ ThDr. Antonín Mandl je výraznou osobností české církve po 2. světové válce. Narodil se 27. března 1917, vyrůstal mezi dvěma sestrami a maminkou, velikou tichou osobností. Studoval na pražském arcibiskupském gymnáziu a roku 1935 odešel na teologická studia do Říma. Vysvěcen byl 21. prosince 1940 v Římě. Po válce se vrátil do Prahy z Anglie jako voják československé západní armády a jeho první působiště v duchovní správě byly Kralupy. Z pověření arcibiskupa Berana převzal po dvou letech vedení pražské Arcidiecézní katolické akce. Ne však nadlouho. Dr. Mandl čekal své zatčení a připravoval se na ně duševně i fyzicky. Došlo k němu 9. června 1949. Dlouhá vyšetřovací vazba, temné období, o kterém Antonín později sám téměř nikdy nehovořil, vzbuzovala nejhorší obavy. Rozsudek 25 let pak byl pro přátele relativní úlevou. Za léta, která strávil v izolaci, neustrnul a spolu s přáteli se zcela samostatně ubíral cestami, které světovou církev dovedly k II. Vatikánskému koncilu. Vrátil se po patnácti letech dne 13. února 1964. Pracoval postupně jako pomocný dělník Vodních staveb, později ve skladu hraček a nakonec v Ústavu teorie a dějin umění ČSAV. Od roku 1968 vypomáhal opět v duchovní správě u sv. Václava na Proseku. Vedle filosofie a teologie měl hlubokou znalost literatury naší i světové, smysl pro výtvarné umění a lásku k hudbě. Pro jeho generaci ještě samozřejmá znalost několika světových jazyků mu umožnila zabývat se tvořivě dílem M. Blondela, P. Teilharda de Chardin, Y. Congara aj.

Po návratu do občanského života přeložil několik větších prací. Především dílo svého milovaného autora Emila Mersche SJ. Ihned po vyjití holandského katechismu rozpoznal jeho novou kvalitu a jako jeden z prvních pořídil jeho pracovní překlad. V Mandlově působení pastoračním, autorském i překladatelském

a někteří další.¹¹⁷ Největším nepřítelem byl nadporučík Protiva, což byl úplně čítankový typ tyрана. Ve všem, co dělal, si liboval. V tomto směru Josef s ostatními psali různé stížnosti na všechny možné i nemožné pozice, ale dopisy se dostaly zřejmě maximálně k náčelníkovi, protože jakékoli odpovědi se vězni nikdy nedočkali.¹¹⁸

V roce 1962 byla další vlna amnestie, ale ani v ní Josef nebyl propuštěn. Krajský soud v Praze v neveřejném zasedání rozhodl, že udělená amnestie 9. května 1962 se na odsouzeného Ondoka nevztahuje, z důvodů neustálého narušování vězeňského řádu a nevyjasněného poměru k socialistickému zřízení – převýchova ještě nebyla dokončena.¹¹⁹

Též ve Valdicích měl Josef povoleno několik návštěv. Hned na první návštěvu přijel tatínek se sestrou Marií v srpnu 1960. Další pak následovala v listopadu, kdy za ním přijeli oba rodiče. V následujícím roce se povedlo uskutečnit čtyři návštěvy, kdy jedna z nich trvala jen půl hodiny, ostatní měly délku asi hodinu. Poté měl Josef zase návštěvy zakázané a tak se další uskutečnila až v dubnu 1962. Navštívily ho sestry a v červenci téhož roku přijeli rodiče. Návštěva nebyla tentokrát uvnitř věznice, ale venku. Z jedné strany stolu byla rodina odsouzeného a z druhé strany vězeň s dozorcem. Maminka by chtěla držet Josefa za ruku, ale nebylo jí to umožněno. V srpnu 1962 navštívili Josefa švagři a v listopadu stejného letopočtu opět sestry. Na počátku dalšího roku přijely za svým bratrem Marie s Růženou a nakonec v dubnu 1963 ho navštívili rodiče. Téměř všechny návštěvy byly absolvovány v brzkých dopoledních hodinách, mezi sedmou a osmou hodinou. Rodina jezdila za Josefem převážně vlakem, ale jeli také autem.

Před vánočními svátky v roce 1961 se maminka snažila Josefovi sehnat nějaké vitamíny na přilepšenou a poslala balík do věznice. V té době měl Josef zastaveny

vynikalo jeho úsilí o novou eklesiologie. Čím dál častěji se ve svých textech vracel k tématu církve. „Církev činná je společný čin Ducha svatého a naší odpovědné svobody. Svědomí pak je posledním kritériem, a dokonce ani papež by nemohl být šťasten z podřízenosti, jež by nevycházela z osobního svědomí. Na podzim roku 1971 se účastnil památného synodu Českobratrské církve evangelické v Praze. O tomto synodu pak s nadšením referoval na pastoračním dnu katolického duchovenstva pražské arcidiecéze dne 8. 11. 1971 v pražském Obecním domě. Krátce nato byl státem opět zbaven souhlasu pro práci v duchovní správě. Málokdo věděl, že v poslední době ho při životě udržují jen stále častější transfúze krve. Zemřel 15. března 1972. Poslední z jeho četných dialogických textů, psaných vlastnoručně na stroji, je datován 9. 3. 1972. Tvoří závěr posledního cyklu a nazývá se Epilog k osmeru blahoslavenství aneb Křesťanství je nebo není pro každého člověka? [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.teologickextexty.cz>

¹¹⁷ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 110.

¹¹⁸ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 158.

¹¹⁹ Soukromý archiv Petra Chalupského.

nějaké výhody kvůli směšnému porušení vězeňského řádu, a tak se k obsahu balíčku dostal po několika týdnech. Ten byl samozřejmě už nepoživatelný.¹²⁰

Josef se během svého pobytu ve vězení stále vzdělával. Učil se anglicky, i když to učení bylo silně omezeno. Bachaři podezíravě kontrolovali veškeré písemnosti a za pár slovíček angličtiny, která byla zapsaná na toaletním papíře, udělovali okamžitě trest – deset dní korekce. Zájemce o angličtinu vyučovali dva kněží, ve většině případů to byl major Pouchlý, který sloužil v americké armádě jako polní kurát. Pokročilí žáci, kromě konverzace, překládali Heymův román *Křižáci na západě*. Josef měl k tomuto mechanickému procvičování paměti odpor, ale přesto byl vděčný svému kamarádu B. Rákosníkovi, že se tomuto jazyku naučil. Rákosník měl na jazyky speciální nadání a trénoval s Josefem při vycházkách anglickou konverzaci. Po čem ale Josef toužil, byla matematika, která ho fascinovala. I ve vězení se nacházeli profesionální matematici, např. ing. Strejc a ještě další človíček, který byl asistentem na katedře matematiky v Bratislavě. Ale protože kněží byli od ostatních vězňů izolováni, docházelo k příležitostem jen pramálo. K velkému potěšení našel Josef ve vězeňské knihovně učebnici diferenciálních rovnic od Štěpánova, která se pro něj stala neocenitelným pramenem dalšího vzdělávání. Je velice záhadné, jak se tam taková kniha vůbec dostala. Také se dala sehnat na vypůjčení od druhých vězňů další literatura, ze které si Josef vždy opsal pár kapitol na toaletní papír, který potom schovával ve slamníku a po večerce, kdy už bylo málo pravděpodobné, že přijde nějaký bachař, se je učil. To samé se týkalo náboženských a teologických textů. Existovala velká řada kněží, kteří znali celé liturgické texty nazpaměť. Například Josef znal zpaměti celé Lukášovo a Janovo evangelium, ale nebyl jediný. Při vycházkách pak fungoval jako reproduktor jednotlivých kapitol podle přání svého partnera. Stal se tak nástrojem duchovní četby. S tím se pojí jedna úsměvná situace, zatímco autor básní Václav Renč byl za mřížemi, jeho básně vycházely v samizdatu. Ti, kteří se vraceli z kriminálu, je znali zpaměti, a takto je totiž vynášeli ven.¹²¹

¹²⁰Cit. dle osobních vzpomínek sestry Růženy Chalupské, viz rozhovor ze dne 6. 1. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

¹²¹Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 159-161.

2.3 Propuštění – práce v JZD Mydlovary

Jednoho dne si náčelník dal zavolat Josefa a bylo mu oznámeno, že milostí prezidenta Československé socialistické republiky ze dne 27. května 1963 mu byl prominut zbytek trestu odnětí svobody pod podmínkou, že se nedopustí žádného úmyslného trestního činu. To vše na žádost Jednotného zemědělského družstva Mydlovary, které se zaručilo za jeho převýchovu. V té době pracoval jako předseda v Olešniku p. Jerhort (strýc J. P. Ondoka) a žádal jménem JZD o Josefova propuštění z důvodu nedostatku zaměstnanců. Ale to nebyla pravda, protože Josefovi rodiče o amnestii žádali během celého pobytu ve věznici již několikrát. K prominutí trestu tedy došlo nejspíše proto, že se celá politická situace v republice začala měnit.¹²²

A tak jednoho dne prošel Josef valdickou branou vězení, třikrát si odplivl podle milovské pověry, aby se tam už nikdy nevrátil. Šel směrem k jičínskému nádraží s novým kufrem, který mu povinně prodala vězeňská správa. V kufru byly věci, které celé ty roky ležely ve vězeňských skladech a měl je na sobě nebo při sobě během svého zatčení. Vycházel také bohatší o devět set korun. Místní obyvatelé, kteří ho viděli, si ho důkladně prohlíželi, zřejmě věděli, o co jde. Josef čekal, že se dostaví nějaký citový šok, ale ten nepřicházel, snad proto, že za tu dlouhou dobu byl citově a emocionálně ochrnutý. Trvalo to ještě téměř rok, než se emoce dostaly do normálu. Ale s lehkostí, po téměř dvanácti letech vězení, kráčel vstříc novému začátku.¹²³

Nejprve si Josef musel odbyť pětiměsíční povinnou vojenskou službu. V té době mu bylo už třicet sedm let. Poté v listopadu 1966 nastoupil do JZD Mydlovary, které se za něj zaručilo. Koupil si maloobsahový motocykl Pionýr, aby mohl snadněji dojíždět do Dívčic, což bylo pracoviště pod JZD Mydlovary spadající. Byl přiřazen do stavební skupiny jako přidavač. Ke své nelibosti byl jako jediný nealkoholik jmenován vedoucím skupiny. V JZD vládl nepředstavitelný chaos a zmatek v organizaci, z čehož měl Josef oprávněné obavy, protože by se rychle mohl ocitnout znovu za mřížemi. Nevzpomínal

¹²² Na začátku šedesátých let docházelo k postupnému uvolňování politických poměrů v celé Evropě. Také v Československu nastal pohyb. Na nátlak Chruščova došlo na částečnou amnestii v roce 1960 a o dva roky později následovala další. V roce 1963 se na XIII. sjezdu Komunistické strany Československa dostalo podpory reformnímu křídlu v čele s Alexandrem Dubčekem, který za pět let stanul v jejím čele. Mimořádné události se dále také v katolické církvi. V Římě se konal II. Vatikánský koncil (1962-63). Pozvání na koncil dostali též naši biskupové, jenže v té době nebylo obsazeno žádné biskupství. Arcibiskup Beran a biskupové Hlouch a Skoupý byli drženi v internaci. S velkou nevolí dostal povolení účastnit se koncilu, pouze František Tomášek. Srov. LIŠKA, O. *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 27-28.

¹²³ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 118.

na toto období rád a někdy se mu zdálo, že je to tam horší než čas strávený v kriminále. A tak vymyslel plán, jak by se z tohoto chaosu dostal pryč. Přihlásil se k dálkovému studiu na Střední průmyslovou školu stavební v Českých Budějovicích a myslel si, že poté by mohl nastoupit do výpočetního střediska Pozemních staveb. Ale vysvobození z JZD nakonec dopadlo úplně jinak.¹²⁴

V letech 1963 – 1966 navštěvoval Josef Ondok večerně Střední průmyslovou školu stavební. Maturoval 10. října 1966 z předmětu Stavební konstrukce a z Pozemních staveb. Maturita obsahovala písemnou a ústní zkoušku. V písemné části musel provést statický výpočet železobetonového stropu a druhým úkolem bylo rozvržení stropů nad půdorysem. V ústní části maturitní zkoušky si vytáhl otázku č. 10 ze Stavební konstrukce ve znění: a) příčky zděné, druhy provádění a za b) napětí v soudržnosti. Druhou otázku z Pozemních staveb si vytáhl č. 8 ve znění a) modulový systém, druhy konstrukce, funkce a za b) hospodářské smlouvy a arbitrážní řízení. Josef Petr Ondok ve svých čtyřiceti letech u maturity uspěl.¹²⁵

¹²⁴ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 149.

¹²⁵ Státní oblastní archiv České Budějovice, Fond Střední průmyslová škola stavební, č. knihy Maturitní protokol 1966.

3. Cesta za svobodou

3.1 Vědecký ústav v Třeboni

V roce 1961 nastoupil do pobočky Botanického ústavu v Brně na ekologické oddělení Josef Svoboda. Pracoval v kolektivu s doktorem Květem jako technik. Kolem roku 1964 se Josef Svoboda v Brně náhodně setkal s Petrem¹²⁶ Ondokem. Petr se mu zmínil, že by se mu také líbila práce, jakou měl on. V následujícím roce začal Mezinárodní biologický program a Akademie věd v Praze na něj dostala přiděleno asi čtyřicet míst. Z toho mělo připadnout nějakých šest až osm míst pro pobočky v Brně a v Třeboni. V té době pracovala v Třeboni pani doktorka Dagmar Dykyjová¹²⁷ a potřebovala do své skupiny někoho, kdo by byl jako Svoboda, vzdělaný a pracovitý. Josef Svoboda se zmínil panu doktorovi Květovi o Petru Ondokovi a ten ho doporučil řediteli Hejnému z Prahy. Vězeňské doporučení bylo to nejlepší doporučení. Byl by to už druhý politický vězeň v Akademii věd. Přestože byl pan Hejný komunista, byl poctivý člověk a ochotný pomoci a i když si myslel, že to neprojde, přesto se za Petra Ondoka přimluvil a doporučil ho. Musel několikrát jet do Třeboně, vyjednávat v Praze a také v JZD Mydlovary. JZD Petra pustit nechtělo. Ale nakonec všechna jednání proběhla kladně a Petr Ondok mohl nastoupit do Botanického ústavu Akademie věd v Třeboni. Doktorka Dykyjová si pro něj musela přijet a říci mu, aby slezl z lešení, že má zajištěné místo v Akademii. Petr tomu nechtěl ani věřit a říkal, že ho tam stejně nenechají, že to nemá cenu. Nakonec ale z toho lešení přeci jenom slezl.

Ještě než nastoupil Petr Ondok do Třeboně, bylo potřeba, aby absolvoval nějaký zkušební pohovor. Nejprve přijel na nějaký seminář o růstové analýze, kam ho přivedl Josef Svoboda jako matematika a Petra to velmi zaujalo. Potom přijel tedy do Průhonic do Prahy, kde musel odpovídat na různé otázky a vypracovat nějaké testy. Jeden z těch testů mu připravil Jan Květ. Ráno šel do Průhonického parku a nasbíral tam deset různých mechů, rozdělil je na dvě půlky a dal je do obálek. Nechtěli po něm, aby je pojmenoval, ale aby dal dohromady vždy dvě půlky mechu, které k sobě patří. Pro Petra to byla hračka, u pohovoru uspěl a byl přijat. V roce 1966 mohl tedy J. P. Ondok

¹²⁶ Od této pasáže bude v textu Josef nazýván Petr, protože v té době ho všichni oslovovali Petr, Petře. Nikdo nepoužíval jeho křestní jméno Josef.

¹²⁷ RNDr. Dagmar Dykyjová, CSc. se narodila 12. dubna 1914, česká botanička.

nastoupit jako technik do Botanického ústavu AV v Třeboni.¹²⁸ Na začátku pracoval jako technik, laborant, jeho úkolem bylo zajistit měření a měřit, odebírat vzorky a odečítat data. Chodil do terénu odebírat vzorky, v době, kdy byl ve skupině doktorky Dykyjové, nejčastěji do Opatovického rybníku, který sloužil jako vzorový, ale také na jiná odběrová místa. Přímou na místě měli kultivační jednotky – na vrchu pro řasy, vespod se pěstovaly bažinní rostliny. Tam také chodil měřit, i jak rostou. Modeloval růst a produkci rákosu. Do pracovní problematiky vědeckého ústavu se zapracoval snadno a rychle. Dokázal publikovat v přírodovědeckých časopisech, psal metodické příručky a dokonce jednotlivé kapitoly odborných knih.

¹²⁸ Po 2. světové válce se začalo rozvíjet vysoké školství a také vědecké instituce v obnoveném Československu. V r. 1948 byl založen tzv. Ústřední ústav biologický, v jehož rámci byla koncem roku 1950 zřízena i Hydrobiologická laboratoř (HL). Jejím vedoucím byl ustanoven Rudolf Šrámek-Hušek. Ústřední biologický ústav se stal součástí nově založené Čs. akademie věd (ČSAV) r. 1952 a jeho HL byla přesídlena ještě v tomtéž roce (1952) do Třeboně, kde jí byla přidělena budova bývalé tiskárny p. Petříka na Dukelské ulici. Vzhledem k tomu, že hlavní aktivity HL se nadále soustředily na studium přehradních nádrží, přesunul sídlo HL do Prahy a z Třeboně se stalo pouze ne příliš využívané terénní pracoviště, které spravoval nadále J. Růžička.

V r. 1960 dochází opět ke změně využití treboňského pracoviště. V té době byla v rámci Mikrobiologického ústavu, založena z popudu Prof. Ivana Málka, Laboratoř pro výzkum řas (LVŘ). Úkolem této laboratoře byla specializace na výzkum fotosyntézy, produkčních vlastností řas v intenzivních kultivačních zařízeních a příprava podkladů pro technologické využití hromadné kultivace řas pro další nutriční a farmaceutické účely. Vedoucím laboratoře se stal Ivan Šetlík. Nové laboratoři byla přidělena právě málo využitá budova HL v Třeboni.

Již v r. 1963 bylo rozhodnuto rozdělit treboňské pracoviště na dvě oddělení, z nichž jedno se zabývalo základním výzkumem řas (experimentální taxonomie, ekologie, fyziologie a genetika řas), jehož nový název byl Laboratoř experimentální algologie (LEA) a které bylo vedené J. Komárkem. Druhé bylo zaměřené převážně na biotechnologii, výrobu biomasy řas a její využití, s konstrukcí poloprovozních kultivačních jednotek. K tomuto účelu byl zakoupen a zrekonstruován Opatovický mlýn u Třeboně (asi 2 km směrem na obec Branná). Toto druhé oddělení, Výzkum technologie výroby řas (VTVŘ), vedl nadále I. Šetlík. Laboratoř experimentální algologie zůstala dále v objektech na Dukelské ulici.

Mezitím (již v r. 1954) vznikla Geobotanická laboratoř ČSAV, kterou řídil geobotanik Rudolf Mikyška. V roce 1962 vznikl z této instituce Botanický ústav v Průhonicích u Prahy a jeho ředitelem se stal Slavomil Hejný, který vypracoval jeho novou koncepci a výzkumnou strukturu. V rámci Botanického ústavu bylo ustaveno i detašované pracoviště v Brně, vedené Milenou Rychnovskou, zaměřené především na ekologickou problematiku a zabývající se též mokřadními ekosystémy a výzkumem mokřadních rostlin. Tento směr byl zde zajišťován především Janem Květem. V r. 1964 byl v Botanickém ústavu zahájen projekt studia mokřadů v rámci Mezinárodního biologického programu (IBP). Pod přímým vedením S. Hejného a se značnou podporou M. Rychnovské byla k řešení tohoto úkolu založena speciální pracovní skupina a zřízeno terénní pracoviště na Třeboňsku, zpočátku na Novořecké baště nedaleko rozvodí Lužnice a Nové řeky. Vedoucí této skupiny byla ustanovena Dagmar Dykyjová. Ta byla před tím v l. 1954–1955 vědeckou pracovnící na Katedře fyziologie rostlin na PřF UK v Praze, po svém nuceném odchodu z fakulty však pracovala nejdříve ve Výzkumném ústavu cukrovarnickém, později v Encyklopedickém ústavu ČSAV v Praze. Nabídku ke studiu ekologie rákosin přijala a zahájila za velmi drsných podmínek práci na Novořecké baště. Teprve v r. 1965 se podařila dohoda s Mikrobiologickým ústavem, na jejímž základě byly pro skupinu D. Dykyjové postaveny tzv. chatičky v areálu Opatovického mlýna, které umožnily pohodlnější laboratorní práci a také zřízení experimentálních kultivačních ploch pro rákos v jejich blízkosti. Na projektu se podílelo intenzivně i brněnské oddělení (Rychnovská, Květ, a další); tato skupina se zabývala především produkční ekologií rybníčních ekosystémů. Na treboňské botanické pracoviště přicházejí též noví pracovníci Josef Petr Ondok, Karel Přibáň, a další. Pro rozšíření pracovního zázemí Botanického ústavu v Třeboni byl v r. 1968 zakoupen statek v Lužnici jako další terénní základna. První úprava statku pro laboratorní práce a jeho přestavba na terénní stanici byla dokončena v r. 1970. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na: <http://www.butbn.cas.cz>.

Asi po dvou až třech letech povýšil na vědeckotechnického pracovníka. Tehdy v době Pražského jara se dočkal rehabilitace a měl možnost dodělat Filosofickou fakultu v Brně. Nikdy mu nebylo dovoleno udělat si kandidaturu věd, i když by to zvládl, protože měl mnoho publikací, jak v Československu, tak v zahraničí.

Jan Květ¹²⁹ měl do roku 1992 v Brně menší pracovní skupinu, jejíž činnost skončila s Mezinárodním biologickým programem, a pak přešel do Třeboně. Zde, když odešla paní doktorka Dykyjová do důchodu, převzal pan Květ její pracovní skupinu po ní. Tato pracovní skupina se zabývala širokým oborem ekologie mokřadů, která zahrnuje např. rašeliniště, mokré louky, rybníky a jejich pobřeží,.... Petr Ondok se věnoval modelování klimatických podmínek na mokřích loukách, vytvořil matematický modul fotosyntézy rákosového porostu, potom modeloval vliv povětrnostních podmínek na růst hub na mokřích lukách a s doktorem Pokorným modeloval hlavně vliv rostlin na kyslíkový režim ve vodě, kyselost vody a režim oxidu uhličitého ve vodě. Petr Ondok byl ve své práci velice důsledný, pečlivý a důkladný, byl jedním z mála lidí, co si dokázali spočítat, co zvládnou a stihnou a také to dodržet. Každou svou práci dotáhl dokonce a to tím, že všechno pečlivě zpracoval a výsledky své práce hned publikoval. Při své práci se nenechal rušit, koncentroval se pouze na ni, ale v době volna se zase koncentroval a plně věnoval svým spolupracovníkům.¹³⁰

Ještě než nastoupil Petr Ondok do Třeboně, musel se stále hlásit na Bezpečnosti. Z této nemilé povinnosti ho pan Hejný, ředitel Botanického ústavu v Praze, po nástupu do AV vyvázal. Stalo se ale, že si pro něj jednou přišli do ústavu AV na základě jednoho udání a obvinili ho, že v Horní Plané sloužil tajně mši svatou, i když neměl státní souhlas. Petr byl z toho značně vyveden z míry a jednou po takovém výsledku dostal horečku.¹³¹

Během Petrova působení v Botanickém ústavu vyvíjela StB opakovaně nátlaky na pražské kádrové oddělení, aby byl J. P. Ondok ze svého pracovního postu propuštěn. Vedení Akademie tomuto nátlaku nepodlehlo a za svého pracovníka se postavilo. Jedním z důvodů byla velice prospěšná práce P. Ondoka pro oddělení v Třeboni a druhým důvodem byla určitá rivalita mezi pražskými a regionálními (tj. českobudějovickými a jindřichohradeckými) estébáky. Dodatečně po revoluci se Josef

¹²⁹ RNDr. Jan Květ, CSc. v současné době ještě dochází na Přírodovědeckou fakultu v Českých Budějovicích do Ústavu systematické biologie a ekologie, přednáší obory ekologie rostlin a produkční ekologie.

¹³⁰ Cit. dle osobních vzpomínek Jana Květa, viz rozhovor ze dne 11. 3. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

¹³¹ Cit. tamtéž.

dověděl, že pražští estébáci vyčinili těm jihočeským za to, že ho neoprávněně odvěkli k výsledkům přímo z pracoviště, což bylo tehdy v rozporu se zákonem o StB. A ještě jednu „perličku“ se dověděl z tohoto období, že by byl z pracoviště odveden jako kandidát na rukojmí v případě, že by došlo k nějaké politické krizi. I přes tyto nemilé události vydržel v Akademii pracovat do doby, kdy přesáhl svůj důchodový věk.¹³²

Pokaždé když došlo na pracovišti v Třeboni ke styku s cizincem, muselo se napsat hlášení, jak setkání probíhalo a jestli bylo pouze na pracovní úrovni. Akademie měla zvláštní oddělení, kde pracovala osoba, která zajišťovala věci se zahraničím. Zároveň byl Státní bezpečností vybraný pověřenec pro Akademii, který podával o styku s cizincem hlášení. Po nějakou dobu to dělala paní Hejná a záleželo jenom na ní, jaké hlášení vypracovala. Když cizinec odjel, zkoušela StB na základě podaného hlášení získat někoho pro svou spolupráci. Petr říkal: „*Hlavně si nemyslet, že jsou hloupý.*“¹³³

Začátkem sedmdesátých let se do zaběhlého kolektivu Petra Ondoka dostal nový spolupracovník Jan Pokorný, který vystudoval přírodní vědy v Praze. Pokorný uviděl poprvé Petra na botanickém semináři v Benátské ulici v Praze na Přírodovědecké fakultě University Karlovy, kde Jan Pokorný v té době učil. Jeho vzpomínka na Petra z té doby byla: „*Vypadal jak sedlák, nenápadně oblečený člověk s pěknou palicí, moc nemluvil.*“¹³⁴ Blíže se poznali přímo na pracovišti v Třeboni, kde Jan Pokorný požádal Petra o pomoc s vytvořením svatebního oznámení, protože Pokorný se dozvěděl, že Ondok má u sebe fotoaparát s rybím okem. Petr byl z toho velice rozpačitý, když byl o to požádán, přesto mu oznámení nafotil.

Do Botanického ústavu v Třeboni jezdili světově známí odborníci. Jednou přijel rakouský profesor, odborník na nauku o mělkých vodách. Během dne šla po chodbě proti němu nenápadná ošuntělá postava ve věku šedesáti let a pan profesor se zeptal pana Pokorného: „*Kdo to je?*“ On odpověděl: „*Pan doktor Hubáček.*“ „*Toho znám, jeho objevy se citují v Rakousku v učebnicích.*“ A nešlo mu do hlavy, proč takhle vypadá, protože rakouští vědci vypadají trochu jinak. Odpoledne ve tři čtvrtě na čtyři procházel Petr kolem kanceláře, kde seděl Pokorný s rakouským profesorem a nakoukl dovnitř: „*Tak já jdu.*“, měl na sobě své vytahané tesilové kalhoty, velká hlava, vestička, kabátek a taštička, kde si nesl něco na večer. „*A kdo je tohle?*“, zeptal se profesor. „*To*

¹³² Srov. HANUŠ, J. *Mezi reformou a tradicí*. s. 151.

¹³³ Viz rozhovor s Janem Pokorným v příloze č. 12.

¹³⁴ Cit. dle osobních vzpomínek Jana Pokorného, viz rozhovor v příloze č. 12.

je Petr Ondok.“ A on vykřikl: „*To je Ondok!? Vy Češi, vy jste mizerové.*“ Byl z toho překvapený a trochu vyděšený.¹³⁵

V období Pražského jara, kdy politická situace byla velice uvolněná, mohl Petr cestovat na západ a dostal se do Anglie. Botanický ústav v Třeboni jménem Jana Květa měl dohodu s profesorem z univerzity v Readingu, že si budou vyměňovat své pracovníky a výběr záležel pouze na nich. Tím se Petr Ondok dostal roku 1968 na několikátýdenní pracovní stáž do Anglie, kde navštěvoval statistické kurzy. Ještě v té době mohl Petr vycestovat do Francie, kde byl pracovně s doktorkou Dykyjovou a věnovali se měření na agroinstitutu.

S panem Květem odjel pracovně také do Rumunska, poprvé to bylo na konferenci a podruhé na studijním výjezdu.

Další pracovní cesta do zahraničí se týkala Mezinárodního projektu pro ochranu mokřadů, který byl financovaný ze Sovětského svazu mezinárodní organizací zabývající se problémy životního prostředí. Dělal se různé pracovní porady a pracovní konference. Většina zasedání se konala v bývalém SSSR, v Minsku v Bělorusku, odkud přejeli do Gruzie na Kavkaz a podruhé byli ve městě Talinu v Estonsku.

S Janem Pokorným se společně vypravili na pracovní výlet do bývalé NDR. V Německu jezdili na lodičce po Meklenburských jezerech, měřili produkci vodních rostlin u jedné atomové elektrárny a zjišťovali, zda jezero zarůstá vodními rostlinami. Po celou dobu pobytu, který trval deset dní, pracovali ve výzkumné stanici. Společně pracovali s místními techniky, kteří byli přes den velice uctiví, pilní a kolegiální. Ovšem večer po práci, když se večeřelo a něco popíjelo, pivo, víno, Petr pil kávu a provokativně si ji nechal udělat o lžičku silnější, němečtí spolupracovníci mlčeli. Vypadalo to, že mají strach z obou českých kolegů i sami ze sebe. Na to konto se Petr ozval: „*Vždyť oni drží lajnu, i když pijou pivo.*“ Cestou zpátky se zastavili u profesora Ulmana, který byl v té době vědeckou kapacitou ve východním i západním světě. Petr s Janem Pokorným spali v autě. Když se to pan Ulman dověděl, nemohl pochopit, že vědci na úrovni Petra Ondoka spí tímto způsobem v autě, ale Petrovi to nevadilo.¹³⁶

Akademie věd udržovala několik let úzkou spolupráci s polským Ústavem ekologie. Proto se dalším pracovním výjezdem stala cesta na Mazurská jezera, která se nachází v Polsku. Tentokrát spolu autem cestovali Petr Ondok, Jan Pokorný a Karel

¹³⁵ Cit. dle osobních vzpomínek Jana Pokorného, viz rozhovor v příloze č. 12.

¹³⁶ Viz tamtéž.

Přibáň. Pobyt ve výzkumné stanici, kde jezdili po jezeře na lodce a měřili různé hodnoty, trval tři týdny

I při svých cestách navštěvoval Petr Ondok kostely a zároveň se účastnil mše svaté. Protože ve svých projevech víry nebyl pompézní, člověk by neřekl, že má dle slov Jana Pokorného, s sebou na cestách člověka tak věřícího a ještě k tomu kněze.

V krátké době po Sametové revoluci vznikla v Botanickém ústavu rehabilitační komise na pomoc lidem, kterým bylo ublíženo nějakým způsobem v jejich postupu. Této komisi tenkrát předsedal doktor Větvíčka a vybídl Petra, aby se na základě své práce ucházel o kandidaturu. Petr měl sice kvalitní monografii z roku 1977, kterou publikoval, a přesto ale tuto nabídku odmítl.¹³⁷

3.2 Práce v podzemní církvi

V druhé polovině šedesátých let minulého století měli někteří lidé velký zájem o Petrovy zkušenosti a informace z kriminálu. Byli to např. jeho bývalí spolužáci z brněnské Filosofické fakulty doc. M. Grepl a doc. B. Bárta. S velkým nadšením ho vždy přivedli mezi sezvané kolegy, aby jim mohl vyprávět zajímavé podrobnosti o svém zatčení. Jednou ho dokonce zavedli na diskusi do redakce jakéhosi moravsko-slezského týdeníku nebo pro něj organizovali všelijaké programy. Vypadalo to, jako když se vodí medvěd po pouťových atrakcích. Když se politická situace opět měnila k horšímu, jejich nadšení opadlo a jako by se po nich slehla zem. Nepřišli dokonce ani na jeho promoci.¹³⁸

Po návratu z kriminálu se Petr vrátil zpátky do svého původního bydliště v Mydlovarech. Zde se také seznámil s Antonií Svobodovou, a to díky jejímu manželovi Jindřichu Svobodovi. Později se s nimi setkával v kostele Panny Marie Růžencové, poté co mu byl vrácen státní souhlas.

V postkriminálním období i později se Petr nepřestal stýkat se svými spolubratry Petriny¹³⁹. Do Mydlovar za ním asi dvakrát přijel na pionýru Martin Vích z Dobrše, se kterým později sdílel jeden byt na Žižkově třídě v Českých Budějovicích u jakéhosi pana Vágnera. Kontakt udržoval nejen s Martinem Víchem, za kterým jezdil na Dobrš,

¹³⁷ Viz rozhovor s Janem Pokorným v příloze č. 12.

¹³⁸ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 175-176.

¹³⁹ V padesátých letech minulého století, kdy se řády rušily, měla kongregace 41 členů. Z toho bylo 11 bratří odsouzeno dohromady na 79 a půl roku vězení. Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále*. 2, *Církev bojující*. s. 113-114.

ale také s Dominikem Javůrkem. S tím se setkával na Leontýně u Křivoklátu, kam Petr jezdil tajně dělat duchovní cvičení pro sestry Boromejky a také tam sloužil mše svaté, protože ho tam nikdo neznal. P. Dominik u sester v Leontýně dělal šoféra a údržbáře. Později se spolu setkávali v Českých Budějovicích. Dále jezdil za Nepomukem Tvrdkem do Újezdce či Františkem Kovářem do Horní Plané, který tam byl přeložený z Českých Budějovic. Za P. Jaroslavem Vrbenským byl Petr jednou v Praze a naopak do Českých Budějovic za ním přijel P. Kobza.

Již v době jeho působení v Růženeckém kostele a poté, když mu byl odebrán státní souhlas, se kolem P. Ondoka utvořila skupina lidí, manželských párů, kteří s ním trávili společné chvíle. Nejčastěji to bylo právě u P. Kováře na Dobrši. Do této party chodili manželé Svobodovi, manželé Lexovi, manželé Feldmannovi, manželé Faberovi, manželé Boudovi, manželé Junků. Jak to vlastně všechno začalo. Píše se rok 1971 nebo 1972. Jednou se P. Kovář zmínil Antonii Svobodové, že na faře v Horní Plané by byla možnost vytvořit takové prostředí, kde by se občas mohla celá parta scházet. Jednou v létě byla p. Svobodová se svou rodinou na dovolené v kempu Karlák na Lipně, asi 3 km vzdáleném od Horní Plané. Vydali se pěšky na malý výlet, aby viděli, jak to na faře vypadá. Hned tam začali umývat a poklízet, aby to bylo připravené na další příchody ostatních. Petr Ondok se o tom zmínil v partě a svolala se další brigáda. Celé spodní patro bylo brzy hotové. Později se tam vyklízel také depozitář. Do Horní Plané se jezdilo dvakrát až třikrát ročně na tzv. „husopeče“. Buď to bylo na víkend, anebo o prázdninách i na delší dobu. Petr tam trávil svou dovolenou. Společně prožívané chvíle v Horní Plané byly plné především legrace a odreagování od běžných starostí. Byl to skutečný odpočinek a živá pastorece. Hrával se tam fotbal a to byl přítomen i Miloslav Vlk¹⁴⁰. Jen výjimečně měl P. Ondok nějakou promluvu. Při mši svaté, když ji

¹⁴⁰ Kardinál Miloslav Vlk se narodil 17. května 1932 v jihočeské Líšnici (okres Písek). Po maturitě v roce 1952 mu nebylo dovoleno studovat. Pracoval tedy jako dělník v továrně Motor Union v Českých Budějovicích. Vojenskou základní službu absolvoval v letech 1953-55 ve Dvorech u Karlových Varů. Po absolvování vojenské služby byl v době částečného politického uvolnění přijat na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor archivnictví. Studia zakončil promocí v roce 1960. Poté pracoval jako archivář v Okresním archívu v Třeboni, v Jindřichově Hradci, Okresním a Městském archívu v Českých Budějovicích, kde se později stal ředitelem. V této době publikoval řadu odborných článků v různých časopisech.

V roce 1964 se mu podařilo zahájit studium na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. Na kněze byl vysvěcen 23. června 1968 v Českých Budějovicích. Vzápětí jej tehdejší českobudějovický biskup Josef Hlouch, který se po osmnácti letech směl vrátit do diecéze, jmenoval svým sekretářem. Jeho vliv a pastorační působení však vadilo tehdejšími politickým autoritám, proto byl v roce 1971 přeložen do malých farností, nejdříve na Šumavu - Lažiště a Záblatí (roku 1971). Po šestnácti měsících v roce 1972 se za trest stěhuje do Rožmitálu pod Třemšínem, kde působí sedm let. Zde mu byl v roce 1978 odňat tzv. „státní souhlas“ k veřejnému výkonu kněžské služby.

sloužil František Kovář, Petr s ním společně koncelebroval, tiše pronášel slova eucharistické modlitby.

Během roku se tyto rodiny scházely asi jednou měsíčně. V té době už Petr Ondok bydlel v Alešově ulici v Českých Budějovicích. Oficiálně tato setkání měla charakter oslavy např. jmeniny, narozeniny, narození dítěte, MDŽ apod. Jinak to byla tajná setkání, kde se nejen slavilo, ale především se navazovalo na původní biblické hodiny v Růženeckém kostele. Mluvílo se o věcech víry – četlo se z bible, vyprávěly se legendy o svatých, o situaci u nás, o různých novinkách, které se udály v církevním světě, četly se samizdaty, mluvílo o časopisu Evelyn nebo p. Feldmann přinesl nějaký tisk z NDR a Polska, ke kterému měl přístup. Při promluvách se jednotliví členové střídali. Některá setkání měl přímo na starosti Petr Ondok, jindy někdo jiný. Dokonce se jich účastnil P. Šmákal. Uprostřed těchto tajných setkávání sloužil Petr Ondok také mše svaté, ale jen když se konala u něj v bytě. Dokonce se stalo, že se v tomto uzavřeném okruhu lidí objevil člověk, který na Petra Ondoka donášel. Přesto to nebyl důvod, aby s touto aktivitou přestal.

Byl proto nucen hledat si „civilní“ zaměstnání. Jako jiní potrestaní kněží přijal práci umývače výkladních skříní u pražského podniku Úklid a později si ze zdravotních důvodů našel práci archiváře ve Státní bance československé. Deset let žil v Praze, jako kněz tajně pracoval v malých skupinách věřících.

Dne 1. ledna 1989 mu byl vrácen „státní souhlas“ a stal se farářem na Klatovsku - v Žihobcích a Bukovniku, později v Čachrově, Javorné, Železném Rudě, Běšinách a Stráži na Šumavě. 14. února 1990 byl jmenován českobudějovickým biskupem (biskupské svěcení 31. března 1990), 27. března 1991 pražským arcibiskupem a českým primasem, nástupcem kardinála Františka Tomáška. Od roku 1991 do roku 2000 byl předsedou biskupské konference, nejprve ČSFR, později České biskupské konference.

Dne 26. listopadu 1994 jej papež Jan Pavel II. jmenoval kardinálem. V letech 1993 - 2001 byl předsedou Rady evropských biskupských konferencí (CCEE). Od roku 1994 je členem Papežské rady pro sdělovací prostředky a Kongregace pro východní církve. V dubnu 2005 se účastnil konkláve ve Vatikánu, kdy sbor kardinálů zvolil nového papeže Benedikta XVI.

V květnu roku 2007 dosáhl kardinál Vlk 75 let věku a v souladu s církevním právem nabídl do rukou papeže Benedikta XVI. svou rezignaci. Papež mu prodloužil výkon funkce pražského arcibiskupa na další dva roky.

Kardinál Miloslav Vlk je nositelem řady ocenění. V roce 1999 obdržel vysoké státní vyznamenání Spolkové republiky Německo „Velký kříž za zásluhy“ (Grosses Verdienstkreuz). Roku 2002 mu prezident Václav Havel propůjčil řád Tomáše Garrigua Masaryka za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva. V roce 2001 obdržel čestnou medaili Tomáše Garrigua Masaryka od Masarykova demokratického hnutí a mezinárodní cenu města Görlitz - "Brückepreis". V roce 2006 obdržel ocenění organizace Ackermann Gemeinde, která pracuje pro uzdravení paměti Čechů a Němců, na jejich vzájemném smíření a spolupráci. Kardinál Vlk je nositelem řady dalších ocenění a uznání mnoha dalších institucí.

Kardinálu Vlkovi byla udělena také řada čestných doktorátů. V letech 1992 - 93 mu byly uděleny 3 čestné doktoráty: na Illinois Benedictine College a na University of St. Thomas v USA a čestný doktorát teologie na univerzitě v bavorském Pasově. V roce 2001 obdržel čestný doktorát Papežské teologické akademie v polském Krakově a v roce 2002 čestný doktorát Opolské univerzity rovněž v Polsku.

Obdržel čestné občanství měst Rožmitál pod Třemšínem (1992), Cedar Rapids/USA (1992), Baltimore/USA (1992), Třeboň (1996) a Klodsko/PL (5. 10. 1996), Roudnice nad Labem (1997) a Mníšek pod Brdy (1998).

[cit. 26. března 2011]. Dostupné na: http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=page&language_id=1&id=2

Velice často mluvil mezi svými známými o svých zážitcích z vězení. Nikdy si ale na nic nestěžoval a nikoho za nic neobviňoval, jen prostě vyprávěl. Vyprávění mělo ráz knihy *Muklovský Vatikán*.

Každý rok po Novém roce, den před svátkem Tří králů, se objížděli všechny rodiny tohoto společenství. Když se Petr vrátil v odpoledních hodinách z práce, něco pojedl a kolem páté hodiny sedl do auta a vyjel. Petr za doprovodu tří králů – Ondry, Jindřicha a Gábiny – vysvěcoval byty svěcenou vodou, společně se pomodlili a nakonec Petr na futra křídou napsal K+M+B+aktuální letopočet. Končovalo se kolem půl desáté večer, někdy se končilo u Antonie Svobodové, kde byla kolem desáté večere, a někdy u Lexů, kde se slavily narozeniny.¹⁴¹

S rodinou Lexů se Petr stýkal pravidelně každou sobotu od křtu jejich nejmladší dcery, které byl za kmotra v roce 1973. Vždy tu sobotu, kterou byl s touto rodinou, se večer modlíval s jejich dětmi.

V druhé polovině sedmdesátých let minulého století se několikrát stalo, že Petr Ondok přivedl k paní Svobodové nějaké lidi z Drážďan nebo odjinud a potřeboval pro ně ubytování na týden až čtrnáct dní. V době normalizace to bylo poměrně nebezpečné, kdyby se to dověděly státní orgány, šli by všichni přinejmenším k výsledku.

V době normalizace se Petr snažil školit svoje mládežníky v Českých Budějovicích, aby věděli, jak se chovat v případě výsledku nebo ve vězení. Josefova zásada, kterou zastával a svým svěřencům doporučoval, byla, že s estébáckými a jinými komunistickými vyšetřovateli není žádný kompromis možný a pokus o něj nemá naději na úspěch. Kladl jim vždy na srdce, že při výsledku musí dát jasně najevo, že nejsou v žádném případě ochotni spolupráci s StB podepsat. Estébáci vymysleli nový vzor při svých výsledcích a řada členů skryté církve byla opravdu vyšetřována. Předvolávali si jednotlivce na základě anonymních udání, která údajně přicházela na Bezpečnost, která se jimi musela zabývat. Josef měl z této přípravy radost, protože všichni, jak staří, tak mladí, prokázali při své návštěvě StB velkou odvahu a nikdo z nich neselhal ani nezradil.¹⁴²

J. P. Ondok se ve výjimečných případech účastnil přednášek, které organizoval F. Davídek. Nejčastěji se konaly v noci u někoho v bytě v Brně. Přednáška, které se účastnil i Petr se týkala filosofie a teologie Teilharda de Chardin. V té době se Petr

¹⁴¹ Cit. dle osobních vzpomínek Antonie Svobodové, viz rozhovor ze dne 11. 11. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

¹⁴² Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 176.

seznámil s některými členy Davidkovy skryté církve na Moravě, mezi kterými byli vzdělaní a sympatičtí lidé. Někteří z nich se přišli za Petrem poradit a také ho přijeli navštívit do Českých Budějovic. Ptali se ho na názor ohledně svěcení žen, které se snažil prosadit F. Davídek. Tyto názory a postoje se jevily dosti problematické, a tak se Petr od nich distancoval. Podle jeho názoru nebylo možné takováto rozhodnutí dělat bez stanoviska celé církve a zároveň to překračovalo možnosti tzv. „mexických fakult“.¹⁴³ I přes tento Petrův nesouhlas, zůstali s Davídkem přáteli. Za šťastné Petr pokládal například svěcení ženatých mužů pro kněžskou službu, které by znamenalo návrat k praxi staré církve. Ze své zkušenosti věděl, že kandidáti pro tuto službu existují a splňovali by požadavky sv. Pavla.¹⁴⁴

Také s A. Mandlem se po návratu z kriminálu stýkal, a dokonce si byli stále bližší. Petr rád vzpomínal na své návštěvy u něj v bytě na Starém Městě, kde Mandl bydlel se svou matkou, o níž s jakousi noblesou ducha pečoval. Rád s ním vedl dlouhé a pro něj samého nesmírně plodné rozhovory o všem možném. V lecčems mu otevřel oči a některé jeho názory navždy zůstaly jeho trvalým vlastnictvím. Tak mu utkvěly v paměti, že z nich stále čerpal.¹⁴⁵

Zajímavé byly rozhovory, které se týkaly Charty 77. Někdo ji přinesl, on si ji přečetl a říkal, že je to všechno pravda, ale nevěděl, jestli se k ní má přihlásit. A tak to zůstalo.

3.3 Krátké působení se státním souhlasem (1969)

V lednu 1969, na základě soudního usnesení ze dne 27. ledna 1969, si J. P. Ondok podal žádost na Biskupskou konzistoř v Českých Budějovicích a žádal o udělení státního souhlasu k trvalé výpomoci duchovní službě v Růženeckém kostele¹⁴⁶ a k jiné

¹⁴³ Šlo o dekrety nouzového zplnomocnění biskupů, které vydal papež Pius XII. v roce 1951 a obecně se jím říkalo „mexické fakulty“. Srov. LIŠKA, O. *Církev v podzemí*. s. 20-21.

¹⁴⁴ Srov. ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. s. 114-115.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 110-112.

¹⁴⁶ Kostel Panny Marie Růžencové nechal postavit P. Václav Klement Petr. Osloveni jím byli architekti Jakub Stabernak a Jaroslav Pantaleon Major, který v letech 1891 – 1892 studoval v Beuronském klášteře a v letech 1892 – 1895 byl v Itálii vyučován samotným Petrem Lenzem. Celý kostel je vymalovaný beuronským uměleckým stylem. V neděli 21. srpna 1898 se konala slavnost posvěcení základního kamene. Jen hrubá stavba kostela měla předběžný rozpočet 65000 zlatých. Stavba se stala významným zdrojem obživy pro mnoho dělníků. Truhláři zhotovili lavice, oltáře i kazatelnu. Řezbář vyřezával chrámový kazetový strop. Zámečníci zhotovili ozdobnou mříž. Všechno se zdárně uzavřelo po neuvěřitelných dvou letech. Kostel je postaven v novorománském slohu a 7. října 1900 byl slavnostně vysvěcen biskupem Martinem Josefem Říhou a zasvěcen Panně Marii Růžencové. Bylo to na svou dobu

výpomoci v rámci českobudějovické diecéze.¹⁴⁷ K této žádosti pro Jihočeský krajský národní výbor obor školství a kultury v Českých Budějovicích se dne 4. února připojila biskupská konzistoř a potvrdila, že opravdu hodlá P. Ondoka ustanovit výpomocným duchovním. Týden na to se církevní tajemník NV v Českých Budějovicích vyjádřil kladně a předběžně ustanovil P. Ondoka výpomocného duchovního v obvodu děkanského úřadu sv. Mikuláše v Českých Budějovicích podle § 16 vládního nařízení č. 219/49 Sb. To znamenalo, že státní správa neměla vůči žadateli žádné pracovní ani jiné pracovní právní povinnosti. A druhou takovou podmínkou bylo, že se musel žadatel dostavit ke složení slibu věrnosti podle § 19 vládního nařízení č. 219/49 Sb. Datum slibu měl P. Ondok stanoven na pondělí 28. února 1969. Původně byl datum stanoven na 24., ale byl změněn na 28., že by nějaká provokace? Toto předběžné ustanovení bylo posláno na biskupskou konzistoř a ta to dala na vědomí během dalšího týdne žadateli. Tím byl ustanoven J. P. Ondok od 1. března 1969 výpomocným duchovním u kostela P. M. Královny sv. Růžence a v obvodu Děkanského úřadu v Českých Budějovicích, okres i vikariát České Budějovice, a byla mu udělena potřebná jurisdikce.¹⁴⁸

V roce 1969 požádal Jan Květ Petra, aby ho s jeho manželkou oddal. Civilní svatbu již měli a přáli si uzavřít ještě církevní sňatek. A tak jim 19. června 1969 v Jindřichově Hradci v kapli Špulířské Petr požehnal.

Během svého státního souhlasu Petr Ondok nejvíce působil v kostele Panny Marie Růžencové, kde měl několik aktivit. Připravoval a zároveň pořádal bohoslužby slova s různým programem výuky, dále se snažil o tzv. kající bohoslužby s myšlenkami II. vatikánského koncilu týkající se svátosti smíření. Největší ohlas však měly biblické hodiny, které se konaly pravidelně asi jednou za měsíc, někdy možná i častěji. Na těchto biblických hodinách se nejprve scházeli hlavně mladí studenti, které svým přístupem P. Ondok uchvátil. Získal si studenty tím, že je bral jako dospělé. Na každé hodině zadal nějaké téma, které zpracovávali sami účastníci těchto setkání. Občas se na tyto biblické hodiny přišel podívat biskup Hlouch. V jeho přítomnosti se na průběhu hodiny nic neměnilo. Když si komunisté opět začali upevňovat svou moc, musely biblické hodiny

velkolepé dílo. Historie stavby je vryta do mozaiky nade dveřmi a zní: Bohu k počtě Královny posvátného růžence o zbudování tohoto kostela se postaral P. M. Klement Petr, zakladatel kongregace Bratří Nejsvětější Svátosti, za Lva XIII. nejdobrotivějšího velekněze, za Františka Josefa I. Císařství a království dovršeného roku L, za Martina Josefa, biskupa českobudějovického. Nad ní je po stranách letopočet „Léta Páně 1900“. Cit. SEVEROVÁ, L. *Kostel Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích*.

¹⁴⁷ Archiv Biskupství českobudějovického, osobní složka J. P. Ondoka.

¹⁴⁸ Tamtéž.

přestat fungovat. Vzhledem k této situaci a opatrnosti se začal Petr Ondok věnovat více dospělým a k setkávání docházelo v tzv. „bytových seminářích.“^{149 150}

V roce 1972 mu byl státní souhlas odebrán a nemohl již působit veřejně jako kněz.¹⁵¹

¹⁴⁹ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 175.

¹⁵⁰ Viz kapitola 3.3.

¹⁵¹ Archiv Biskupství českobudějovického, osobní složka J. P. Ondoka.

4. V době svobody

4.1 Duchovní

Po revoluci v roce 1989 byl v celém Československu tíživý nedostatek kněží, a tak byly vraceny souhlasy kněžím, aby mohli zase plnit své poslání. J. P. Ondok byl pověřen k výpomocné duchovní činnosti v českobudějovickém vikariátu ode dne 22. prosince 1989 P. Kulhánkem, který mu také udělil příslušnou jurisdikci.¹⁵² Necelý rok na to byl ustanoven, již novým českobudějovickým biskupem, rektorem kostela Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích s platností od 1. října 1990. Také byla obnovena činnost kongregace bratří Petrinů v Českých Budějovicích.¹⁵³ U Petrinů sloužil Petr Ondok nejprve mši svatou v šest večer a ob týden se s ním střídal P. Havrda.

V tu dobu také jezdil P. Ondok sloužit nedělní mše svaté do Říмова.

V létě roku 1996, kdy všichni Petrini měli exercicie, přišli do kláštera noví uchazeči, kteří v září nastoupili do noviciátu. A Petr Ondok měl pro novice několik přednášek o eucharistii. Byly to asi dvě hodiny týdně. I v době po revoluci stále bydlel v Alšově ulici a k Petrinům pouze docházel. Pravidelně jednou za týden v úterý nebo ve čtvrtek přišel do kláštera kolem oběda, kde u stolu sedělo pět šest bratří, vždycky s nimi poseděl a mluvil o všem možném. Přicházel vždy, když nebyl nemocný.

V posledních letech před svou smrtí byl P. Ondok požádán některými rodinami z petrinského sboru, aby po třiceti letech navázal na „biblické hodiny“ a on jim vyhověl. K setkáním docházelo jednou měsíčně, vždy v neděli večer. Šlo o využití Ondokovy životní moudrosti a pozastavení se nad některými křesťanskými tématy.¹⁵⁴

4.2 Jihočeská univerzita

Na konci 80. let minulého století existovaly v Jihočeském kraji dvě vysoké školy – pedagogická a zemědělská. Uvažovalo se o tom, že by mohla vzniknout také katolická univerzita i s lékařskou fakultou, ale tato myšlenka se neujala. Brzy potom se po Českých Budějovicích začalo proslýchat, že má v jihočeské metropoli vzniknout

¹⁵² Jurisdikce a soudní pravomoc nad vymezeným územím nebo nad svěřenými lidmi.

¹⁵³ Archiv Biskupství českobudějovického, osobní složka J. P. Ondoka.

¹⁵⁴ Viz rozhovor s P. Cyrilem ze dne 20. 12. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

teologická fakulta. Něco téměř neuvěřitelného. Už na počátku roku 1990 se scházel přípravný výbor pro založení Jihočeské univerzity. Jako vyslanec biskupství docházel tehdy do přípravného výboru Mons. Václav Dvořák. Dne 1. července 1990 se stal zaměstnancem Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích P. Zdeněk Demel, a to v rámci přípravy teologické fakulty. O měsíc později to byl ještě P. J. Kuchař a PhDr. Ludmila Muchová.

Prvním úkolem bylo uskutečnit přijímací řízení zájemců pro dálkové bakalářské studium na vznikající teologické fakultě. Přihlášky si vedl v evidenci Václav Dvořák, který byl pověřen tehdejším biskupem Miloslavem Vlkem přípravou studijních osnov.

V letním semestru akademického roku 1990/91 se ukázalo, že není možné teologickou fakultu založit s pouhým dálkovým studiem. Bylo potřeba otevřít ještě denní studium. Biskup Vlk ale s otevřením denního studia váhal, protože nebyli „po ruce“ potřební vyučující. Přesto se přijímací řízení uskutečnilo a k dennímu studiu bylo přijato 34 studentů.

Zároveň s tím vrcholila příprava legislativy k založení Jihočeské univerzity. V březnu 1991 schválila vláda České republiky zásady zřizovacího zákona ohledně nových univerzit a nakonec byl schválen zákon 314/1991 Sb. na zřízení pěti nových univerzit v Čechách a na Moravě. Dne 8. listopadu 1991 zasedal Akademický senát JU a vyhlásil nové fakulty, mezi nimi též fakultu teologie.

Na 20. listopad 1991 byl stanoven datum slavnostního aktu založení Jihočeské univerzity. V katedrále sv. Mikuláše byla pontifikátní mše sloužena českobudějovickým biskupem ThDr. Antonínem Liškou.¹⁵⁵

Nejvíce práce bylo se zajištěním výuky, a tím tedy i se sháněním vyučujících, zejména pro teologické předměty. P. Demel dostal typ na J. P. Ondoka a požádal ho, aby vyučoval na Teologické fakultě filosofii. On tuto nabídku přijal, ale cítil, že na toto není úplně připraven. Tato odpovědná pedagogická činnost vyžadovala přečtení mnoho odborné filosofické literatury, zvláště pak křesťansky orientované filosofie, která mu v době komunismu byla odepřena tím, že byl ze společnosti izolován. Dostupná byla jen literatura „samizdatu“, ale bylo jí poskrovnu. V těch dlouhých čtyřiceti letech se na poli filosofické vědy událo mnoho důležitého, že tím byl J. P. Ondok doslova stresován. Odmítnout tuto službu nechtěl, jelikož věděl, že pedagogických pracovníků byl v té době katastrofální nedostatek. A tak až mravenčí prací začal mapovat vše, co se ve

¹⁵⁵ Srov. DEMEL, Z. *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity*. In Sborník TF JU. 2000.

filosofii událo a odložil na neurčito svou publikační činnost, aby se dostal do obrazu chybějících znalostí.¹⁵⁶

V začátcích fakulty se P. Demel s Petrem Ondokem scházeli velice často. Vytvářeli spolu studijní programy, akreditace a rozvrhy.¹⁵⁷

Od akademického roku 1993/94 až do konce svého působení na fakultě byl Josef Petr Ondok členem vědecké rady Teologické fakulty JU. V témže roce se stal vedoucím Katedry filosofie a etiky. V následujících letech už byl jen členem katedry s názvem Katedra křesťanské filosofie a religionistiky a od akademického roku 1995/96 až do akademického roku 2002/2003 byl členem téže katedry, s jiným názvem Katedra filosofie a religionistiky, kde celá ta léta vyučoval.

V prvních letech působení na fakultě přednášel pro studenty všech ročníků a oborů převážně předměty s názvem Dějiny filosofie starověké, Dějiny filosofie středověké, Etika, Dějiny novodobé a současné filosofie, Sociální metafyziku a Filosofický seminář.

Od akademického roku 1998/99 se názvy některých předmětů změnilly a tím vznikl nový blok předmětů, které J. P. Ondok vyučoval – Logika, Dějiny starověké filosofie, Dějiny středověké filosofie, Obecná metafyzika: ontologie, Dějiny novodobé filosofie, Dějiny současné filosofie, Dějiny filosofie (novověk-současnost).

V roce 1999 se Petr Ondok na žádost fakulty habilitoval na Biologické fakultě v Českých Budějovicích a dodělal si docenturu z biologie, tím se mu změnila náplň přednášek. Jednalo se pak o tyto předměty: Bioetika; Ekoetika; Noetika; Filosofická etika obecná a aplikovaná; Speciální metafyzika; Úvod do filosofie a etika; Věda a technologie 1; Věda a technologie 2; Ontologie; Etika.

Od akademického roku 1992/93 se začal vydávat fakultní časopis a sborníky, do kterých s největší pravděpodobností též J. P. Ondok přispíval.

4.3 Nemoc

Několik let po revoluci, v době, kdy už pracoval na Teologické fakultě, bylo znát, že se mu těžko dýchá, zvláště po vyjití několika schodů. Vypozorovala to Tonička Svobodová, která se s Petrem stále stýkala a pomáhala mu v domácnosti. Zavedla ho k lékaři, u kterého pracovala na LDN, on ho prohlédl a domluvili nějaká další vyšetření. V den, kdy měli domluvenou schůzku s lékařem na interně, byl zákaz vjezdu do

¹⁵⁶ Srov. HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou*. s. 151.

¹⁵⁷ Srov. DEMEL, Z. *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity*. In Sborník TF JU. 2000.

nemocnice kvůli nahlášené bombě a nechtěli je do nemocnice pustit. Tonička Svobodová, která tam jela s ním, se ale nenechala odbýt, a tak je nakonec pustili. Sehnali domluveného lékaře a další lékařské postupy a vyšetření na sebe nedaly čekat. Šlo to velice rychle. Petr dostal během půl dne několik transfúzí a nakonec ho operovali. Šlo o nádor na tlustém střevě a operace dopadla dobře. Od té doby mu jezdila Tonička píchat každý den injekce, což trvalo až do jeho smrti. Jezdila za ním třikrát denně a vždy tu poslední bylo potřeba aplikovat co možná nejpozději. Hned na to dostal několik léků proti horečce. Málokdy to pomohlo a Petr se nacházel v těžkých horečnatých stavech skoro každý den.¹⁵⁸ Také ho trápila bolest kolen, se kterými byl na operaci.

Jednou z nepříjemných památek na jáchymovské období, které Petrovi zůstaly, byla porucha imunitního systému – plasmocytom, s kterou za pomoci lékařů bojoval několik let. Prodělal opakovaně cytostatické léčby a nějaké léky se pro něj vozily i z Rakouska. Po těchto lécích býval velice slabý a unavený. Nechtěl, aby v ty dny za ním někdo chodil, měl bolesti.¹⁵⁹

Přesto všechno stále pracoval a byl k dispozici lidem, kteří ho potřebovali. V noci, když nemohl spát, psal. Sepisoval své vzpomínky, o které ho mnoho lidí žádalo. Napsal i několik knih. Nejzajímavější na tom je, že v bolestech a nevolnosti lze napsat knihu o humoru „*Bereme smích vážně?*“ Josef P. Ondok svůj humor vlastně nikdy neztratil.

Asi poslední měsíc před svou smrtí nachladl a byl nucen tuto dobu strávit v nemocnici. Kombinace všech nemocí a zvláště maligní onemocnění způsobila, že tento génius dne 19. srpna 2003, zemřel.

Zádušní mše se konala v kostele Panny Marie Růžencové ve středu 27. srpna 2003 v 10.00 hodin. V kostele se sešlo několik stovek lidí, kteří se přišli s Josefem Petrem Ondokem rozloučit. Okolo oltáře stálo několik desítek duchovních, kteří společně koncelebrovali. Pohřbu se kromě rodiny, biskupa, kněží, bratří Petrinů, profesorů z fakulty, spolupracovníků z Botanického ústavu a studentů účastnilo mnoho lidí, které oslovil, osobně znal nebo se s nimi, byť jen jednou, setkal. Poté byl pohřben na hřbitově v Mladém v Českých Budějovicích.

¹⁵⁸ Cit. dle osobních vzpomínek Antonie Svobodové ze dne 11. 11. 2010 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

¹⁵⁹ Cit. dle osobních vzpomínek Jana Pokorného ze dne 8. 2. 2011 uvedený v příloze č. 12, digitální záznam z majetku autora.

V roce 2006 usiloval senátor ing. Josef Kalbáč o to, aby Josef Petr Ondok byl vyznamenán prezidentem republiky. Dosud k tomu nedošlo.

5. Osobnost J. P. Ondoka

Josef Petr Ondok byl vzdělaný a inteligentní muž, který všechnu svou práci, vědeckou, kněžskou, literární, dělal poctivě a pečlivě. Dokázal do sebe vstřebávat mnoho věcí. Celý život se vzdělával, učil se cizí řeči, a přesto se lépe vyjadřoval psaním než mluvením. Byl to velice nenápadný a skromný muž, vždy přesně věděl, co bude dělat, kolik toho zvládne a kdy bude hotov. Nesliboval nemožné, a co slíbil, splnil. Nikdy se nepodbízel, jen naslouchal druhému a snažil se ho pochopit. Nikoho neodsuzoval a „nedělil“ lidi na takové a takové. Žádného člověka neodmítl a každému vycházel vstříc.

Jeho víra byla neokázalá, ale hluboká a pevná a ve své pokoře dokázal snášet neúnosné. Svou katechezi a pastoreci konal už jen svou přítomností kdekoli se nacházel.

Ve své moudrosti, svým nadhledem a obrovskou otevřeností byl k nezaplacení, vždy druhé obohacoval, učil je a pomáhal jim.

Josef Petr Ondok uměl malovat, kreslit a skládat básně. Rád nakreslil obrázek, k tomu přidal nějaký ten verš a měl hotový dárek pro člověka, kterého měl rád. Kresba i verše mířily přímo na věc, byly laskavé, vtipné, milé a hlavně, mluvily o tom dotyčném člověku. Měl rád hudbu a s chutí si zpíval árie. S oblibou poslouchal hudbu Jiřího Suchého i Ivana Mládka a četl knihy o Cimrmanovi. Měl rád jemný humor a smích, dovedl se od srdce zasmát i sám sobě.

Byl velice tvůrčí a zároveň měl jemný smysl pro humor, což se projevilo např. tím, že založil v Botanickém ústavu v Třeboni tzv. „Klub padesátníků“. Vymyslel jeho stanovy a pravidla a na světě byla parodie na komunistický režim:

§1 Základní ustanovení

1. Svaz československých padesátníků (dále SČS) svoji vnitřní výstavbou je vybudován na federativním principu.
2. SČS (50) je přísně dobrovolným společenstvím občanů obého pohlaví.

§2 Poslání a úkoly

1. SČS (50) sdružuje občany obého pohlaví za účelem vzájemné pomoci a útechy při překonávání potíží stáří.

§3 Členství

1. Členem se může stát každý dospělý občan, který dovršil 50 roků a je ještě schopen elementárních úkonů rozumových.
2. Členem se může stát i občan, který nesplnil věkový limit, pokud na něj předčasně doléhají potíže stáří a projevuje se u něho značné tělesné či duševní chátrání.
3. Členové pohlaví mužského se titulují, ctihodný kmete, členka pohlaví ženského ctihodná kmetko a při slavnostních příležitostech ctihodná stařeno.
4. Nové členy přijímá místní valná hromada.

§4 Čestné členství

1. Čestným členem SČS (50) může být ten, kdo soustavně nebo mimořádným způsobem napomáhá k uskutečnění cílů SČS (50).

§5 Orgány

1. Hlavním orgánem je místní valná hromada, která se koná aspoň jedenkrát ročně.
2. Každý člen SČS (50) zastává funkci. Pokud se funkcí nedostává, musí být tyto zavedeny.
3. SČS (50) má předsedu, který je volen na výroční valné hromadě, pokud tomu není jinak.
4. Sekretář Svazu je předsedovi ku pomoci a na rozdíl od tohoto musí být gramotný a sklerózou nepostižený. Požadované předpoklady se ověřují komisionální zkouškou.
5. SČS (50) nemá funkci pokladníka, pokud by nějakým způsobem přišel k penězům, může být tato na určenou dobu zavedena.
6. Svazový psycholog se věnuje problémům narušené psychiky členů, jako např. progresivní dětinštění, chorobné skrblictví, senilní agresivita, stařecká chlípnost apod.

§6 Komise

1. SČS (50) k rozkvětu své činnosti zřizuje stálé či dočasné komise a jim na úroveň postavené kroužky.
2. Komise pro řešení sporů (KŘS) se zabývá konflikty mezi jednotlivými členy Svazu vyvolanými doprovodnými jevy stárnutí, jako např. chvilková pominutí, chorobná agresivita způsobená zácpou apod.

§7 Vzdělání

1. Zájmová činnost SČS (50) slouží k sebevzdělávání i ke kulturnímu vyžití členstva. Pro členy stížené sklerózou se doporučují opakovací kurzy mateřské, obecné až střední školy.

Poznámka:

Z kulturní činnosti bud'ěž jmenovány aspoň některé:

zájmový kroužek okultismu a spiritismu

zájmový kroužek kanoistiky

zájmový kroužek munimatiky

2. Jednou za rok se koná školení členů na aktuální či jiné téma, jako např. Nedostatečné uplatnění kmetů v buržoazní společnosti, Výzkum a prevence senilního infantilismu, Metabolismus po padesátce v teorii a praxi.

§8 Členská vyznamenání

1. Každému nově přijímanému členovi se uděluje členství řád či etue.

2. Za mimořádné zásluhy nebo výkony v SČS (50) se uděluje čestný titul:

zasloužilý kmet (stařena) I. stupně

zasloužilý kmet (stařena) II. stupně

zasloužilý kmet (stařena) III. stupně.

3. Povinností člena je nošení členských vyznamenání na každé valné hromadě, ve výroční den udělení a ve významných dnech.

§9 Vyloučení člena

1. Z SČS (50) může být vyloučen člen, jestliže:

a) nesplňuje podmínky §3, čl. 1;

b) hanobí zřízení anebo libovolná ustanovení SČS (50);

c) soustavně ostouzí členy Svazu;

d) vícekrát se dopustí mladických nerozvážností;

e) lékařsky se prokáže úplné zduřinštění.

Každé přijetí nového člena se muselo pořádně oslavit. Pořádali schůze, vyhotovovali zápisy ze schůzí, podávali hlášení a posudky na nové členy, ale i na ty stávající, psali stížnosti a ty se musely projednávat na dalších schůzích, každý kdo chtěl vstoupit do klubu, musel žádat o přijetí a byla mu vystavena legitimace, atd., atd.¹⁶⁰

Docela často za ním jezdili lidé ze zahraničí. Uměl sice několik jazyků (německy, anglicky, trochu francouzsky, latinsky, řecky), ale přesto byl ve vyjadřování pomalejší a z toho pramenily jeho omyly. Jednou přijel do Botanického ústavu Američan a Petr

¹⁶⁰ Soukromý archiv Jana Květa.

mu povídá, jak pěstují „Carp and Ants“ (kapry a kachny). V ústavu měli kaprokachní hospodářství, kde se kapři a kachny společně chovali a bylo to pro obě strany výhodné. A ten Američan se zeptal, jak jsou velké a tu mu Petr ukázal rukama, že jsou velké asi čtyřicet centimetrů. Tomu Američanovi to bylo pořád divné a Petr zase nechápal, čemu nerozumí. Vždyť kachny kálení do vody, na tom vyrostou řasy a prvoci a kapři to potom sežerou. Takovéto dohadování trvalo dobře pět minut, když potom se do toho vložil Jan Pokorný a zeptal se, jestli Američan náhodou nemyslí mravence. Anglicky se kachna přece řekne Duck, ale německy die Ente. Petr si spletl německé slovíčko s anglickým a tak to vypadalo, že v Botanickém ústavu mají hlavně kapry a mravence a to pořádně velké. Okamžitě se tomu zasmál. Neměl s tím žádné potíže, uměl se smát i sám sobě.¹⁶¹

Podobný veselý zážitek se odehrál po příjezdu jakýchsi německých vědců. Petr jim něco vyprávěl a mezitím prohodil slova umbringen (zabít, popravít) za unterbringen (ubytovat). Záměna slovíček byla několikrát nápomocna podobným příhodám. V Německu zase při jídle čekali hosté na zahájení a tam místo mahlzeit (dobrou chuť) řekl Josef mehlspeise (moučník). Josef jazyky uměl, ale při mluvení jen tak šveholil a používal je málo. Spíše je hodně využíval při psaní.¹⁶²

V roce 2003 se J. P. Ondok účastnil XI. dnů Josefa Zvěřiny pořádané Českou křesťanskou akademií v Českých Budějovicích a přispěl svým projevem na téma „Otevření se katolické církve soudobému světu“.¹⁶³

Dne 11. června 2006 se konal slavnostní akt, při kterém byl posvěcen zvon, vyrobený ve známé pasovské dílně Perner, pojmenován byl po mydlovarském rodáku Josefu Petru Ondokovi.¹⁶⁴

¹⁶¹ Cit. dle osobních vzpomínek Jana Pokorného ze dne 8. 2. 2011 uvedený v příloze č. 12. digitální záznam z majetku autora.

¹⁶² Cit. tamtéž.

¹⁶³ Duchovní rokovali o církvi a světu. In *Českobudějovické listy*. 2003, roč. 7, č. 121.

¹⁶⁴ Nad Mydlovary bude znít posvěcený zvon. In *Českobudějovické listy*. 2006, č. 136.

6. Bibliografie Josefa Petra Ondoka

A. Přírodovědecké publikace

Články publikované v odborných časopisech začal J. P. Ondok vydávat v roce 1968. V té době již pracoval v Botanickém ústavu Akademie věd v Třeboni. Jeho články se objevovaly v zahraničních i českých časopisech a týkaly se jeho výzkumné práce. Nejčastěji spolupracoval s doktorkou Dykyjovou, s panem Janem Květem, s Janem Pokorným a s Karlem Přibáněm. Publikovat mohl od ukončeného studia na vysoké škole v Brně.

- ONDOK J. P. (1968): Analyse des Blattwachstums als Methode zur Bestimmung des Masstabes der ontogenetischen Entwicklung. - *Studia Biophysica*, Berlin, 11: 161-168.
- ONDOK J. P. (1968): Measurement of leaf area in *Phragmites communis* TRIN. - *Photosynthetica*, Praha, 2: 25-30.
- ONDOK J. P. (1969): Die Probleme der Anwendung der Wachstumsanalyse auf Forschungen von *Phragmites communis* TRIN. - *Hidrobiologia*, Bucuresti, 10: 87-95.
- BÍNOVÁ J. et ONDOK J. P. (1970): The sequential sowing experiments at Třeboň. - In: DYKYJOVÁ D. (ed.): *Productivity of Terrestrial Ecosystems. Production Processes*. Czechosl. IBP/PT-PP Report No 1, Praha, p. 151-154.
- BÍNOVÁ J., PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1970): PP/IBP initial level experiments of South Bohemia. - In: NEČAS J. et LHOTSKÝ O. (eds.): *Ann. Rep. Lab. Algol. for the year 1969*, p. 202-209, MBÚ ČSAV Třeboň.
- DYKYJOVÁ D., ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1970): Seasonal changes in productivity and vertical structure of reed stands (*Phragmites communis* TRIN.). - *Photosynthetica*, Praha, 4: 280-287.
- ONDOK J. P. (1970): Growth analysis applied to the estimation of gross assimilation and respiration rate. - *Photosynthetica*, Praha, 4: 214-222.
- ONDOK J. P. (1970): Horizontal structure of reed stand (*Phragmites communis* TRIN.) and its production aspects. - In: DYKYJOVÁ, D. (ed.): *Productivity of*

Terrestrial Ecosystems Production Processes. Czechosl. IBP/PT-PP Report No 1, Praha, p. 81-83.

- ONDOK J. P. (1970): The horizontal structure of reed stands (*Phragmites communis* TRIN.) and its relation to productivity. - Preslia, Praha, 42: 256-261.
- ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1970): Seasonal dynamics of the production in reed stand (*Phragmites communis* TRIN.) determined by non-destructive method. - In: DYKYJOVÁ, D. (ed.): Productivity of Terrestrial Ecosystems. Production Processes. Czechosl. IBP/PT-PP Report No 1, Praha, p. 91-93.
- ONDOK J. P., DYKYJOVÁ D. et PŘIBÁŇ K. (1970): Vertical structure and light penetration into reed stand during seasonal ontogenesis. - In: DYKYJOVÁ, D. (ed.): Productivity of Terrestrial Ecosystems. Production Processes. Czechosl. IBP/PT-PP Report No 1, Praha, p. 89-90.
- BÍNOVÁ J. et ONDOK J. P. (1971): Hodnocení fotosyntetické produktivity mladých rostlin slunečnice. (Evaluation of photosynthetic productivity in young sunflower plants). - Rostlinná výroba, Praha, 17: 483-491.
- KVĚT J., NEČAS J. et ONDOK J. P. (1971): Metody růstové analýzy (Studijní zpráva), 112 pp., ed. ÚVTI, Praha.
- KVĚT J., ONDOK J. P., NEČAS J. et JARVIS P. G. (1971): Methods of growth analysis. - In: ŠESTÁK Z., ČATSKÝ J. et JARVIS P. G., (eds): Plant Photosynthetic Production. Manual of Methods, p. 343-391, Dr. W. Junk, Publ., The Hague.
- KVĚT J. et ONDOK J. P. (1971): The significance of biomass duration. - Photosynthetica, Praha, 5: 417-420.
- ONDOK J. P. (1971): Calculation of mean leaf area ratio in growth analysis. - Photosynthetica, Praha, 5: 269-271.
- ONDOK J. P. (1971): Indirect estimation of primary values used in growth analysis. - In: ŠESTÁK Z., ČATSKÝ J. et JARVIS P. G. (eds.): Plant Photosynthetic Production: Manual of Methods, p. 392-411, Dr. W. Junk, Publ., The Hague.
- ONDOK J. P. (1971): Horizontal structure of some macrophyte stands and its production aspects. - Hidrobiologia, Bucuresti, 12: 47-55.
- ONDOK J. P. et KVĚT J. (1971): Integral and differential formulae in growth analysis. -Photosynthetica, Praha, 5: 358-363.

- VÉBER K. et ONDOK J. P. (1971): Velikost celkové asimilace a respirace u okurek pěstovaných ve skleníkových a venkovních podmínkách. - Rostlinná výroba, Praha, 17: 1275-1281.
- DYKYJOVÁ D., ONDOK J. P. et HRADECKÁ D. (1972): Growth rate and development of the root/shoot ratio in reedswamp macrophytes grown in winter hydroponic cultures. - Folia Geobot. Phytotax, Praha, 7: 259-268.
- ONDOK J. P. (1972): Vegetative propagation in *Scirpus lacustris* L. - Biologia Plantarum, Praha, 14: 213-218.
- ONDOK J. P., PŘIBÁŇ K. et BÍNOVÁ J. (1972): Prediction of the net assimilation and relative growth rates in four years' experiments with young sunflower plants. - Flora, Jena, 161: 440-450.
- DYKYJOVÁ D. et ONDOK J. P. (1973): Biometry and the productive stand structure of coenoses of *Sparganium erectum* L. - Preslia, Praha, 45: 19-30.
- KVĚT J. et ONDOK J. P. (1973): Zonation of higher-plant shoot biomass in the littoral of the Opatovický fishpond. - In: HEJNÝ S. (ed.): Ecosystem Study on Wetland Biome in Czechoslovakia, Czechosl. IBP/PT-PP Report No 3, Třeboň 1973, p: 87-92.
- ONDOK J. P. (1973): Interception of photosynthetically active radiation by *Phragmites* stand. - In: HEJNÝ S. (ed.): Ecosystem Study on Wetland Biome in Czechoslovakia, Czechosl. IBP/PT-PP Report No 3, Třeboň 1973, p. 133-142.
- ONDOK J. P. et DYKYJOVÁ D. (1973): Assessment of dominant reed-beds in the Třeboň basin. Methodical aspects. - In: HEJNÝ S. (ed.): Ecosystem study on Wetland Biome in Czechoslovakia. Czechosl. IBP/PT-PP Report No 3, Třeboň 1973, p: 79-82.
- ONDOK J. P. (1973): Average shoot biomass in monospecific halophyte stands of the Opatovický fishpond. - In: HEJNÝ S. (ed.): Ecosystem Study on Wetland Biome in Czechoslovakia, Czechosl. IBP/PT-PP Report No 3, Třeboň 1973, p: 83-85.
- ONDOK J. P. (1973): Photosynthetically active radiation in a stand of *Phragmites communis* TRIN. I. Distribution of irradiance and foliage structure. - Photosynthetica, Praha, 7: 8-17.
- ONDOK J. P. (1973): Photosynthetically active radiation in a stand of *Phragmites communis* TRIN. II. Model light extinction in the stand. - Photosynthetica, Praha, 7: 50-57.

- ONDOK J. P. (1973): Some basic concepts of modeling freshwater littoral ecosystems with respect to radiation regime of a pure *Phragmites* stand. - Pol. Arch. Hydrobiol., Warszawa, 20: 101-109.
- ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1974): PP/IBP initial level experiments in South Bohemia. - In: NEČAS J. et LHOTSKÝ O. (ed): Ann. Rep. Algolog. Lab. Třeboň for 1970, p: 177-182.
- ONDOK J. P. (1974): Photosynthetically active radiation in a stand of *Phragmites communis* Trin. III. Distribution of irradiance on sunlit foliage area. - Photosynthetica, Praha, 7: 311-319.
- VEBER K. et ONDOK J. P. (1974): Gross assimilation and respiration rate of cucumbers cultivated under outdoor and greenhouse conditions. - In: NEČAS J. et LHOTSKÝ O. (ed.): Ann. Rep. Algolog. Lab. Třeboň for 1970, p: 183-186.
- ONDOK J. P. (1975): Photosynthetically active radiation in a stand of *Phragmites communis* TRIN. IV. Stochastic model. - Photosynthetica, 9: 201-210.
- ONDOK J. P. (1976): Phytoplankton production in a eutrophic fishpond. I. Shortwave radiation regime in the water. - Arch. Hydrobiol./Suppl. 49, Algol. Stud., Stuttgart, 16: 361-376.
- ONDOK J. P. (1977): Régime of global and photosynthetically active radiation in helophyte stands. - Studie ČSAV 77 /10: 1-112. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1978): Estimation of net photosynthetic efficiency from growth analytical data. - In: DYKYJOVÁ D. et KVĚT J. (eds.): Pond Littoral Ecosystems. Structure and Functioning, p. 221-227. Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York.
- ONDOK J. P. (1978): Estimation of seasonal growth of underground biomass - In: DYKYJOVÁ D. et KVĚT J. (eds.): Pond Littoral Ecosystems. Structure and Functioning, p. 193-197. Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York.
- ONDOK J. P. (1978): Radiation climate in fishpond littoral plant communities. - In: DYKYJOVÁ D. et KVĚT J. (eds.): Pond Littoral Ecosystems. Structure and Functioning, p. 113-125. Springer Verlag, Berlin Heidelberg, New York.
- ONDOK J. P. et GLOSER J. (1978): Modeling of photosynthetic production in littoral helophyte stands. - In: DYKYJOVÁ D. et KVĚT J. (eds.): Pond Littoral Ecosystems, Structure and Functioning, p. 234-245. Springer Verlag, Berlin Heidelberg, New York.

- ONDOK J. P. et GLOSER J. (1978): Net photosynthesis and dark respiration in a stand of *Phragmites communis* TRIN. calculated by means of a model. I. Description of the model. - *Photosynthetica*, Praha, 12: 328-336.
- ONDOK J. P. et GLOSER J. (1978): Net photosynthesis and dark respiration in a stand of *Phragmites communis* TRIN. calculated by means of a model. II. Results. - *Photosynthetica*, Praha, 12: 337-343.
- ONDOK J. P. et KVĚT J. (1978): Selection of sampling areas in assessment of production. - In: DYKYJOVÁ D. et KVĚT J. (eds.): *Pond Littoral Ecosystems. Structure and Functioning*, p. 163-174. Springer Verlag, Berlin etc.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1978): Microclimate and evapotranspiration in two wet grassland communities. - *Folia Geobot. Phytotax.*, Praha, 13: 113-128.
- ONDOK J. P. et POKORNÝ J. (1979): Vliv submerzní vegetace na režim O₂ a CO₂ v mělkých rybníčních nádržích. - *Sbor. Ref. V. limnol. Konf*, p. 303, Ústí nad Labem. Čes. Limnol. Spol., Praha.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1979): Sezónní měření radiační a tepelné bilance na Mokřích Lukách u Třeboňe. - In: *Zbor. ref. z odbor. seminára Bilancia energie a vody v polných a lesných ekosystémoch*, Nitra, 20.-21. sept. 1979, pp. 32-41. Vys. škola poľnohospod., Nitra.
- ONDOK J. P. et GLOSER J. (1980): Fotosyntetický model rákosu (*Phragmites communis* TRIN.). - *Acta Ecologica*, Bratislava, 18: 43-71.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1980): The daily and seasonal course of evapotranspiration from a Central European sedge-grass marsh. - *Journal of Ecology*, Oxford, 68: 547-559.
- ONDOK J. P. (1981): Photosynthesis as dependent on stand architecture. Analysis by means of a model. - In: UNGER K. et STÖCKER G. (eds.): *Biophysikalische Ökologie und Ökosystemforschung*, p. 225-238. Akademie-Verlag, Berlin.
- ONDOK J. P. (1982): Pokusy o fyzikální teorii příjmu zářivé energie rostlinnými porosty. - In: PÁTÝ L. (ed.): *Ekologie a fyzika*, p. 139-144, Jednota českých matematiků a fyziků, Praha.
- ONDOK J. P. et POKORNÝ J. (1982): Model of diurnal régime of O₂ and CO₂ in stands of submerged aquatic vegetation. - *Ekológia (ČSSR)*, Bratislava, 1: 381-394.

- ONDOK J. P. et POKORNÝ J. (1982): Models of the O₂ and CO₂ régimes in shallow ponds. - In: Proc. of the Internal, Scientific Workshop "Ecosystem Dynamics in Freshwater Wetlands and Shallow Water Bodies", July 1981, Vol. 2, p. 174-189, Izd. Akademii Nauk, Moskva.
- ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1982): Vliv vodní vegetace na fyzikální faktory ve vodním prostředí. - In: Význam makrofyt ve vodním hospodářství, hygieně vody a rybářství, p. 56-64. Dům techniky ČVTS, České Budějovice.
- POKORNÝ J. et ONDOK J. P. (1982): Balance plynů (O₂, CO₂) ve vodách osídlených makrofyt. - In: Význam makrofyt ve vodním hospodářství, hygieně vod a rybářství, p. 47-55. Dům techniky ČVTS, České Budějovice.
- POKORNÝ J. et ONDOK J. P. (1982): Photosynthesis and primary production in submerged macrophyte stands. - In: GOPAL B., TURNER R. E., WETZEL R. G. Et WHIGHAM D. F. (eds.): Wetlands. Ecology and Management, p. 207-214. National Institute of Ecology and International Scientific Publications, Jaipur.
- KOUKOLÍK F., et ONDOK J. P. (1983): Akutní cévní mozkové příhody a jejich extrakraniální příčiny. - Čs. neurologie a neurochirurgie, Praha, 46/79: 152-159.
- ONDOK J. P. et GLOSER J. (1983): Leaf photosynthesis and dark respiration in a sedge-grass marsh. 1. Model for midsummer conditions. - Photosynthetica, Praha, 17: 77-88.
- ONDOK J. P., POKORNÝ J. et KVĚT J. (1984): Model of diurnal changes in oxygen, carbon dioxide and bicarbonate concentrations in a stand of *Elodea canadensis* Michx. - Aquatic Botany, Amsterdam, 19: 293-305.
- ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1983): Evapotranspirace travinných porostů na Mokřích Loukách. - In: JENÍK J. et KVĚT J. (eds.): Studie zaplavovaných ekosystémů u Třeboně. - Stud. Českosl. Akad. Věd 1983/4: 93-96. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1984): Modelling of feed-back action of vegetation on environment in wetlands. - In: Sborn. "2nd INTECOL Wetlands Conference, Třeboň, Czechoslovakia, 13-23 June 1984, Abstracts", Vol. 1, p. 45. Botanický ústav ČSAV, Třeboň /Summ. /
- ONDOK J. P. (1984): Simulation of stand geometry in photosynthetic models based on hemispherical photographs. - Photosynthetica, Praha, 18: 231-239.

- POKORNÝ J., HAMMER L. et ONDOK J. P. (1984): Oxygen budget in the reed belt - open water zone of a shallow lake. - In: Sborn. '2nd INTECOL Wetlands Conference, Třeboň, Czechoslovakia, 13-23 June 1984, Abstracts', Vol. 1, p. 27, Botanický ústav ČSAV, Třeboň. /Summ. /
- POKORNÝ J., KVĚT J., ONDOK J. P., TOUL Z. et OSTRÝ I. (1984): Production-ecological analysis of a plant community dominated by *Elodea canadensis* Michx. - Aquatic Botany, Amsterdam, 19: 263-292.
- PŘIBÁŇ K, ONDOK J. P. et JENÍK J. (1984): Microclimatic peculiarities of wetlands. - In: Sborn. "2nd INTECOL Wetlands Conference, Třeboň, Czechoslovakia, 13-23 June 1984, Abstracts", Vol. 1, p. 9. Botanický ústav ČSAV, Třeboň. /Summ. /
- ONDOK J. P. (1985): (Rec.) J. Hofbauer und K. Sigmund, Evolutionstheorie und dynamische Systeme. Mathematische Aspekte der Selektion, Berlin etc. 1984. - Biol. Listy, Praha, 50: 319.
- ONDOK J. P. (1985): Poznámky k teorii matematického modelování a jeho aplikaci v ekologii. - Biol. Listy, Praha, 50: 256-267.
- POKORNÝ J., ONDOK J. P. et KONČALOVÁ H. (1985): Photosynthetic response to inorganic carbon in *Elodea densa* (Planchon) Caspary. - Photosynthetica, Praha, 19: 366-372.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1985): Heat balance components and evapotranspiration from a sedge-grass marsh. - Folia Geobot. Phytotax., Praha, 20: 41-56.
- ONDOK J. P. (1986): (Rec.) Fasham M. J. (ed.), Flows of Energy and Materials in Marine Ecosystems. Theory and Practice, New York 1984. - Photosynthetica, Praha, 20: 243-245.
- ONDOK J. P. (1986): (Rec.) Grimm H. et Recknagel R. D., Grundkurs Biostatistik, Jena 1985. - Biol. Listy, Praha, 51: 234.
- ONDOK J. P. (1986): (Rec.) Kammer H. W. et Schwabe K., Einführung in die Thermodynamik irreversibler Prozesse, Berlin 1984. - Biol. Listy, Praha, 51: 233-234.
- ONDOK J. P. et DYKYJOVÁ D. (1986): Production study on a *Typha angustifolia* stand. - In: HEJNÝ S., RASPOPOV I. M. et KVĚT J. (eds.); Studies on Shallow Lakes and Ponds, p. 219-230. Academia, Praha.

- ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1986): Impact of vegetation on physical factors in the aquatic and wetland environment. - In: HEJNÝ S., RASPOPOV I. M. et KVĚT J. (eds.): Studies on Shallow Lakes and Ponds, p. 185-191. Academia, Praha.
- POKORNÝ J. et ONDOK J. P. (1986): Budgets of oxygen and carbon dioxide in shallow waters dominated by submerged macrophytes. - In: HEJNÝ S., RASPOPOV I. M. et KVĚT J. (eds.): Studies on Shallow Lakes and Ponds, p. 200-206. Academia, Praha.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P. (1986): Evapotranspiration of a willow carr in summer. - Aquatic Botany, Amsterdam, 25: 203-216.
- PŘIBÁŇ K., ONDOK J. P. et JENÍK J. (1986): Patterns of temperature and humidity in wetland biotopes. - Aquatic Botany, Amsterdam, 25: 191-202.
- KVĚT J., POKORNÝ J., HEJNÝ S. et ONDOK J. P. (1987): Life strategies of aquatic vascular plants in eutrophic shallow lakes - In: Abstracts 14th Internat. Bot. Congr., Symp. 6-13-4, p. 355, Berlin (West). /Summ. /
- ONDOK J. P. et POKORNÝ J. (1987): Modelling photosynthesis of submersed macrophyte stands in habitats with limiting inorganic carbon. 1. Model description. - Photosynthetica, Praha, 21: 543-554.
- ONDOK J. P. et POKORNÝ J. (1987): Modelling photosynthesis of submersed macrophyte stands in habitats with limiting inorganic carbon. 2. Application to a stand of *Elodea canadensis* Michx. - Photosynthetica, Praha, 21: 555-565.
- POKORNÝ J., HAMMER L. et ONDOK J. P. (1987): Oxygen budget in the reed belt and open water of a shallow lake. - In: POKORNÝ J., LHOTSKÝ O., DENNY P. et TURNER E. G. (eds.): Waterplants and Wetland Processes. - Archiv für Hydrobiologie, Stuttgart, Beihefte Ergebnisse der Limnologie 27: 185-201.
- ONDOK J. P. (1988): (Rec.) Bohl E., Mathematische Grundlagen für die Modellierung biologischer Vorgänge, Berlin etc. 1987-Biol. Listy, Praha, 53: 319.
- POKORNÝ J., KVĚT J. et ONDOK J. P. (1988): Functioning of the plant component in densely stocked fishponds. - In: Summaries of Oral Presentations and Posters, 3rd Internat. Wetlands Conference, 19-23 Sept. 1988, p. 204, Rennes. /Summ. /

- ŘEŘIČHA P., POKORNÝ J. et ONDOK J. P. (1988): Stabilizace povrchové vody deficitní na vápník a hydrogenuhličitany. - In: Sborn. "Úprava mineralizácie vod", p. 15-41, Zvolen.
- ONDOK J. P. (1989): (Rec.) Zucchetto, J. et Janson, A. M., Resources and society. A systems ecology study of the island of Gotland, Sweden. Ecological Studies 56, New York etc. 1985. -Biol. Listy, Praha, 54: 74-75.
- ONDOK J. P. (1989): Fyzikální faktory vázané na atmosféru. - In: DYKYJOVÁ D. et al. (eds.), Metody studia ekosystémů, p. 53-91. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1989): Modely minerálních cyklů, sukcese a řízení ekosystémů - In: DYKYJOVÁ D. et al. (eds.), Metody studia ekosystémů, p. 661-681. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1989): Modely toku energie ekosystémem. - In: DYKYJOVÁ D. et al. (eds.), Metody studia ekosystémů, p. 641-661. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1989): Obecné metody analýzy naměřených dat a jejich statistické vyhodnocování. - In: DYKYJOVÁ D. et al. (eds.), Metody studia ekosystémů, p. 32-47. Academia, Praha.
- ONDOK J. P. (1989): Teorie a konstrukce modelů. - In: DYKYJOVÁ D. et al. (eds.), Metody studia ekosystémů, p. 601-681. Academia, Praha.
- POKORNÝ J., KVĚT J. et ONDOK J. P. (1989): Functioning of the plant component in densely stocked fishponds. - In: LEFEUVRE J. C. (ed.): Conservation et développement: gestion intégrée des zones humides. Conservation and Development: the Sustainable Use of Wetland Resources. (3rd Internat. Wetlands Conf., Rennes, 19-23 Sept. 1988), p. 280, Rennes. /Summ. /
- POKORNÝ J., ORR P. T., ONDOK J. P. et DENNY P. (1989): Photosynthetic quotients of some aquatic macrophyte species. - Photosynthetica, Praha, 23: 494-506.
- KOTILOVÁ-KUBIČKOVÁ L., ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1990): Phenology and growth of *Dermocybe uliginosa* in a willow carr. I. Phenology of fruiting. II. Fruiting duration and performance. III. Fruiting growth and biomass production. - Mycological Research, Oxford-London, 94: 762-780.
- ONDOK J. P. (1990): Modeling ecological processes. - In: PATTEN, B. C. et al. (eds): Wetlands and Shallow Continental Water Bodies, Vol. 1, p. 659-689. SPB Academic Publishing, The Hague.

- ONDOK J. P., PŘIBÁŇ K. et KVĚT J. (1990): Evapotranspiration in littoral vegetation. - In: JÖRGENSEN S. E. et LÖFFLER H. (eds.): Guidelines of Lake Management, Vol. 3. Lake Shore Management, p. 5-11, Otsu (Japan).
- POKORNÝ J., KVĚT J. et ONDOK J. P. (1990): Functioning of the plant component in densely stocked fishponds. - Bulletin d'Ecologie, Brunoy, 21/3: 44-48.
- KOTILOVÁ-KUBIČKOVÁ L., ONDOK J. P. et PŘIBÁŇ K. (1991): Phenology and growth of *Dermocybe uliginosa* in a willow carr. - In: KLIMEŠ L. et ČÍŽKOVÁ-KONČALOVÁ H. (eds.): Hydrobotany Report 1987-1991, p. 12-13. Botanický ústav ČSAV, Třeboň.
- POKORNÝ J. et ONDOK J. P. (1991): Macrophyte Photosynthesis and Aquatic Environment. Rozpravy ČSAV, řada matematických a přírodních věd 91/4: 1-117. Academia, Praha.
- ADAMEC L. et ONDOK J. P. (1992): Water alkalization due to photosynthesis of aquatic plants - the dependence on total alkalinity. - Aquatic Botany, Amsterdam, 43: 93-98.
- PŘIBÁŇ K., JENÍK J., ONDOK J. P. et POPELA P. (1992): Analysis and Modeling of Wetland Microclimate. The Case Study of Třeboň Biosphere Reserve. - Studie ČSAV 2/92: 1- 168. Academia, Praha.
- KVĚT J., WESTLAKE D. F., DYKYJOVÁ D., MARSHALL E. J. P. et ONDOK J. P. (1998): Primary production in wetlands. - In: WESTLAKE D. F., KVĚT J. et SZCZEPAŃSKI A. (eds.), The Production Ecology of Wetlands: the IBP Synthesis, p. 78-168, Cambridge University Press, Cambridge, U. K.
- PŘIBÁŇ K. et ONDOK J. P.: (2002) Evapotranspiration from a sedge-grass marsh and a willow carr.- In: KVĚT J., JENÍK J. et SOUKUPOVÁ L. (eds.): Freshwater Wetlands and their Sustainable Future. A Case Study of the Třeboň Basin Biosphere Reserve, Czech Republik, p. 305-313. UNESCO, Paris and The Parthenon Publishing Group, Boca Raton, London, New York, Washington, D. C.

B. Filosofické a teologické publikace

Publikační činnost v oblasti teologie a filosofie zahájil J. P. Ondok v době, kdy mu byl vrácen státní souhlas, v době, kdy se v bývalém Československu uvolňovaly politické poměry. V pozdějším uveřejňování své práce začal po Sametové revoluci a souviselo s jeho působením na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. V jeho rukopise můžeme nalézt materiály pro studenty, které se používají ještě dnes.

B. 1 Články

- Ondok, J. P. 1968 Problém filosofické metody Teilharda de Chardin. Via 1: 48-50 a Teologický sborník 3(1): 77-80, 1997
- Ondok, J. P. 1969 Perspektivy logického pozitivismu. Via 3: 41-43
- Ondok, J. P. 1969 Několik poznámek k dílu Teilharda de Chardin. Archy 1: 83
- Ondok, J. P. (pseudonym Petrín, J.) 1974 Dvojí pojetí imanence. Studie 40: 275
- Ondok, J. P. 1993 Hermeneutika řeči o Bohu. Teologické úvahy 1: 53-68
- Ondok, J. P. 1994 Křesťanská idea humanity v současném světě. Teologické úvahy 2: 23-32
- Ondok, J. P. 1998 Koncepce "dokazování" Boha u Hanse Künga. Teologický sborník 4(1): 32-42
- Ondok, J. P. 1999 Pojem pravdy u Tomáše Akvinského z hlediska současných logických teorií pravdy. In: Hledání pravdy o pravdě, Trinitas, Svitavy, 39-51
- Ondok, J. P. 1999 Metafora, hyperbola, paradox. Teologický sborník 5(1): 17-18
- Ondok, J. P. 1999 Ekologie a ekoetický problém. Biologické listy 64: 215-222
- Ondok, J. P. 1999 Středověký nominalismus a současná analytická filosofie. Studia Theologica 1(1): 30-38
- Ondok, J. P. 2000 L. Wittgenstein o náboženství. Teologické studie 1(1): 40-44
- Ondok, J. P. 2000 Tomáš Akvinský - doctor angelicus. Teologický sborník 6(3): 41-42
- Ondok, J. P. 2001 Řeč o Bohu a teologické paradigma. Teologický sborník 7(1): 19-32
- Ondok, J. P. 2001 Kosmologické modely vzniku vesmíru. Universum 11(2): 22-24
- Ondok, J. P. 2002 Problém racionality. Teologické studie 3(2): 43-46
- Ondok, J. P. 2002 Rozhovory s Bocheňským. Teologický sborník 8(1): 92-96

- Ondok, J. P. 2003 John Polkinghorne: věda a teologie. *Studia Theologica* 5(2): 90-92

B. 2 Knihy

- Ondok, J. P. 1998 Důkaz nebo hypotéza Boha? Trinitas, Svitavy
- Ondok, J. P. 1998 Člověk a příroda. Hledání etického vztahu. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří
- Ondok, J. P. 1999 Bioetika. Trinitas, Svitavy
- Ondok, J. P. 2001 Přírodní vědy a teologie. CDK, Brno
- Ondok, J. P. 2003 Asketický čmelák (*Bombus asceticus*). Úvahy o křesťanské spiritualitě. Trinitas, Svitavy
- Ondok, J. P. 2005 Biotechnologie, biomedicína a bioetické problémy. Triton, Praha
- Ondok, J. P. 2006 Řeč o Bohu. Metody analytické filosofie v teologii. CDK, Brno

B. 3 Rukopisy

- Ondok, J. P. Úvod do filosofie (kurs filosofie pro Teologickou fakultu Jihočeské univerzity)
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie (semestrový kurs filosofie pro Biologickou fakultu Jihočeské univerzity)
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie I. Logika
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie II. Noetika
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie III. Ontologie
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie IV. Metafyzika živého a neživého bytí (metafyzika speciální)
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie V. Teodicea
- Ondok, J. P. Úvod do filosofie VI. Obecná a speciální etika
- Ondok, J. P. Analytická filosofie a její aplikace na teoretické problémy náboženství
- Ondok, J. P. Úvod do tomistické filosofie
- Ondok, J. P. Teismus z hlediska filosofie a vědy (epistemologická analýza)
- Ondok, J. P. Od filosofie umění k systematické teologii
- Ondok, J. P. Ekoetický problém

- Ondok, J. P. Analytická filosofie a její aplikace na teoretické problémy náboženství

C. Eseje, portréty, vzpomínky, rozhovory

V tomto oddílu je soupis jeho prací převážně z konce života. Jedná se o díla, o které ho prosilo mnoho lidí. Jde hlavně o vzpomínky na lidi, se kterými se setkal během svého života a o vzpomínky na své mládí.

C. 1 Články

- Ondok, J. P. 1998 Antonín Mandl - kněz a teolog. In: Karfíková, L. et al. (eds.): Život se tvoří z přítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce, CDK, Brno, 49-53
- Ondok, J. P. 1998 Silvestr M. Braitto OP - eklesiolog. Teologický sborník 4(4): 84-87
- Ondok, J. P. 2001 Jak jsme plavili krále. Malá vzpomínka na dětství. In: Sassmann, A.: Mydlovary. Z historie obce a okolí. Obecní úřad, Mydlovary
- Ondok, J. P. 2002 Antimonsignore Antonín Mandl. Teologický sborník 8(3): 40-41
- Ondok, J. P. 2002 Nepokládám se za hybrid vědce a teologa. Rozhovor s Josefem P. Ondokem o vztahu teologie a přírodních věd. Teologický sborník 8(1): 55-60
- Ondok, J. P. 2002 Nač je užitečný štír. In: Hanuš, J. (ed.): Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu. CDK, Brno, 147-176
- Ondok, J. P. 2003 Josef Zvěřina - člověk, kněz a mukl. Universum 13(2): 7-9

C. 2 Knihy

- Ondok, J. P. 2000 Bereme smích vážně? Trinitas, Svitavy
- Ondok, J. P. 2000 Soubor příspěvků do Pramene, Plamene a Setkání. Kongregace bratří Nejsvětější svátosti, České Budějovice
- Ondok, J. P. 2005 Muklovský Vatikán. CDK, Brno (2. vydání 2006)

C. 3 Rukopisy

- Ondok, J. P. Čmelák asketický (Bombus asceticus). Úvahy o křesťanské spiritualitě
- Ondok, J. P. Muklovský Vatikán
- Ondok, J. P. Vzpomínky na studijní léta
- Ondok, J. P. Leopoldovská vzpomínka na O. Adolfa Kajpra SJ

C. 4 Rozhlasový rozhovor

- Velikonoční setkání s paterem Josefem Petrem Ondokem, datum natočení: 28. 03. 2002, datum vysílání: 31. 03. 2002 ČRo ČB, 21. 04. 2003 ČRo2 Praha, stopáž: 44 min, 26 vteřin, signatura v archivu ČRo České Budějovice: CRA 0668 CB/1

Závěr

Osobnost J. P. Ondoka obepíná širokou dimenzi lidské podstaty. Je to osobnost, jež se dokázala ve svém rozhledu snížit ke každému člověku.

Cílem této diplomové práce bylo nashromáždit potřebné množství informací, které by souhrnně vytvořily obraz života J. P. Ondoka.

Nejtěžší bylo zmapovat období jeho dětství, kde jsem byla odkázána především na vzpomínky jeho sestry Růženy Chalupské a synovců Petra Chalupského a Karla Chalupského. Obtížné bylo také zpracování přesných údajů týkajících se působení v Kongregaci bratří Nejsvětější Svátosti oltářní v Českých Budějovicích, protože řády v době od roku 1950 do roku 1990 byly zrušeny a neměly své archivy. V současné době jsem neměla možnost se k archivním dokumentům dostat. Zde se do budoucna naskýtá možnost dalším badatelům obraz J. P. Ondoka zpřesnit a doplnit.

Naproti tomu období studií a věznění se povedlo zpracovat lépe, jelikož potřebné údaje jsou zachyceny samotným Josefem Petrem Ondokem v jeho vzpomínkách. Přesto se naskýtají další možnosti hlubšího zkoumání různých etap Ondokova života. Jde především o ty oblasti, které dosud nebyly podrobněji zpracovány – jeho dílo, filosofické myšlení, apod.

Pro vytvoření komplexní práce bylo potřeba použít metodu rozhovorů s lidmi, kteří Josefa P. Ondoka znali. Kontakt s nimi byl velice příjemný a obohacující, nejen pro práci, ale mne samotnou. Všichni vyprávěli o tomto muži s láskou a z jejich kamínků vzpomínek se opět poskládal neuvěřitelný životní příběh.

Třicetiletá doba „temna“ se snažila za každou cenu ničit životy, charaktery či inteligenci, J. P. Ondok ale patřil k těm, které se zlomit nepodařilo.

Seznam použitých zdrojů

Prameny – rozhovory

Rozhovor s paní Antonií Svobodovou vedený Tomášem Faberem a Ludmilou Veselou dne 11. listopadu 2010, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s manželi Lexovými vedený Tomášem Faberem a Ludmilou Veselou dne 11. listopadu 2010, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s panem Feldmannem vedený Ludmilou Veselou dne 7. prosince 2010, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s generálním představeným P. Cyrilem Havlem vedený Ludmilou Veselou dne 20. prosince 2010, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s P. Kulhánkem vedený Ludmilou Veselou dne 6. ledna 2011, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s paní Růženou Chalupskou, Petrem Chalupským a Karlem Chalupským vedený Ludmilou Veselou dne 6. ledna 2011, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s panem Janem Květem vedený Ludmilou Veselou dne 24. ledna 2011, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s panem Janem Pokorným vedený Ludmilou Veselou dne 8. února 2011, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s panem Josefem Svobodou vedený Ludmilou Veselou dne 11. března 2011, digitální záznam z majetku autora, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s P. Zdenkem Demlem vedený Ludmilou Veselou dne 17. března 2011, digitální záznam z majetku autora.

Rozhovor s paní Ludmilou Muchovou vedený Ludmilou Veselou dne 23. března 2011, digitální záznam z majetku autora.

Archivní prameny

Archiv Biskupství českobudějovického.

Matriční úřad Zliv, Kniha narozených.

Státní oblastní archiv České Budějovice, Fond Střední průmyslová škola stavební.

Soukromý archiv Jana Květa.

Soukromý archiv Petra Chalupského.

Periodika

HANUŠ, J. *Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. stol.* CDK, Brno: 2002. s. 199. ISBN 80-7325-005-5.

KVĚT, J. Medailon vzpomínek na Josefa Petra Ondoka. In *Teologie & Společnost*. 2003, č. 6.

ONDOK, J. P. Vzpomínky na studijní léta. In *Církevní dějiny*. CDK, Brno: 2010, č. 6.

ONDOK, J. P. *Muklovský Vatikán*. CDK, Brno: 2005. s. 135. ISBN 80-7325-040-3.

PAVELKOVÁ, M. Josef Petr Ondok. In *Universum*. roč. XIII, č. 4.

REJMÁNEK, M. Teologie, ekologie a smích Petra Ondoka. In *Vesmír*. 2006, červenec.

SKALICKÝ, K. Josef Petr Ondok – učitel a svědek. In *Teologické texty*. 2004, č. 1.

Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity. Sborník TF JU. 2000.

Duchovní rokovali o církvi a světu. In *Českobudějovické listy*. 2003, roč. 7, č. 121.

Nad Mydlovary bude znít posvěcený zvon. In *Českobudějovické listy*. 2006, č. 136.

Literatura

GOGOLA, J. *Řeholní formace*. MATICE OLOMOUCKÁ, Olomouc: 2002. ISBN 80-7266-110-8.

Řeholní život v českých zemích, řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice. KOSTELNÍ VYDRŽÍ, Olomouc: 1997. ISBN 80-7192-222-6.

KAPLAN, K. PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. BARRISTER & PRINCIPAL, Brno: 2001. s. 253. ISBN 80-85947-75-7.

LIŠKA, O. *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. SURSUM, Brno: 1999. s. 201. ISBN 80-85799-48-0.

VAŠKO, V. *Neumlčená kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I*. ZVON, Praha: 1990. s. 267. ISBN 80-7113-000-1.

VAŠKO, V. *Neumlčená kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*. ZVON, Praha: 1990. s. 266. ISBN 80-7113-035-4.

VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující. 1950 – květen 1960.* KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ, Kostelní Vydří: 2007. s. 466. ISBN 978-80-7192-892-8.

VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná. 1950 – 1960.* KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ, Kostelní Vydří: 2008. s. 343. ISBN 978-80-7192-893-5.

SASSMANN, A. *Z historie Mydlovar a okolí.* BLATENSKÁ TISKÁRNA s.r.o., Blatná: 2001.

SEVEROVÁ, L. *Kostel Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích.* Seminární práce. TF JCU. Katedra pedagogiky. s. 2.

Elektronické dokumenty

<http://www.fatym.com/view.php?cislocclanku=2011020140>

<http://www.iliteratura.cz/clanek/14313>

<http://www.cesky-dialog.net/clanek.php?idcl=703&aidci=>

http://www.cyberhymnal.org/bio/f/a/b/faber_fw.htm

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.html>

<http://aleph.vkol.cz/pub/svk04/00000/14/000001408.htm>

http://www.hostyn.cz/listy/lsh_05_3.htm#pili

<http://www.knihovnicka.net>

<http://www.jesuit.cz/vzpominka.php?id=105>

<http://www.zoe.sk/?osobnosti&meno=GOJDI%C8%2C+Pavol%2C+Peter%2C+OSBM>

<http://www.teologicketexty.cz>

<http://www.butbn.cas.cz>

http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=page&language_id=1&id=2

Seznam zkratek

AV	Akademie věd
br.	bratr
CDK	Centrum pro studium demokracie a kultury
cit.	citováno
ČSAV	Československá akademie věd
JUDr.	Doktor práv
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KSČ	Komunistická strana Československa
KTF UK	Katedra teologické fakulty Univerzity Karlovy
LDN	Léčebna dlouhodobě nemocných
MDŽ	Mezinárodní den žen
Mons.	monsignor
MÚ	Matriční úřad
NDR	Německá demokratická republika
NV	Národní výbor
P.	páter
PhD.	Doktor
P. M.	Panny Marie
prof.	profesor
PřF	Přírodovědecká fakulta
PTP	Pomocný technický prapor
RNDr.	Doktor přírodních věd
řím. kat.	římskokatolická
Sb.	sbírka
srov.	srovnat
spol.	spolek
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
Th.D.	Doktor v oblasti teologie
ThDr.	Doktor teologie

Seznam příloh

Příloha č. I	Sourozenci Ondokovi (foto Soukromý archiv Petra Chalupského)
Příloha č. II	Maminčiny zápisky (Soukromý archiv Růženy Chalupské)
Příloha č. III	Blahopřání k šedesátinám (Soukromý archiv Růženy Chalupské)
Příloha č. IV	Mydlovary č. p. 26 – rodný dům J. P. Ondoka
Příloha č. V	Kaple v Mydlovarech
Příloha č. VI	Náčrt ke křížové cestě od J. P. Ondoka z roku 1973 (Soukromý archiv rodiny Lexovi)
Příloha č. VII	Báseň Klubu padesátníků od J. P. Ondoka (Soukromý archiv Jana Květa)
Příloha č. VIII	Stanovy SČS 50 (Soukromý archiv Jana Květa)
Příloha č. IX	Pracovna v Botanickém ústavu AV v Třeboni
Příloha č. X	Alešova 8, poslední bydliště J. P. Ondoka
Příloha č. XI	Náhrobek na hřbitově v Mladém
Příloha č. XII	[DVD-R] Digitální záznam rozhovorů (z majetku autora)

Přílohy

Příloha č. I Sourozenci Ondokovi (foto Soukromý archiv Petra Chalupského)

Když je člověku šedesátka
kouká, jak to s ním jde zkrátka.
Myse zemdlí, tělo chátrá,
zlobí revma, trápl játra,
stěžuje si na stolicí,
musí plít šaratici,
kosti vržou, v kříži plchá
mozek vysychá i mícha
i žaludek zlobí časem
nechce být už krměn masem,
v noci, ba i v době denní
na měchýř už spoleh není.
Zkrátka, šedesátka je tím vina,
že je z nás už zřícenina

a tak místo gratulace
dovol, abychom Ti krátce
vyslovili soustrast svojí
nad tou šedesátkou Tvoji
kaszeti s tichým bolem
nad tím, že už s alkoholem
konec je - i s tancem, chlastem
konec je též dalším slastem.
Místo vína čajlk z máty
dobrý je na staré knasty
Varuj se však jísti houby,
neboť po nich tvrdnou klouby.
Hlavně nejez mochomůrky,
jinak Kléma z Bílé Hůrky
přišel by tak o ovečku
pohřbil by Te do hrobečku

avšak neupadej v smutek,
že ten život rychle utek.
Čtyřstoletí čeká na Te
vezmi život za opratě!

Příloha č. IV Mydlovary č. p. 26 – rodný dům J. P. Ondoka

Příloha č. V Kaple v Mydlovarech

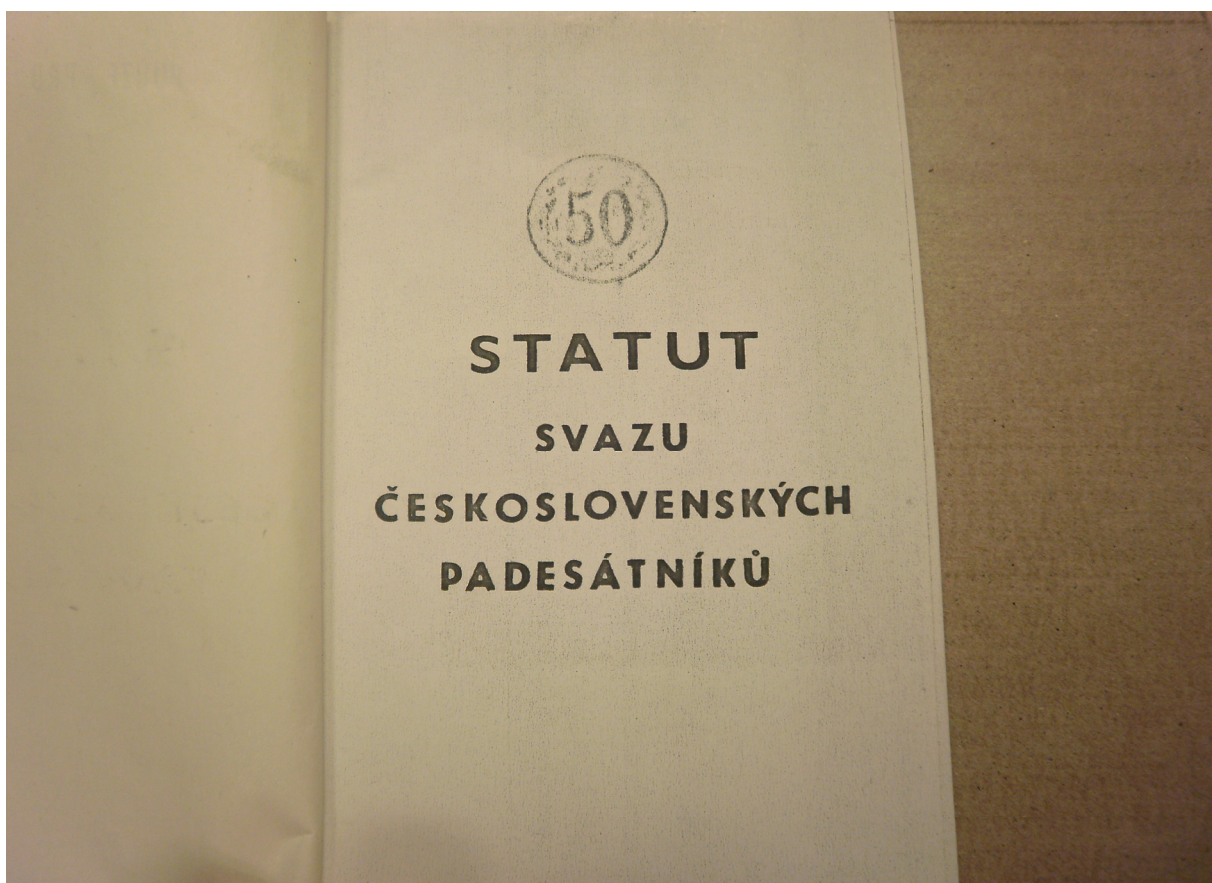

Příloha č. VI Náčrt ke křížové cestě od J. P. Ondoka z roku 1973 (Soukromý archiv rodiny Lexovi)

Maš-li v těle paděštku
seřti telo seřti doup
mudo vna tyroštku
pij a badej zadrž jak dub

Maš-li v těle paděštku
lozaku a lra'bē kup
kařej duh doud na tahreštku
pěpěj, seřej plečel hub

Maš-li v těle paděštku
du hantno klubu slup
Maš-li v těle paděštku
proučeti jiz naš klub.

Příloha č. VIII Stanovy SČS 50 (Soukromý archiv Jana Květa)

Příloha č. IX Pracovna v Botanickém ústavu AV v Třeboni

Příloha č. X Alešova 8, poslední bydliště J. P. Ondoka

Příloha č. XI Náhrobek na hřbitově v Mladém

Abstrakt

VESELÁ, L. *Život J. P. Ondoka*. České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: Josef Petr Ondok, politické procesy, římskokatolická církev.

Diplomová práce zachycuje život doc. RNDr. J. P. Ondoka, Th.D. od dětství přes studia, věznění, práce v Botanickém ústavu i na Jihočeské univerzitě až do jeho smrti. Ukazuje jeho široké působení ve světě vědy, ve světě duchovním a ve světě čistě lidském.

Abstract

VESELÁ, L. *Life of J. P. Ondok*. České Budějovice 2011. Thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of theology. The department of church history and patristics. Thesis leader ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Keywords: Josef Petr Ondok, political trials, Roman Catholic Church.

Thesis captures the life of doc. RNDR. J. P. Ondok, Th.D. since his childhood, throughout his studies, being in prison, working at the Botanical Institute and at the University of South Bohemia until the day of his death. It shows his wide activity in the world of science, in the spiritual world and in the purely human world.